

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAMU MÜLKİYETİNDEKİ ARAZİLERİN
ÜNİVERSİTE YERLEŞKELERİNİN YER
SEÇİMİ SÜRECİNDEKİ BELİRLEYİCİLİĞİ

Tuğçe YÜREKLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Aralık-2019
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Tuğçe YÜREKLİ tarafından hazırlanan “Kamu Mülkiyetindeki Arazilerin Üniversite Yerleşkelerinin Yer Seçimi Sürecindeki Belirleyiciliği” adlı tez çalışması 06/12/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Prof. Dr. Ferruh YILDIZ

Danışman

Doç. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR

Üye

Dr. Öğretim Üyesi Fadim YAVUZ

İmza

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

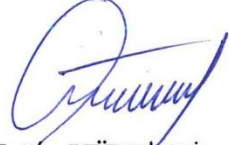
Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Tuğçe YÜREKLİ

Tarih: 06/12/2019

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMU MÜLKİYETİNDEKİ ARAZİLERİN ÜNİVERSİTE YERLEŞKELERİNİN YER SEÇİMİ SÜRECİNDEKİ BELİRLEYİCİLİĞİ

Tuğçe YÜREKLİ

Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR

2019, 94 Sayfa

Jüri

Prof. Dr. Ferruh YILDIZ
Doç. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR
Dr. Öğretim Üyesi Fadim YAVUZ

Tarihsel süreç içerisinde gerek kurumsal işleyiş gerekse yer seçim kararlarına yön veren yaklaşımlar bağlamında değişime uğramış olan üniversiteler ifade edilen özellikleri ile kent planlama alanını doğrudan ilgilendiren konulardan biridir. Ortaya çıktıkları ilk günden beri söz konusu kurumlar konumlandıkları yer itibarıyla buldukları kentin şekillenmesinde büyük rol oynamışlardır. Çünkü üniversiteler yer aldıkları bölgelerde bir hareket ve canlanmayı beraberinde getirmekte, çevresinde farklı kentsel fonksiyonların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bahsedilen sebeplerden dolayı kent planlama süreci açısından hayati öneme sahip olan üniversite yerleşkelerinin yer seçim kararlarının farklı boyutları ile ele alınmaması ve bu kararların kentsel planlamanın bir parçası olarak değerlendirilmemesi durumunda kent bütününe etkileyen telafisi/çözümü güç sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz hale gelmektedir.

Bu çalışma kapsamında üniversite kavramının, ilgili tanımların ve işlevlerinin üzerinde durulmuş, tarihsel süreç içerisinde gelişimi incelenmiştir. Üniversitelerin yer seçimlerinde hangi ölçütlerin göz önünde bulundurulduğu irdelenmiş ve yer seçim kararlarının tarihsel gelişimi ortaya konulmuştur. Devamında kentleri hangi yönlerden etkilediğine değinilmiştir. Son olarak ülkemizde mevcut devlet üniversitelerinin yerleşkelerinin yer seçim karar süreçlerinde ülke-bölge ölçeğinde ve kent ölçeğinde nasıl bir yaklaşım sergilendiği tartışılmış ve bu yaklaşımın kentlere mekânsal anlamda nasıl yansıdığı örnekler üzerinden ifade edilmeye çalışılmıştır. Yapılan bu incelemelerle amaçlanan ülkemizdeki devlet üniversitelerinin yerleşkelerinin ne gibi sebeplerle, hangi araziler üzerinde, kentin hangi noktalarında yer seçtiklerinin ve bu yer seçim kararlarının kentler üzerindeki mekânsal etkilerinin kentsel planlama boyutu ile ele alınarak ortaya konulmasıdır.

İncelemeler neticesinde, ülkemizde devlet üniversitelerinin yerleşkelerinin ağırlıklı olarak, arazi edinim maliyetini azaltmak hedefiyle kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait araziler üzerinde yer seçtikleri gözlemlenmiştir. Araştırma bulguları bu yer seçim karar yaklaşımının bazı farklı sebepler ile birlikte yerleşkelerin kentlerin dışında, kentten kopuk alanlarda konumlanmaları ile sonuçlandığını ve sürecin ülkemizde kabul edilen, sürdürülen bir anlayış olduğunu göstermektedir. Yer seçim süreçlerinde kentsel planlama boyutu göz önünde bulundurulmadan bu şekilde yer seçen üniversite yerleşkelerinin ise kentleri, öngörülmemiş bir şekilde bazen bulunduğu yöne doğru gelişmesine, yayılmasına bazen de etrafında kentten kopuk yerleşimlerin oluşmasına sebep olarak mekânsal anlamda olumsuz yönde etkiledikleri gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Yerleşkeleri, Yer Seçim Kararları, Kamu Mülkiyetindeki Araziler.

ABSTRACT

MS THESIS

DETERMINATION OF PUBLIC LANDS ON THE LOCATION SELECTION OF UNIVERSITY CAMPUSES

Tuğçe YÜREKLİ

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Urban and Regional Planning**

Advisor: Assoc.Prof.Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR

2019, 94 Pages

Jury

**Prof. Dr. Ferruh YILDIZ
Assoc.Prof.Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR
Asst.Prof.Dr. Fadim YAVUZ**

Universities, which have changed in the historical process in terms of both the institutional functioning and the approaches that direct the location selection decisions, are one of the issues that directly concern the urban planning with their features. Since the first day they emerged, these institutions have played a major role in shaping the city in which they are located, because universities bring a movement and revival with themselves in their regions and cause different urban functions to emerge around them. For these reasons, it becomes inevitable that the irresponsible problems that affect the city as a whole will be inevitable if the university campuses which are vital for the urban planning process are not handled with different dimensions of the location selection decisions and these decisions are not considered as a part of the urban planning.

In this study, the concept of university, related definitions and functions are emphasized and its historical development process is examined. Which criteria are taken into consideration in the location selection of universities and the historical development of location selection decisions have been put forward. Then, it is mentioned in which ways it affects the cities. Finally, it has been discussed how the approach of present state university campuses in the country-regional and urban scale in the process of decision-making in Turkey and how this approach is reflected to the cities in spatial sense. The aim of this study is to determine the reasons of the campuses of the state universities in Turkey, on which lands and at which points of the city, and to determine the spatial effects of these location selection decisions on the cities by considering the urban planning dimension.

As a result of the investigations, in Turkey it was observed that the campuses of the state universities mainly chose the land which was partly or totally owned by the public to aim to reduce the cost of land acquisition. The findings of the research show that this location selection decision approach results in the settlement of the settlements outside the cities and in disconnected areas, and the process is an accepted and sustained understanding in Turkey. In the location selection processes, university settlements that have chosen such places without considering the urban planning dimension have been observed to adversely affect the cities in an unpredictable way, sometimes causing cities to develop and spread in the direction of campuses, and sometimes they create settlements around them which is detached from the city.

Keywords: University Campuses, Location Selection, Public Land.

ÖNSÖZ

Üniversite Yerleşkelerinin Yer Seçim Süreçlerini konu alan yüksek lisans tez çalışmam boyunca çok değerli katkıları ve desteklerini benden esirgemeyen, çalışmalarımın her aşamasında önerileri ile beni yönlendiren saygı değer danışman hocam Doç. Dr. Mehmet Çağlar Meşhur'a ve her daim destekleri ile bana güç veren aileme teşekkürlerimi sunarım.

Tuğçe YÜREKLİ
KONYA-2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	3
1.2. Çalışmanın Kapsamı	3
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	4
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	8
4. ÜNİVERSİTE KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ, YER SEÇİMİNE İLİŞKİN ÖLÇÜTLER VE KENTLERE ETKİLERİ.....	10
4.1. Üniversite Kavramı, İlgili Tanımlar ve Üniversitenin İşlevleri.....	10
4.2. Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi.....	12
4.2.1. Dünyada Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi	12
4.2.2. Türkiye’de Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi.....	17
4.3. Üniversitelerin Yer Seçimine İlişkin Ölçütler	26
4.3.1. Üniversitelerin Yer Seçim Kararlarının Tarihsel Gelişimi	32
4.4. Üniversitelerin Kente Etkileri.....	41
5. TÜRKİYE’DE ÜNİVERSİTELERİN YER SEÇİM SÜREÇLERİNİN VE MEKÂNSAL ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	44
5.1. Türkiye’de Üniversitelerin Ülke ve Bölge Ölçeğinde Yer Seçim Süreçlerinin İncelenmesi	44
5.2. Türkiye’de Üniversite Yerleşkelerinin Kent Ölçeğinde Yer Seçim Süreçlerinin İncelenmesi	48
5.2.1. Saha Araştırması Bulguları	50
5.3. Türkiye’de Üniversite Yerleşkelerinin Yer Seçim Süreçlerinin Mekansal Etkilerine İlişkin Örneklem İncelemesi	71
5.3.1. Selçuk Üniversitesi	73
5.3.2. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.....	77
5.3.3. İzmir Demokrasi Üniversitesi	80
6. SONUÇ	84

KAYNAKLAR	89
EKLER	95
EK-1: 2018 Yılına Kadar Ülkemizde Kurulan Devlet Üniversiteleri.....	95
EK-2: 2018 Yılına Kadar Ülkemizde Kurulan Vakıf Üniversiteleri	100
EK-3: Araştırma Anket Formu Örneği	103
EK-4: 2017 Yılı İtibari İle Mevcut Üniversite Yerleşkelerinin Kuruluş Yılı- Yer Seçim Yılı, Yer Seçim Nedeni, Arazi Elde Edinim Biçimi, Konumu ve Kent Merkezine Olan Uzaklığı.....	104
ÖZGEÇMİŞ	115

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Mühendishane-i Berri Hümayun (İstanbul/1774)	19
Şekil 4.2. Darülfünun (İstanbul/1863).....	19
Şekil 4.3.a. Neoma Business School'un Kampüsleri Rouen Business School-Kent Yakını (Mont-Saint-Aignan-Fransa) ve Reims Management School-Kent Yakını (Reims-Fransa).....	35
Şekil 4.3.b. Lille Üniversitesi-Kent İçi (Lille-Fransa)	35
Şekil 4.4. Jacobs Üniversitesi-Kent İçi (Bremen-Almanya) ve Duisburg-Essen Üniversitesi-Kent Yakını (Duisburg-Almanya).....	36
Şekil 4.5.a. Bath Spa Üniversitesi-Kent Dışı (Bath-İngiltere/) ve City of Glasgow College (Glasgow Şehir Koleji)-Kent İçi (Glasgow-İngiltere).....	36
Şekil 4.5.b. University of The West Scotland (Batı İskoçya Üniversitesi)-Kent Yakını (Hamilton-İngiltere).....	36
Şekil 4.6.a. Harvard Üniversitesi-Kent İçi (Harvard-ABD) ve Stanford Üniversitesi-Kent Yakını (Stanford-ABD).....	37
Şekil 4.6.b. Ross University School Of Veterinary Medicine (Ross Üniversitesi Veterinerlik Okulu)-Kent Dışı (Saint Kitts ve Nevis-ABD) ve Henley-Putnam Üniversitesi-Kent İçi (San Jose-ABD)	37
Şekil 4.7.a. Abdullah Gül Üniversitesi- Kent İçi (Kayseri)	39
Şekil 4.7.b. Kilis 7 Aralık Üniversitesi- Kent Yakını (Kilis).....	39
Şekil 4.7.c. Balıkesir Üniversitesi- Kent Dışı (Balıkesir).....	39
Şekil 5.1.a. Anadolu Üniversitesi-Kent İçi (Eskişehir)	56
Şekil 5.1.b. Bursa Teknik Üniversitesi-Kent İçi (Bursa)	56
Şekil 5.2.a. Pamukkale Üniversitesi-Kent Yakını (Denizli)	57
Şekil 5.2.b. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Kent Yakını (Nevşehir).....	57
Şekil 5.3.a. Uşak Üniversitesi -Kent Dışı (Uşak).....	58
Şekil 5.3.b. Ardahan Üniversitesi-Kent Dışı (Ardahan)	58
Şekil 5.4.a. Ege Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 1984 Yılı Uydu Görüntüsü-Kent Dışı (İzmir)	63
Şekil 5.4.b. Ege Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 2019 Yılı Uydu Görüntüsü-Kent İçi (İzmir).....	63
Şekil 5.4.c. 1970 Yılında Ege Üniversitesi'nin Görünümü (İzmir).....	64
Şekil 5.5.a. İlk Kuruluş Yıllarında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin Görünümü (Ankara)	64
Şekil 5.5.b. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 1984 Yılı Uydu Görüntüsü-Kent Dışı (Ankara)	65
Şekil 5.5.c. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 2019 Yılı Uydu Görüntüsü-Kent Yakını (Ankara)	65
Şekil 5.6. Konya Kenti 1966 Yılında Onaylanan Nazım İmar Planı.....	74
Şekil 5.7. Konya kenti 1966 yılında onaylanan Nazım İmar Planı ve.....	74
1974 yılında onaylanan İlave İmar Planı	74
Şekil 5.8. Konya Kenti 1983 Yılında Onaylanan Çevre Düzeni Planı.....	75
Şekil 5.9. 2000 Yılında Selçuk Üniversitesi'nin Görünümü (Konya).....	75

Şekil 5.10.a. Selçuk Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 1984 Yılı Uydu Görüntüsü (Konya)	76
Şekil 5.10.b. Selçuk Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 2019 Yılı Uydu Görüntüsü (Konya)	76
Şekil 5.11. 2017 Yılında Onaylanan 1/25.000 Ölçekli Muğla Nazım İmar Planı Revizyonu	78
Şekil 5.12.a. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 2000 Yılı Uydu Görüntüsü (Muğla)	79
Şekil 5.12.b. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 2019 Yılı Uydu Görüntüsü (Muğla)	79
Şekil 5.13.a. 2015 Yılı Onaylı İzmir- Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı.....	81
Şekil 5.13.b. 2018 Yılı Onaylı İzmir- Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği	81
Şekil 5.14.a. İzmir Demokrasi Üniversitesi Yerleşke Alanının 2019 Yılı Uydu Görüntüsü (İzmir)	82
Şekil 5.14.b İzmir Demokrasi Üniversitesi Yerleşke Alanının ve Kentin 2019 Yılı Uydu Görüntüsü (İzmir)	82

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1. Dünyada Üniversitelerin Tarihsel Gelişim Süreci	16
Tablo 4.2. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Anadolu Coğrafyasında Üniversitelerin.....	20
Tarihsel Gelişim Süreci	20
Tablo 4.3. Cumhuriyet Sonrası Dönemde Türkiye’de Üniversitelerin	24
Tarihsel Gelişim Süreci	24
Tablo 4.4. Tarihsel Süreç İçerisinde Türkiye’deki Üniversite Sayıları	26
Tablo 4.5. Ölçeklerine Göre Üniversitelerin Yer Seçimlerine İlişkin Ölçütler	30
Tablo 4.6. Üniversite Yerleşkelerinin Kent Ölçeğindeki Yer Seçimlerine İlişkin Ölçütler	31
Tablo 5.1. Verilerine Ulaşılabilen Üniversite Yerleşkelerinin Yer Seçim Nedenleri....	51
Tablo 5.2. 57 Üniversite Yerleşkesinin Arazi Seçim Nedeni Sayılarına Göre Değerlendirilmesi.....	52
Tablo 5.3. Kısmen veya Tamamen Maliye Hazinesi’ne Ait Arazilerden Tahsis Yoluyla Arazi Edinen Üniversite Yerleşkeleri	53
Tablo 5.4. Kent İçinde Konumlanan Üniversite Yerleşkeleri.....	59
Tablo 5.5. Kent Yakınında Konumlanan Üniversite Yerleşkeleri	60
Tablo 5.6. Kent Dışında Konumlanan Üniversite Yerleşkeleri	61
Tablo 5.7. Maliyetlerin Azaltılması Göz Önünde Bulundurularak Kısmen veya Tamamen Maliye Hazinesi’ne Ait Arazilerden Yer Seçen Kent Yakınındaki Üniversite Yerleşkeleri.....	67
Tablo 5.8. Maliyetlerin Azaltılması Göz Önünde Bulundurularak Kısmen veya Tamamen Maliye Hazinesi’ne Ait Arazilerden Yer Seçen Kent Dışındaki Üniversite Yerleşkeleri.....	68

SİMGELER VE KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
KM	: Kilometre
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ÜDK	: Üniversite Denetleme Kurulu
VB	: Ve benzeri
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
YY	: Yüzyıl

1. GİRİŞ

Yer seçim kararı açısından kent planlamanın önemli konularından biri olan üniversiteler, tarihsel süreç içerisinde ilk olarak ihtiyaç duyulan alanın kent içinde karşılanabilmesi nedeniyle kentlerin içinde konumlanmışlardır. Bu kurumlar başlangıçta tek yapı şeklinde kurulmuş fakat zamanla yeni gereksinimler karşısında mevcut binalar çevresinde yer bulunamaması nedeniyle kentin farklı yerlerinde farklı birimleri olacak şekilde yer seçmişlerdir. İlerleyen süreçlerde ilk olarak Amerika’da kent karmaşasından uzakta olmak amacıyla, kampüs, diğer bir ifade ile yerleşke şeklinde kurgulanan üniversiteler kentin dışında konumlanmaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı’ndan sonra ise çeşitli sebeplerle birlikte üniversitelere olan talebin giderek artması bahsi geçen kurumların büyümesi ve genişlemesine sebep olmuştur. Böylece ülke-bölge düzeyindeki ekonomik, sosyal kültürel vb. yönlerden bölgesel kalkınma, sosyal denge gibi farklı hedefler ve kent ölçeğinde alan gereksinimlerinin fiziksel ve ekonomik açıdan kent içlerinde karşılanamaması gibi sebepler nedeniyle yerleşkeler şeklinde kent dışında kurgulanan üniversitelerin örneklerine tüm dünyada rastlanılır hale gelmiştir. Ancak 20. yüzyılın ortalarından itibaren kentten uzak alanlarda kurulan kent dışı yerleşkeler, kent ile ilişkili üniversitelerin gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu durum bazı ülkelerde kent içi üniversitelere geri dönüş yaşanmasına, bazı ülkelere ise kentten iyice kopan üniversitelerin kent ile ilişkili hale gelmesine yönelik çözümler aranmasına sebep olmuştur (Birkan, 1972; Kortan, 1981; Erkman, 1990; Sönmezler, 2003).

Ülkemizde de üniversitelerin kent dışına yönelimi deneyimlenen bir süreç olmuş, 1950’li yıllardan itibaren kurulan devlet üniversitelerinin çoğu yerleşke şeklinde kurgulanarak kent dışında konumlanmıştır. Bu durumun temel nedeninin kent ölçeğinde üniversite yerleşkeleri için gerekli alan ihtiyacının kent içinde karşılanamaması ve gerekli alanın en maliyetsiz şekilde elde edilmeye çalışılması olduğu ifade edilmektedir. Kentin içinde hem yeterli büyüklükte hem de en az maliyetle yer elde etmenin zorluğuna ek olarak kentin dışında da arazi fiyatlarının yüksek oluşunun bütçeleri kısıtlı olan üniversitelerin yerleşkelerini kent dışında yer alan kamu veya Maliye Hazinesi’ne ait arazilere yönlendirdiği vurgulanmaktadır (Erkman, 1990; Karaaslan, 1993; Türeyen, 2002; Arap, 2007). Kent ölçeğindeki ifade edilen yer seçim süreci üzerinde ülke-bölge ölçeğinde ise ekonomik kalkınma hedeflerinin, siyasal hedef ve baskıların önemli etkilere sahip olduğu belirtilmektedir. Makro ölçekte söz konusu etkenlerden dolayı hazırlanan kalkınma planlarına uyulmadan, yeterli incelemeler yapılmadan, altyapısı

hazırlanmadan, tek tek veya çoğunlukla toplu olarak üniversiteler kurulduğu ifade edilmektedir (Arap, 2010). Üniversitelerin ülke-bölge ölçeğinde ve kent ölçeğinde yer seçimlerinde yaşanan bu süreçte kent plancılarının ve kentsel planlamanın rolünün kısıtlanması veya sürece dahil edilmemesi ise kentleri üniversite kent ilişkisi yönünden ve mekânsal anlamda kentin kent planlarına aykırı olarak gelişmesine neden olması açısından olumsuz şekilde etkileyebilmektedir.

Bu çalışma kapsamında Türkiye'deki devlet üniversitelerinin yerleşkelerinin yer seçim süreçlerine ilişkin yukarıda kısaca aktarılan bilgilerin mevcudiyetini değerlendirmek amaçlanmaktadır. Yapılan araştırmalar ile ülkede yer seçim süreçlerinde üniversitelere ülke-bölge ölçeğinde yüklenen kalkınma ve siyasette bir araç olma misyonunun, kent ölçeğinde en az maliyetle yer seçiminin yapılması hedefi ile birleştiğinde nasıl bir yaklaşımın olduğu gözlemlenmiştir. 1950'li yıllardan sonra yerleşke olarak kurulan, ağırlıklı maliyetlerin azaltılması amacı ile Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçen üniversiteler çoğunlukla kent dışındaki alanlarda konumlanmıştır. Yer seçim süreçlerindeki bu yaklaşım ilerleyen süreçlerde kabul gören ve sürdürülen bir yaklaşım halini almıştır. Söz konusu durum, farklı ülkelerde 20. yüzyılda ortaya çıkan kent dışı üniversitelerin kente dönüşü veya kent ile ilişkilendirilmesi anlayışının ülkemizde pek kabul görmediğinin bir göstergesi niteliğindedir. Bunun nedeni ise ülke-bölge ölçeğinde ve kent ölçeğinde yer seçim sürecini yönlendiren faktörlerin, yerleşkelerin kent dışında yer seçimlerine ilişkin tutumun yeterince tartışılmasını ve yer seçim sürecinin iyi yönetilmesini sağlayacak ölçütlerin değerlendirilmesini engellemesidir. Üniversite yerleşkelerinin yer seçimlerine ilişkin benimsenen bu yaklaşımın kent planlama kararlarından bağımsız yürütülmesinin ise kentleri olumsuz yönden etkilediği örnekler tespit edilmiştir. Araştırma bulguları maliyetlerin azaltılmasının tek hedef veya hedeflerden biri olduğu, bu hedefle kent dışında yer alan Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçen bazı üniversite yerleşkelerinin kente, üniversite- kent ilişkisi yönünden ve kent planlarına aykırı kentsel gelişimlerin oluşması gibi ilerleyen süreçlerde ortaya çıkan mekânsal etkiler açısından olumsuzluklar yaşattığını göstermiştir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın temel hedefi, II. Dünya Savaşı sonrasında tüm dünyada örneklerine rastlanan, kentler üzerinde büyük etkileri olan üniversite yerleşkelerinin Türkiye'deki yer seçim süreçlerine ilişkin ülke-bölge ölçeğinde ve kent ölçeğinde var olan yaklaşımın incelenmesidir. Bunun yanı sıra bahse konu yaklaşımla yürütülen süreçlerde kentsel planlamanın rolünün ve süreçlerin kentleri mekânsal anlamda nasıl etkileyebileceğinin bazı örnekler üzerinden ortaya konmasıdır. İfade edilen amaç çerçevesinde çalışmanın temel hipotezi, Türkiye'de kent ölçeğinde üniversite yerleşkelerinin konumlarının, arazi edinim maliyetini düşürmek amacı ile Maliye Hazinesi'ne ait araziler dikkate alınarak belirlendiğidir. Bununla beraber alışılmış bir hal alan bu yer seçim yaklaşımının çeşitli sebeplerle birlikte yerleşkeleri kent dışındaki arazilere yönlendirdiği ve sürecin kentin planlarından bağımsız yürütüldüğünde kentleri, kent üniversite ilişkisi ve plansız gelişimler yönünden mekânsal anlamda olumsuz yönde etkileyebileceğidir.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma kapsamında ilk aşamada üniversite kavramının ve işlevlerinin üzerinde durulmuştur. Dünyada tarihsel süreç içerisinde üniversite kavramının nasıl şekillendiği incelenmiştir. Bununla birlikte söz konusu kurumların yer seçimlerinde hangi ölçütlerin göz önünde bulundurulduğu irdelenmiş, tarihsel süreç içerisinde hangi sebepler doğrultusunda, kentin hangi noktalarında yer seçtikleri ortaya konulmuş ve kentleri hangi yönlerden etkilediğine değinilmiştir. İkinci aşamada ise öncelikle Cumhuriyetin ilanı ile birlikte ülkemizdeki devlet üniversitelerinin yerleşkelerinin yer seçim kararları verilirken ülke-bölge ölçeğinde milli bir bilinç oluşturmak, her açıdan ülkesel ve bölgesel kalkınmayı sağlamak, siyasi hedefler-baskılar gibi etmenlerin bu süreçte ne ölçüde etkili olduğundan bahsedilmiştir. Çalışmanın alan araştırmasının aktarıldığı son bölümde ise ülkemizdeki devlet üniversitesi yerleşkelerinin kent ölçeğinde yer seçim ölçütlerinin neler olduğu, bu ölçütlerin yerleşkeleri ne tür arazilere, kentin hangi noktalarına yönlendirdiği üzerinde durulmuştur. Bu yaklaşımla beraber kentsel planlama boyutu göz ardı edilerek yer seçen yerleşkelerin kentleri mekânsal anlamda nasıl etkileyebileceğine ilişkin bazı kaynaklardan, üniversitelerin ve belediyelerin ilgili birimleri ile yapılan anket çalışmalarından, görüşmelerden ve uydu görüntülerinden elde edilen veriler ışığında çıkarılan sonuç ve bulgular aktarılmıştır.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Çalışma kapsamında, konunun kavramsal içeriğini oluşturmak ve üniversitelerin, yerleşkelerinin yer seçim süreçlerini tartışabilmek adına bazı kaynak ve araştırmalardan yararlanılmıştır. Bu kaynakları genel içeriği itibari ile açıklayan bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Arap (2007), “Türkiye’de Üniversitelere İlişkin Politikalar ve Üniversitelerin Kuruluş Yeri Seçimi” adlı doktora tezinde, Türkiye’de Cumhuriyet’in kuruluşundan itibaren üniversitelere ilişkin gelişmeleri, siyasal dönüm noktalarını ve siyasal iktidarın üniversitelere ilişkin yaklaşımlarını dikkate alarak incelemiş ve dönemsel olarak üniversitelerin kuruluş yeri seçim kararlarının alınmasına ilişkin devlet tarafından belirlenen ülke ve bölge ölçeğindeki ölçütleri ortaya koymuştur. Çalışma kapsamında, ülkenin geçirdiği siyasal dönüşümleri üniversite yasaları ile birlikte ele alarak üniversitelerin siyasal iktidarların yaklaşımlarından ne kadar etkilendiğini irdelemiştir. Ayrıca dönemsel olarak seçilen örnek üniversiteler üzerinden kentteki yerleşim yeri seçimlerinin bir plan çerçevesinde mi yoksa siyasal tercihler çerçevesinde mi biçimlendirildiğini incelemiştir.

Birkan (1972), Mimarlık dergisinde yayımlanan “Türkiye’de Yükseköğretim Yatırımları” adlı makalesinde Türkiye’deki yükseköğretim ve üniversiteler hakkında kapsamlı bir çalışma sunmuş ve Cumhuriyetin kuruluşundan 1970’li yıllara kadar üniversitelerin ülke-bölge ölçeğinde yer seçim kararlarına ilişkin nasıl bir yaklaşım olduğunu ortaya koymuştur. Üniversitelerin kent ölçeğindeki yer seçim kararlarında ise kentsel arazinin mülkiyet durumunun en önemli rolü oynayabildiğini belirtmiş, devlete ait yeterli büyüklükte bir arazinin üniversiteyi kendine çekebildiğini ve bu durumun şehir plancılarının kararlarını etkileyebildiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte makale ile yeni kurulacak üniversiteler için fiziksel planlama süreci aşamalarını belirlemiş ve arazi seçimi aşamasındaki ölçütleri, üniversitenin çevreyle ilişkileri ile ilgili olanlar, üniversitenin iç kurgusuyla ilgili olanlar, arazi maliyetiyle ilgili olanlar olmak üzere üç başlık altında incelemiştir.

Çınar (1998), “Üniversite Kampüs Planlaması ve Tasarımı Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezi ile üniversite yerleşkelerinin planlanmasını ve tasarlanmasını etkileyen faktörler üzerinde durmuştur. Bununla birlikte üniversite kavramı, tarihsel gelişimi, Anadolu’da ve Türkiye’de Cumhuriyet sonrası yaşadığı

süreçler ve fiziksel olarak hangi sebepler ile ne gibi değişiklikler yaşadığı ile ilgili bilgiler aktarmıştır.

Erkman (1990), “Büyüme ve Gelişme Sorunları Açısından Üniversite Kampüslerinde Planlama ve Tasarım Sorunları” adlı çalışmasında, toplumsal değişimler, bilim dallarındaki gelişmeler, teknoloji alanındaki ilerlemeler sonucunda, değişen, gelişen ve büyüyen kampüslerin sorunlarına değinmiştir. Araştırma kapsamında Avrupa’da ve ülkemizde üniversitelerin kent dışına yönelimlerinin sebeplerini incelemiştir. Bahse konu yönelimin sebeplerini, gelişmenin kent içinde sınırlı hale gelmesi, iletişim ve ulaşım araçlarında gelişmeler ve kampüslerin prestij sembolü olarak görülmesi olmak üzere üç ana başlık altında toplamaktadır. Gelişmenin kent içinde sınırlı hale gelmesi başlığı altında üniversitelerin kent dışına yönelmelerinin en önemli sebeplerinden birinin yeni yükseköğretim ve fakültelerin açılmasıyla birlikte yaşanan aşırı talep artışı ile büyüyen üniversiteler için kent içinde bu büyümeye cevap verebilecek nitelikte bir alanın bulunamayışı olduğunu ifade etmektedir.

Görkemli (2009), “Selçuk Üniversitesi’nin Konya Kent Ekonomisine Etkileri” adlı makalesinde, üniversitelerin faydalarını bireysel, toplumsal ve ekonomik faydalar olmak üzere üç başlık altında toplamıştır.

Gürüz (2001), “Dünya ve Türkiye’deki Yükseköğretim Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri” adlı kitabında, üniversitelerin yapısal, sistemsal ve yönetsel olarak dünyadaki tarihsel gelişmelerinden ve bu gelişimleri etkileyen siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel olaylardan bahsetmektedir.

Keleş (1972), Mimarlık dergisinde yayımlanan “Yerleşme Kararları Açısından Büyük Kent Dışı Üniversiteler Sorunu” adlı makalesi ile ülkemizde üniversitelerin ülke ölçeğinde yer seçim kararları üzerinde etkili olan etmenleri irdelemiştir. Çalışma ile Türkiye’de ülke-bölge ölçeğinde kurulacak üniversitelerin yer seçimlerinde kentlerin gelişmiş büyük merkezler ve geliştirmekte olan-geliştirilecek merkezler olacak şekilde iki gruba ayrıldığını ve birinci gruptaki kentlerde kurulacak üniversiteler için hızlı sanayi gelişmesinin, kültürel ortamın, kent nüfusunun ve üniversite çağındaki nüfusun artış hızının, etki alanının genişliğinin, mevcut üniversitelerdeki fazla kapasiteden yararlanma şansının etkili olması gerektiğini vurgulamıştır. İkinci grupta yer alan kentlerde kurulacak üniversiteler için ise kent nüfusları, mevcut öğretim kurumları ile ilişki kurma kolaylığı, sosyal gelişme göstergelerinin yüksekliği gibi etkenlerin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

Kortan (1981), “Çağdaş Üniversite Kampusları Tasarımı” adlı kitabında üniversitelerin tarihsel gelişimini incelemiş, tarihsel süreç içerisinde kentin hangi noktalarında konumlandıklarından bahsetmiş, üniversite kampüslerinin ortaya çıkışına ve ne gibi sebeplerle kentin hangi noktalarında yer seçtiklerine değinmiştir. Tarihsel süreç içerisinde dünyada günümüzdeki anlamı ile üniversitelerin Ortaçağ kentlerinde tek yapı olarak kurulduklarını, zamanla oluşan gereksinimler karşısında birden fazla binaya ihtiyaç duyulduğunu, kurulmak istenen yeni binalara mevcut binalar çevresinde yer bulunamaması sebebiyle üniversitelerin kentin farklı yerlerinde birbirinden uzak fakülteleri olan kurumlar halini aldığını ifade etmiştir. Ancak bir süre sonra birbirine uzak yerlerdeki okullar arasında gereksiz yere yorulan öğrencilerin bu sorununu çözmek üzere üniversitelerin kent çevresinde bir bütün halinde planlanmaya başladığını ve 20. yy’da Avrupa’nın eski ve geleneksel “kent üniversitesi”nin yerini kentlerin dışında, neredeyse kendisi bir kent olma niteliğine sahip üniversite kentlerine bırakmaya başladığını belirtmiştir.

Sönmezler (2003), “Modern Mimarinin Kentsel Deney Alanı: Üniversite Tasarımı” adlı doktora tezinde, üniversite- kent ilişkisine dikkat çekmiş, modern mimari ve kentsel planlama kavramlarının üniversite planlamasındaki yeri ve önemini incelemiştir. Çalışma ile kampüs tasarımlarının mimari çözümleri üzerine yoğunlaşmak hedeflense de, tarihsel süreç içerisinde dünya üzerinde üniversite kurumlarının şekillenmesinde önemli ölçüde etkili olduğu düşünülen dört üniversite modeli (Alman, Fransız, İngiliz ve Amerikan) ve Türkiye’deki üniversiteler, üniversitelerin çeşitlenmesi ve bir planlama problemi olarak üniversite-kent ilişkisi bağlamında ele alınmıştır.

Tekeli (1972), Mimarlık dergisinde yayımlanan “Büyükkent Dışı Üniversitelerin Kuruluş Yeri Sorunları Üzerine” adlı makalesi ile sorunun tanımlanması üzerine geniş çaplı bir çalışma sunmuş olup bu çalışma ile üniversitelerin ülke ve bölge ölçeğindeki yer seçim kararlarına ilişkin hedefleri vurgulamıştır. Çalışma kapsamında üniversitelerin ülke-bölge ölçeğinde yer seçimlerine; metropellerde mi, bölge merkezi niteliğindeki kentlerde mi yer alacağına, yerleşme kademelenmesi içinde hangi kademedede ve ne tip bir temel ekonomiye sahip şehirlerde kurulmasının gerekli olduğuna, bölgeler arası dengesizliğin azaltılmasında nasıl bir araç olarak kullanılabileceğine ve bir bölgenin kalkınmasına ve değişmesine nasıl yardım edebileceğine ilişkin değerlendirmelerin yön çizdiğini ifade etmiştir.

Timur (2000), “Toplumsal Değişme ve Üniversiteler” adlı kitabında tarihsel süreç içerisinde dünyada üniversite kavramının gelişimini incelemiştir. Avrupa ülkelerinde üniversitelerin yapısal değişimlerini etkileyen olayları ve kişileri ele almış, Osmanlı ve Cumhuriyet sonrası Türkiye’deki yükseköğretim yapılanmasını yaşanan değişimlerle bağlantılı olarak irdelemiştir.

Turcan (1996), “Tarihsel Süreç İçinde Yükseköğretim Yapılarının Mekânsal Analizi” adlı doktora tezinde üniversite yerleşkelerinin eski ve yeni hallerinin mekânsal analizini yapmayı amaçlamış, Türk yükseköğretiminin tarihsel gelişimini ve Cumhuriyet sonrası yaşadığı gelişim ve değişime yönelik araştırmalarını aktarmıştır.

Türeyen (2002), “Yükseköğretim Kurumları-Yerleşkeler” adlı kitabında, yükseköğretim kavramı ve kurumlarının dünyadaki gelişimini, Türkiye’de kurumların gelişimindeki yasal gelişmelerin rolünü, üniversitelerin ve üniversite yerleşkelerinin yer seçimine ilişkin temel ölçütleri ele almış ve yerleşke tasarımına ilişkin esaslar üzerinde durmuştur. Üniversite yerleşkelerinin yer seçim ölçütlerini içsel ve dışsal olmak üzere iki başlık altında değerlendirmiştir. İçsel ölçütleri, seçilen alanın boyutu ve büyüklüğü, toprak kalitesi, jeolojik ve topografik yapısı, yer altı suyu gibi yerleşkeye ait tesislerin yerleştirilmesine ve yapımına katkıda bulunacak arazi özellikleri olarak ele almış, dışsal ölçütleri ise yerleşke alanının yakın çevresi ile olması gereken ilişkilerini düzenlemeye yönelik olan ölçütler olarak ifade etmiştir.

Yavuzçehre (2016), “Üniversitelerin Kentlerine Etkileri: Denizli Pamukkale Üniversitesi Örneği” adlı makalesinde üniversitelerin kuruldukları kentlere olan etkilerini; demografik etkileri, ekonomik etkileri, mekânsal etkileri, sanayiye etkileri, sosyal kültürel yapıya etkileri olmak üzere beş başlık altında incelemiştir. Çalışma kapsamında elde ettiği bilgilere istinaden üniversitelerin kuruldukları kentlerde mekânsal anlamda değişiklikleri tetiklediğini, yerleşkelerin bir çekim merkezi olduğunu, bu nedenle konut ve hizmet sektörlerinin yerleşke çevresinden başlayıp hızla geliştiğini belirtmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma kapsamında ilk aşamada üniversiteler ve yer seçim kararlarına ilişkin kavramsal içeriğin oluşturulması amacıyla konu ile ilgili araştırmalar yapılmış, kitap, dergi, makale, sempozyum ve çalıştay konuşmaları, tez çalışmaları, üniversitelere ait kütüphaneler, ulusal-yerel basın, web sayfası, online veri tabanları incelenmiştir. Üniversite kavramı, tarihsel gelişimi, yer seçimine ilişkin ölçütler, yer seçim kararlarının tarihsel gelişimi ve kentlere olan etkileri ile alakalı olarak bahse konu kaynaklardan elde edilen bilgiler aktarılmıştır.

İkinci aşamada ilk olarak ulaşılan kaynaklardan yararlanılarak Cumhuriyet sonrası dönemde kurulan devlet üniversitelerinin ülke-bölge ölçeğinde yer seçim kararları üzerinde hangi unsurların etkili olduğuna değinilmiştir. Çalışmanın alan araştırmasının aktarıldığı son bölümde ise öncelikle 2017 yılına kadar ülkemizde kurulan devlet üniversiteleri belirlenmiştir. 2017 yılı ve sonrasında kurulan üniversitelerin kuruluş yerleri belirlenmemiş veya kesinleşmemiş olduğu için bu araştırma kapsamına alınmamıştır. Devamında ülkemizdeki devlet üniversitelerinin yerleşkelerinin hangi sebeplerle, ne tür araziler üzerinde, kentin hangi noktalarında konumlandığını ve bu yer seçim karar sürecinin gerekli ve detaylı incelemeler yapılmadan, kent planlama boyutu göz önüne alınmadan sonuçlandırılmasının kentleri mekânsal anlamda olumsuz olarak nasıl etkileyebileceğini değerlendirmeye yönelik araştırmalar yapılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak üniversite yerleşkelerinin yer seçim sebebi ve arazi elde edinim biçimi ile ilgili bilgileri elde etmek amacıyla bir anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan form ile üniversitelerin Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı ya da kamulaştırma işlemleri ile ilgilenen birimlerindeki ilgili kişilerle e-posta ve telefon görüşmeleri vasıtasıyla anket çalışması yapılmıştır. Fakat anket çalışmasına bazı üniversitelerden geri dönüş alınmamış, bazı üniversiteler ise soruları cevaplamaktan kaçınmıştır. Bununla birlikte yerleşkelerin günümüzdeki konumlarını, kent merkezine olan uzaklıklarını, yer seçim nedenlerinin ve arazi elde edinim biçimlerinin bu yerleşkeleri kentin hangi noktalarında konumlanmaya yönlendirdiğini gözlemleyebilmek adına Google Earth uydu görüntüleri incelenmiştir. Ayrıca yer seçim karar süreçlerinin gerekli ve detaylı incelemeler yapılmadan, kent planlama boyutu göz ardı edilerek sonuçlandırılmasının kente olan mekânsal etkilerini değerlendirmek amacıyla, maliyetlerin azaltılması hedeflenerek, kent dışında yer alan, kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait araziler üzerinde yer seçen üniversite yerleşkelerinden

bazıları örnek olarak belirlenmiştir. Söz konusu örnekler ağırlıklı olarak 2000 yılı öncesinde kurulan üniversite yerleşkelerinden seçilmiştir. Bunun nedeni 2000’li yıllardan önce kurulan üniversite yerleşkelerinin bulunduğu kentlerde, yerleşkelerin kuruluşundan sonra kente olan etkilerinin ortaya çıkmasını sağlayacak yeterli sürenin geçmiş olmasıdır. 2000’li yıllarda kurulan yerleşkelerden seçilen örnek ile de en azından süreci ve planlama boyutunu değerlendirebilmek hedeflenmiştir. Belirlenen örneklerin yer seçim karar süreçleri, kentsel planlamanın bu süreçteki yeri ve verilen kararlarının mekâna etkileri; ilgili kaynaklardan, üniversitelerin ilgili birimlerinden, buldukları ilçelerin belediyelerindeki ilgili müdürlüklerden (Etüd-Proje Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü), belediye ve Çevre Şehircilik Bakanlığı’nın web sayfalarından ve Google Earth programından elde edilen uydu görüntülerinden ulaşılan bilgiler doğrultusunda ifade edilmeye çalışılmıştır.

4. ÜNİVERSİTE KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ, YER SEÇİMİNE İLİŞKİN ÖLÇÜTLER VE KENTLERE ETKİLERİ

4.1. Üniversite Kavramı, İlgili Tanımlar ve Üniversitenin İşlevleri

Üniversite, Latince, kelime anlamı “bütün, hepsi” olan, ortaçağda “bağımsız tüzel kişiliğe sahip ve ortak çıkarları olan kişiler topluluğu” anlamında kullanılan “*universitas*” sözcüğünün şekillenmesiyle oluşmuş bir kavramdır. Söz konusu kelime Fransızca’dan (*Université*: toplum bütününe açık, bütün bilgilerin öğretildiği kurum) dilimize geçmiştir (Eyüboğlu, 1991). Günümüzde bu kavram, bünyesinde değişik konularda en üst seviyede araştırma ve öğretimin yapıldığı, toplumun ihtiyaç duyduğu üst düzeyde elemanların yetiştirildiği, bilim, kültür, ideoloji üretip topluma aktararak kitlelerin biçimlendirilmesine ön ayak olan, araştırmacıları ödüllendirme ve derecelendirme yetkisine sahip yükseköğretim kurumu olarak tanımlanmaktadır (Frankel, 1969; Koroğlu, 1988; Gürüz ve ark., 1994; Çınar, 1998). Yükseköğretim Kanunu’nda ise “bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri (vb.) kuruluş ve birimlerden oluşan yükseköğretim kurumu” olarak ifade edilmektedir (Anonim, 1981).

Yükseköğretim, “Ortaöğretime dayalı, en az 4 yarıyılı kapsayan, üniversite, yüksekokul, akademi gibi her düzeydeki (ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora) eğitim-öğretimin tümü” olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifade ile en üst seviyeli insan gücünün ve çeşitli bilimsel araştırma alanlarının gerektirdiği elemanları yetiştiren eğitim kademesidir (Kısakürek, 1976 ; Anonim, 1981; Binbaşoğlu, 1988; Türeyen, 2002). Üniversitelerin yanında fakülteler, yüksekokullar ve enstitüler en yaygın yükseköğretim kurumlarından bazılarıdır. Aşağıda yükseköğretim ile ilişkili bazı kurumların tanımları ortaya konmuştur.

Kolej: Ortaçağ’da kurulan ilk üniversitelerin, öğrencileri ve akademisyenleri toplumsal yaşamdan yalıtılarak bir arada barındırdığı birimlerin her birine verilen isimdir. Günümüzde kolej ifadesi birçok ülkede lise, yüksekokul veya üniversitelerin alt birimleri için kullanılır. Türkiye de ise yabancı dil öğretimine ağırlık veren ortaokul, liseler ya da polis, sağlık gibi bazı meslek okulları kolej olarak adlandırılmaktadır (Turner, 1990; Sönmezler, 2003; Erçevik, 2008).

Cami-Medrese-Külliye: Arapça kökenli cami kelimesi “toplayan, toplantı yeri” anlamına gelmekte olup İslam dünyasında her düzeydeki eğitim ve öğretimin verildiği ilk kurumdur. Medrese kelimesi Arapça da “ilim öğrenilen yer” ya da “öğrencilerin içinde oturup ders okuduğu bina” anlamına gelmekte olup eğitim düzeninde de orta ve yükseköğrenimi örgütleyen bir kurumdur (Anonim, 2019d). Külliye ise işlevleri birbirini tamamlar nitelikte ve üslup yönünden özellikleri aynı olan, birden fazla yapıdan oluşan, bir camiyi merkez kabul eden, imaret, kitaplık, medrese, çarşı, han, hamam v.b. birimleri içeren yapılar topluluğudur (Sözen ve Tanyeli, 1982).

Yüksekokul: Belirli bir mesleğe yönelik eğitim öğretime ağırlık veren bir yükseköğretim kurumudur (Anonim, 1981).

Fakülte: Günümüzde bir üniversitenin, öğrenim alanı veya uzmanlık konusu bakımından ayrılmış kollarından her biri fakülte olarak isimlendirilmektedir (Anonim, 2016). Yükseköğretim Kanunu’nda ise “yüksek düzeyde eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan, kendisine birimler bağlanabilen bir yükseköğretim kurumu” olarak tanımlanmaktadır (Anonim, 1981).

Enstitü: Üniversitelerde ve fakültelerde birden fazla benzer ve ilgili bilim dallarında lisansüstü, eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama yapan bir yükseköğretim kurumudur (Anonim, 1981).

Yerleşke (Kampüs): Kampüs kelimesi Latince açık alan, düzlük anlamlarındaki “*campus*” kelimesinin şekillenmesiyle oluşmuş ve dilimize Fransızcadan geçmiş, yükseköğretimde ilk olarak 18. yüzyılın (yy.) ikinci yarısında Amerika-New Jersey’deki bir üniversite ve beraberindeki kentsel mekanı tanımlamak için kullanılmıştır. Günümüzde bu sözcük, fonksiyonları eğitim-öğretim, araştırma ve uygulama olan, kullanıcıları için gerekli barınma, eğlence, alışveriş, spor, sağlık, rekreasyon gibi yaşam koşullarını sağlayan, kendi kendilerine yeterli üniversite kentleri olarak tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu tarafından ise “bir üniversitenin genellikle kent dışında derslik, öğrenci yurdu gibi her türlü yapı ve etkinlik alanlarıyla toplu bir biçimde bulunduğu yer, kampüs” olarak ifade edilmiştir (Turner, 1990; Türeyen, 2002; Sönmezler, 2003; Anonim, 2016).

Üniversite kavramının tanımlarından anlaşılacağı üzere üniversitelerin işlevleri öncelikle birey daha sonra ise toplum odaklıdır. Bahsi geçen işlevler, üniversitelerin bulunduğu ülkenin özel koşullarına bağlı olarak farklılık gösterse de temel olarak;

- Bilimsel araştırmalar yapmak ve bilim üretmek,
- Bilimsel verilere dayalı öğretim yapmak,

- Yayınlar yapmak, bilimi yaymak ve halka mal etmek,
- Toplumı yöneten çeşitli meslek adamlarını yetiştirmek,
- Yakın çevre ve bölgesi ile toplumsal ilişkiler kurmak ve toplumun sorunlarına çözüm bulmasına yardım etmek,
- Yeni düşünce normları geliştirmek ve topluma aktarmak,
- Hizmetlerini toplum ve kişi yararına sunmak,
- Toplumun değerlerini korumak,
- Bilim, kültür, ideoloji üretip topluma aktararak, kitlelerin biçimlendirilmesine ön ayak olmak,
- Toplumı geliştirici bir güç olmak

şeklinde ifade edilmektedir (Coombs, 1968; Frankel, 1969; Keleş, 1972; Koroğlu, 1988; Çınar, 1998; Geray, 2003).

4.2. Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi

4.2.1. Dünyada Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi

Üniversite kurumu, temellerinin atıldığı ilk günden itibaren tarihsel süreç içerisinde yapısal olarak pek çok değişiklik yaşamıştır. Söz konusu değişiklikler dönemsel olarak yaşanan önemli olaylar ile yakından ilişkilidir. Bu başlık altında, ortaya çıktıkları dönemden günümüze kadar geçen süreç içerisinde bahsi geçen kavramın nasıl şekillendiği ele alınmıştır.

Üniversite kavramının tarihsel gelişim sürecinin hangi zaman diliminde başladığı ile ilgili farklı görüşler vardır. Bu görüşlerden en yaygın olanı, üniversitelerin kökeninin Ortaçağ öncesinde Antik Yunan'da Eflatun'un Academia'sına (milattan önce 400) ve Aristo'nun Lyceum'una (milattan önce 387) kadar dayandığıdır. Politik veya dini baskının olmadığı bu felsefe okullarında ortaya çıkan kurgusal düşüncenin ve arayışları teşvik eden ortamın sonradan oluşacak olan üniversite yapısını önemli derecede etkilediği ifade edilmektedir. Bununla birlikte bazı bölgelerde toplumda talep eden kişilere alim olarak kabul edilen gezginler veya din adamları tarafından ders verildiği de bilinmektedir. Milattan sonraki ilk yüzyıllarda ise Roma, Çin, Bizans İmparatorluklarında üst düzey devlet görevlisi yetiştirmek ve edebiyat, hukuk, felsefe alanında eğitim vermek amacıyla kurulan yapılara rastlanmaktadır (Gürüz, 2001).

Batı medeniyetinde eğitim, Hristiyanlığın resmi din olarak kabulünden sonra, 6. yüzyılın başlarında rahip yetiştirilmesi amacıyla kiliselerin yakınlarında açılan okullar ile başlamıştır. Bu sayede Hristiyanlık, Roma Hukuku ve Yunan felsefesi ile birlikte Avrupa'da yer edinmiştir (Şen, 1987). 7. yy da ortaya çıkan İslamiyet'i kabul eden toplumlarda ise eğitim ilk olarak cami ve mescitlerde daha sonra ise medreselerde verilmiştir. İslam tarihçileri tarafından genel olarak Bağdat'ta kurulan Nizamiye Medresesi (Bağdat/1067) ilk kurulan medrese olarak kaydedilse de bu medreseden önce inşa edilenlerin olduğu da ileri sürülmüştür (Ulusoy, 2007). Gürüz (2001), Buhara'da (Özbekistan) 937 yılında faaliyete geçen Faracek Medresesi'nin ilk medrese olarak kabul edildiğini ifade etmiştir. Bu bakımdan din adamı yetiştirmeye ve dini öğrenim verilmesine yönelik olarak kurulan farklı dinlerin kendine özgü kuruluşlarını bir ölçüde eski yükseköğretim kurumları olarak nitelendirmek de mümkündür.

Günümüzdeki anlamı ile üniversitenin Yunan, Roma, Çin ve İslam medeniyetlerinden etkilendiği belirtilmektedir. Ancak bu etkinin kurumsal yapıda değil, öğretimin içeriği üzerinde kendini gösterdiği vurgulanmıştır. Günümüzdeki üniversite kurumunun ilk ortaya çıktığı bölgenin Batı Avrupa (özellikle İtalya, Fransa ve İngiltere'nin kentleşmiş bölgeleri) olduğu ileri sürülmüştür. Bu alanlarda üniversitenin kurumsal yapısı 11. yüzyılın sonları 12. yüzyılın başlarından itibaren gelişen süreç içinde çeşitli siyasi, dini, sosyal ve ekonomik faktörlerin oluşturduğu ortamlarda şekillenmiştir. Ortaçağ Avrupası'nda bulunduğu kentin adıyla anılan ve bir şehir örgütü olarak tüm Avrupa'ya yayılan üniversiteler, genellikle 10-20 öğretmen ve birkaç yüz öğrenciden oluşan, din, tıp ve hukuk alanlarında ders verilen, küçük öğretmen-öğrenci toplulukları şeklindedir. Bununla birlikte bu okulların kendine has amblem, mühür ve kıyafetleri vardır. Ayrıca kendi hazırladığı yönetmeliklere göre faaliyetlerini sürdürmekte ve çeşitli ayrıcalıkları, muafiyetleri bulunmaktadır. Söz konusu kurumların Yunan, Roma, Çin eğitim kurumlarından ve Türk-İslam medreselerinden ifade edilen kurumsal yapı itibari ile farklılıklarının olduğu vurgulanmaktadır (Gürüz, 1992; 2001).

Ortaçağ Avrupası'nda gelişen günümüzdeki anlamı ile üniversiteler, dönemin kilise, krallık ve yerel otoritelerinin yanında toplumları şekillendiren ve dönüştüren bir güç olarak görülmüştür. Bu dönemde üniversiteler kilise ile iç içedir ve üniversiteye hâkim olan düşünce, temelinde vahiy yatan skolastik düşüncedir. Dolayısıyla bahsi geçen kurumlarda teoloji ön plandadır. İfade edilen nedenle Ortaçağ üniversitelerini bugünkü anlamda laik bir kurum olarak nitelendirmek mümkün değildir. Dünyanın en eski üniversiteleri olarak kabul edilen Bologna (Bologna/İtalya-1088), Paris

(Paris/Fransa-1150), Oxford (Oxford/İngiltere-1167) ve Cambridge (Cambridge/İngiltere-1209) üniversitelerinin öncü kurumları bu dönemde kurulmuş okullardır. Söz konusu okulların ortak yanı, araştırmaya yönelik değil, mesleki insan gücünü karşılamaya yönelik öğretim kurumları olarak faaliyet göstermiş olmalarıdır (Turcan, 1996; Timur, 2000; Gürüz, 2001).

14. yüzyılın ortalarına kadar tüm üniversitelerin (Oxford ve Cambridge /İngiltere hariç) İspanya, İtalya ve Fransa'da dağılım gösterdiği görülmektedir. Bu bölgeler dışındaki okulların kuruluşu 14. yüzyılın sonlarında ve 15. yüzyılda hızlanmıştır. Rönesans döneminin sunduğu, insanı temel alan dünya görüşünü yansıtan hümanizm akımının, 15. yy da doruk noktasına ulaşması ile üniversiteler için yeni bir dönem başlamıştır. 16.-19. yüzyılları kapsayan süreç içerisinde (Reform hareketi, Aydınlanma, Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali gibi yaşanan gelişmelerin etkisiyle), üniversitenin üzerinde kilisenin etki ve denetiminin azalmasına karşılık laik devletin ağırlığı artmıştır. Bunun sonucunda, o zamana kadar üniversitedeki en ağırlıklı öğretim alanı olan teoloji ve din hukuku önemini kaybetmiştir (Turcan, 1996; Gürüz, 2001).

17. yy'dan itibaren Avrupa'da ruhban sınıfının hakimiyetinden çıkan üniversiteler bu kez de asillerin ve zenginlerin çocuklarına has bir ayrıcalık haline gelmiştir. Kamu yöneticilerinin yetiştirilmesine odaklanılan üniversitelerde dini eğitimden uzaklaşmış, üniversiteler kendi içlerine kapanmış, bilim adamları bir sınıf oluşturmuş ve halka açılmamışlardır. Takip eden zaman dilimi (18. yüzyıl) 'Aydınlanma Çağı' olarak adlandırılan, pek çok alanda büyük gelişmeler yaşandığı ve bu gelişmeler sonucunda yeni bir dünya görüşünün olduğu bir dönem olmuştur. Bu dönem içerisinde yaşanan gelişmeler üniversitelerin ilerleyen dönemlerde yaşayacağı büyük değişimlere önemli katkı sağlamıştır. 18. yüzyıl üniversitelerinde bilimler gelişerek ayrı ayrı kollara bölünmüş ve bu bilim dallarına yönelik her biri ayrı mesleki eğitim veren yeni fakülteler kurulmuş, üniversiteler farklı bilim dallarında kavramsal ve uygulamalı eğitim yapan kurumlar haline gelmişlerdir (Şuben, 1980; Timur, 2000).

19. yy da Fransız işgali altındaki Almanya'da, kapatılan üniversite görevlilerinin Prusya Kralı III. Frederick'e yaptıkları başvuru sonrası, Kralın Prusya eğitim sistemini düzenlemek üzere görevlendirdiği Wilhelm Von Humboldt'un kurguladığı sistem ile üniversitelerin yapısında büyük bir değişim süreci başlamıştır. Daha sonraları kurucusunun ismi ile anılacak olan bu sistem ile araştırma ve öğretim birliğine öncelik veren, herhangi bir mesleğe yönelik olmayan eğitim ve araştırma faaliyetlerinin sürdürüleceği, özgür modern üniversitelerin ilk örnekleri Almanya'da doğmuştur.

Humboldt'un fikirlerinin önemli bir kısmı ütopye olarak uygulamaya koyulmamasına karşın ortaya attığı araştırma ve öğretimin birliği ilkesi günümüz üniversitelerini kalıcı bir şekilde etkilemiştir (Gürüz, 1992).

19. yy'dan itibaren yaşanan gelişmelerin etkisiyle yeni bilim dallarının, disiplinler arası ilişkilerin arttığı üniversitelerde, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra öğrenci sayısında büyük artışlar meydana gelmiştir. Tüm bu gelişmeler neticesinde üniversiteler bir bütünleşme eğilimi içinde büyümüş ve genişleşmişlerdir. Giderek büyüyen üniversite kurumunun bu talepler karşısında bütünlüğünü nasıl koruyacağı sorularına karşılık Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) özgün bir üniversite modeli geliştirilmiştir. Bu modelin ortaya koyduğu iki yeni kurumsal yapıdan ilki ara kademe insan gücü yetiştirmeye yönelik, kısa süreli eğitimin verildiği toplum kolejleridir. Diğeri ise eğitim, bilimsel araştırma ve teknik eğitim işlevlerini içeren, yeni ihtiyaçlara yanıt arayan toplumsal işlevlere göre biçimlenen, çoğulcu bir yapıya sahip, kampüs veya kampüsler bileşkesi şeklinde kurgulanan Çoklu Üniversite (Multiversity-Girişimci Üniversite) olarak tanımlanmıştır (Şuben, 1980; Muthesius, 2000; Türeya, 2002; Sönmezler, 2003; Tekeli, 2003).

19. yüzyıldan sonra artık üniversitelerin görevleri sadece bilgi üretip onu aktarmakla kısıtlı kalmamış, bahsi geçen görevlerin çerçevesi milli kültürü güçlendirip ona katkıda bulunacak çalışmalarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Böylece üniversiteler bir taraftan yeni ulus devletlerin eğitim, bilimsel araştırma, teknoloji, yetişmiş insan gücü ihtiyacını karşılarken diğeri taraftan da dönüşen toplumu anlamak için gerekli kavramları geliştirmeye çalışan kurumlar haline almıştır (Korkut, 2011).

Tablo 4.1. Dünyada Üniversitelerin Tarihsel Gelişim Süreci
(Şuben, 1980; Gürüz, 1992; Muthesius, 2000; Timur, 2000; Gürüz, 2001; Sönmezler, 2003; Ulusoy, 2007'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

DÖNEM	YER	EĞİTİMİN VERİLDİĞİ KURUM/ EĞİTİMİ VEREN KİŞİ	AMAÇ	HİTAP ETTİĞİ KESİM	
İlk Çağ	M.Ö	Antik Yunan	Gezgin Alimler	Politikacı ve tüccar yetiştirmek	Talep eden herkes
			Eflatun	Kişileri mutlu kılarak ideal toplumda uyum içinde yaşayan vatandaşlar yetiştirmek	
			Aristo	Hedefe yönelik olmadan gerçeği aramak	
M.S (2., 3.ve 5. Yüzyıllar)	Roma-Çin-Bizans	*	Üst düzey devlet görevlisi yetiştirmek, edebiyat, hukuk, felsefe alanında eğitimler vermek	*	
Orta Çağ	7. Yüzyıl ve Sonrası	İslam Coğrafyası	Cami Mescit Medrese	Dini ilimler öğretmek, din adamları yetiştirmek ve 11. ve 16. yüzyıllar arası şer'î ilimler ile birlikte pozitif ilimlerde dersler vermek	Talep eden herkes
	6. Yüzyıl-12. Yüzyıl	Batı Avrupa (Özellikle İtalya, Fransa, İngiltere)	Teoloji (Hristiyanlık Okulları), Tıp, Hukuk, Sanat Okulları	Rahip yetiştirmek, din, tıp, hukuk, sanat gibi alanlarda ders vermek, toplumun ihtiyaç duyduğu alanlarda meslek adamı yetiştirmek	Çoğunlukla orta gelirli ruhban sınıfı, azda olsa aristokratlar ve alt gelir grubu
Yeni Çağ	15. Yüzyıl-18. Yüzyıl	Avrupa	Rönesans (Hümanizm)- Reform hareketleri ile kilisenin etkisinin azalmaya başladığı kurumlar	Kamu yöneticilerini yetiştirmek	Asiller ve zengin çocukları
Yakın Çağ	18. Yüzyıl ve 19. Yüzyıl	Avrupa	Rönesans, Reform Hareketleri ve Aydınlanma, Sanayi Devrimi, Fransız İhtilali gibi gelişmelerin etkisi ile oluşan Wilhelm Von Humboldt'un Modern Üniversitesi	Araştırma ve öğretim birliğine öncelik vermek, herhangi bir mesleğe yönelik olmayan eğitim ve araştırma faaliyetlerini sürdürmek	Talep eden herkes
	20. Yüzyıl ve Sonrası	Amerika	Toplum Kolejleri Çoklu Üniversite	Kısa süreli eğitim ile ara kademe insan gücü yetiştirmek Eğitim- teknik eğitim vermek, bilimsel araştırma yapmak, yeni ihtiyaçlara yanıt aramak	Talep eden herkes

Tabloda, konuya ilişkin ulaşılamayan bilgiler (*) ile gösterilmiştir.

4.2.2. Türkiye’de Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de üniversite kurumunun gelişimi Cumhuriyet öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönem içerisinde incelenmektedir. Cumhuriyet öncesi dönemde ülkenin yer aldığı coğrafyada kökenleri medreselere dayanan yükseköğretim kurumlarının üzerinde ilerleyen zamanlarda Fransız yükseköğretim sisteminin etkileri hakim olmuş, Cumhuriyetin ilanına yakın dönemlerde Alman yükseköğretim sisteminin etkileri de gözlemlenmiştir. Cumhuriyet döneminde kurulan yükseköğretim kurumları üzerinde ise Fransız, Alman ve Amerikan yükseköğretim sisteminin etkileri görülmüştür (Timur, 2000; Kafadar, 2002; Arap, 2007).

4.2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Üniversitelerin Gelişimi

Cumhuriyet öncesi dönemde ülkenin günümüzde yer aldığı coğrafyada yükseköğretim kurumlarının kökenlerinin Arapçada “ilim öğrenilen yer” ya da “öğrencilerin içinde oturup ders okuduğu bina” anlamına gelen medreselere dayanmakta olduğu görülmektedir. İslam dünyasında medreseler, eğitim-öğretim amacıyla işlev gören ve her düzeyde eğitimin verildiği camilerden sonra ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte medresenin varlığı camilerde yapılan öğretim etkinliklerini sonlandırmamış, cami ve medrese çoğu zaman bir külliye içerisinde birlikte yer almış ve her ikisinde de öğretim etkinlikleri devam etmiştir. Fakat camilerden farklı olarak medreseler öğretimin daha standart, sistematik ve koordineli uygulanmasını sağlamıştır. İlerleyen zamanlarda temel bilimlerin önem kazanmasıyla da bu işlevi giderek yaygınlaşan medreseler üstlenmiştir. 10.yüzyıla kadar dini ilimlerin öğretilmesi ve din adamları yetiştirmesi amacıyla var olan medreseler 11.yüzyıldan itibaren Arapça, felsefe, tarih, coğrafya, matematik, kimya ve tıbbi bilgilerin de verilmeye başlandığı kurumlara dönüşmüştür. 11.yüzyılın ortalarında Nizamiye Medreselerinin (Bağdat/1067) kurulmasıyla gelişimi hızlanan medreselerin, Anadolu’da 11. yüzyılın sonundan itibaren geliştiği görülmektedir (Kuran, 1969; Turcan, 1996; Çınar, 1998; Gürüz, 2001; Anonim, 2019d).

Osmanlı Devleti döneminde Anadolu coğrafyasında 18. yüzyıla kadar Enderun Mektepleri, askeri nitelikli bazı eğitim-öğretim kurumları, geleneksel okullar olarak ifade edilen Sıbyan Mektepleri ve Medreseler gibi kurumlarda eğitim verilmiştir. Enderun mektepleri, azınlık çocuklarının sarayda, orduda ve hükümette çalışacak personel ve yönetici olarak yetiştirildiği okullardır. Bahse konu mektepler bünyesinde

dini eğitimin yanında, dil, savaş, mantık vb. konularda pratik ve teorik eğitim verilmiştir. Bu kurumlar 18. yüzyılın sonlarında devşirme sisteminin bozulması, batı tarzında meslek okullarının açılması ve çoğalması ile birlikte önemini yitirmiş, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra tamamen kapatılmıştır. Vakıf yoluyla kurulan geleneksel okullarda ise halkın her kesimine dini eğitim verilmiştir. İlkokul olarak nitelendirilebilecek Sıbyan Mekteplerinde okuma, yazma, hesap, coğrafya, din vb. konularda temel eğitimler gerçekleştirilmiştir. Medreselerde ise 16. yüzyıla kadar dini eğitimin yanında Arapça, felsefe, tarih, coğrafya, matematik, kimya ve tıbbi bilgiler de verilmiştir. İlk Osmanlı Medresesi, 1331 yılında Orhan Gazi tarafından İznik'te medrese haline getirilen bir kilisede eğitime başlamıştır. Osmanlı Devleti döneminde İstanbul'un fethiyle birlikte medrese yapımı hız kazanmıştır. Külliyelerin oluştuğu ilerleyen zamanlarda, Süleymaniye Külliyesi (İstanbul/1550-1559) döneminin en önemli yükseköğretim yapılanması olarak gösterilmiştir. 16. yüzyılda matematik, felsefe, tıp vb. bilimlerin eğitiminin verildiği medreselerde söz konusu dersler müfredattan çıkarılarak sadece Şer'i ilimlerin aktarıldığı bir müfredat oluşturulmuştur. Bu süreçte, medreselerin tekrar birer dini öğrenim kurumu haline geldiği, Avrupa'da yaşanan gelişmelere ayak uyduramadığı ve içe kapandığı, belirtilen nedenlerle bir gerileme dönemine girdiği ifade edilmektedir. Bahse konu durum karşısında 16.yy ortalarından itibaren müfredat dışı bırakılan bilim dallarında eğitim verecek ve devletin ihtiyaç duyduğu elemanları yetiştirecek yeni kurumlar oluşturulmaya çalışıldığı ileri sürülmüştür (Turcan, 1996; Er, 1999; Özodaşık, 1999; Gürüz, 2001).

18. ve 19. yüzyıllar, Osmanlı eğitim sisteminin toplumu eğitmekten çok pozitif ilimlerin okutularak yetişmiş insan gücü ihtiyacının karşılanması amacını yansıtan; askeriye ve sivil bürokrasiye eğitim veren Mühendishane-i Bahri Hümayun (İstanbul/1773), Mühendishane-i Berri Hümayun (İstanbul/1793), Tıphane-i Amire (İstanbul/1826), 1838'den itibaren kurulan Rüşdiye Mektepleri gibi yükseköğretim kurumlarının açıldığı bir dönem olmuştur. Batılılaşma ve yenileşme akımlarının başladığı, Fransız yükseköğretim sisteminin etkilerinin görüldüğü söz konusu dönemde medrese ve mektepler varlığını korumuş, fakat bu üniversitelerin kurulmasıyla geleneksel medrese eğitiminden ilk kopuş gerçekleşmiştir. İlerleyen zamanlarda ülkede Batı'daki yükseköğretim kurumlarının benzeri okullar açılmaya devam etmiştir. Bu nedenle, Cumhuriyet döneminde gözlemlenen yükseköğretim kurumlarının kökenlerinin medreseler olduğunu söylemek pek mümkün değildir. İlk olarak 1863'te İstanbul'da kurulan daha sonra pek çok kez açılıp kapanan Darülfünun, ifade edilen durumun diğer

bir örneği niteliğindedir. 1919 yılında Alman yükseköğretim sisteminin etkileri ile yeniden kurulan üniversite Osmanlı döneminin modern anlamda kurulan ilk üniversitesi olma niteliği taşımış, fakat ilerleyen zamanda yaşanan gelişmelere ayak uyduramamış ve 1933 yılında tamamen kapatılarak yerine Cumhuriyet döneminin ilk üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. (Özodaşık, 1999; Timur, 2000; Gürüz, 2001; Tekeli, 2003; Arap, 2007).

Şekil 4.1. Mühendishane-i Berri Hümayun (İstanbul/1774)
(Anonim, 2018b)

Şekil 4.2. Darülfünun (İstanbul/1863)
(Anonim, 2018c)

Tablo 4.2. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Anadolu Coğrafyasında Üniversitelerin Tarihsel Gelişim Süreci
(Er, 1999; Özodaşık, 1999; Timur, 2000; Gürüz, 2001; Tekeli, 2003; Arap, 2007'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

DÖNEM	EĞİTİMİN VERİLDİĞİ KURUM		AMAÇ	HİTAP ETTİĞİ KESİM
11. Yüzyıl	Cami Medrese		Dini ilimler öğretmek, din adamları yetiştirmek, tarih, coğrafya, matematik, kimya, tıp gibi alanlarda eğitim vermek	Talep eden herkes
Osmanlı Devleti Dönemi (18. Yüzyıla Kadar)	Geleneksel Okullar	Sıbyan Mektepleri (İlkokul)	Okuma, yazma, hesap, coğrafya, din vb. konularda temel eğitim vermek	Talep eden herkes
		Medrese	16. yüzyıla kadar dini eğitimin yanında Arapça, felsefe, tarih, coğrafya, matematik, kimya ve tıp alanında eğitimler vermek, 16. yüzyıldan itibaren sadece şer'î ilimler aktarmak (Pozitif ilimler müfredat dışı bırakılmıştır.)	Talep eden herkes
	Enderun Mektepleri		Din, dil, savaş, mantık vb. konularda pratik ve teorik eğitimler vererek sarayda, orduda ve hükümette çalışacak personel ve yöneticileri yetiştirmek	Azınlık çocukları (Devşirme çocuklar)
	Askeri nitelikli bazı eğitim-öğretim kurumları		*	*
18.-19. Yüzyıllar	Fransız yükseköğretim sisteminin etkilerinin görüldüğü kurumlar (Geleneksel medrese eğitiminden ilk kopuş)		Pozitif ilimler okutarak yetişmiş insan gücü ihtiyacını karşılamak	Askeriye ve sivil bürokrasi
20. Yüzyıl	Darülfünun (1863 kurulan okulun 1919 yılında Alman yükseköğretim sisteminin etkisiyle yeniden açılması)		Modern üniversitenin amaçları	*

Tabloda, konuya ilişkin ulaşılamayan bilgiler (*) ile gösterilmiştir.

4.2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Üniversitelerin Gelişimi

Cumhuriyet döneminde eğitimin yapısında gerçekleştirilen reformların temeli Osmanlı'nın son dönemlerinde Fransız etkisiyle yaşanan batılılaşma hareketlerine dayandırılmıştır. Ancak bu dönemdeki reformların önceki reformlara göre daha radikal ve modernleşme iddiasında olduğu vurgulanmış ve yapılan reformlar ile eğitim sisteminde kapıların geçmişe kapatılarak Batı'ya açıldığı ifade edilmiştir (Kafadar, 2002).

Cumhuriyetin ilanı sonrasındaki dönemde üniversiteler ile ilgili atılan ilk adım, din esasına göre eğitim veren kurumlar ile batı usullerine göre kurulan eğitim kurumlarının ortaya çıkardığı ikiliğe son verme amacıyla 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu olmuştur. Daha sonra başta Ankara olmak üzere yükseköğretim kurumları İstanbul dışındaki şehirlerde Anadolu'da yayılmaya başlamıştır. Bu dönemde Ankara'da Harp Okulu (1923), Hukuk Mektebi (1925) ve Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü (1927) kurulmuştur (Çınar, 1998; Timur, 2000; Arap, 2007).

Türkiye'de Cumhuriyet döneminde yükseköğretim kurumlarının gelişimi açısından 1933, 1946, 1961 ve 1981 yılları önemli dönüm noktalarıdır. 1933 yılında çıkarılan ve Cumhuriyet tarihinde üniversitelere ilişkin ilk kanun olan 2252 sayılı yasa, Türkiye'de Alman yükseköğretim sisteminin etkilerinin görüldüğü modern üniversite tarihinin başlangıcı kabul edilmektedir. Söz konusu tarihte, bahse konu yasa ile Darülfünun kaldırılarak yerine 1920 'de kurulan Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı olarak İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. Bu şekilde üniversite kelimesi ilk defa hukuki bir düzenlemeyle birlikte kullanılmıştır. Bahse konu dönemde üniversitelerde özerklik yoktur. Takip eden süreçte İstanbul ve Ankara'da yükseköğretim kurumları kurulmaya devam etmiştir. Ankara'da Yüksek Ziraat Enstitüsü (1933), Milli Musiki ve Temsil Akademisi (1933), Siyasal Bilgiler Okulu (1935), Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi (1935), Fen Fakültesi (1943) ve Tıp Fakültesi (1945); İstanbul'da ise İstanbul Teknik Üniversitesi (1944) kurulmuştur (Gürüz ve ark., 1994; Çınar, 1998; Hatipoğlu, 2000; Timur, 2000; Gürüz, 2001; Arap, 2007).

1946 yılında çıkarılan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile Türk üniversite sistemi köklü bir değişikliğe uğramış, üniversitelerin bilimsel ve yönetsel anlamda özerkliği getirilmiş, tüzel kişiliği tanınmış fakat yine de kurumlarda tam bir yönetsel özerklik söz konusu olamamıştır. Bahsi geçen zaman diliminde tek üniversiteli

sistemden çok üniversiteli sisteme geçilmiş, 1946 yılında Ankara'daki mektep ve enstitülerin birleştirilmesiyle Ankara Üniversitesi kurulmuştur. Bununla beraber İstanbul ve Ankara dışında üniversiteler kurulmaya başlanmıştır. Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) (Trabzon/1955), Ege Üniversitesi (İzmir/1955), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) (Ankara/1956) ve Atatürk Üniversitesi (Erzurum/1957) bu dönemde kurulan üniversitelerdir. Bahsi geçen üniversitelerin kurulmasıyla ülkedeki yükseköğretim sistemi üzerindeki Alman üniversite modelinin etkileri yerini yavaş yavaş Amerikan üniversite modeli etkilerine bırakmıştır (Çınar, 1998; Gök, 1998; Hatipoğlu, 2000; Timur, 2000; Arap, 2007).

1960 yılında, 1946 yasasında değişiklikler yapılmış ve bu değişiklikler ile üniversiteler için özerklik geniş bir tanımla anayasaya girmiş, MEB'in üniversitelerin başı olması hükmü kaldırılmış, yetkileri üniversitelere ve Üniversitelerarası Kurul'a verilmiştir. 1961 yılında çıkarılan yasa ile üniversitelere tanınan bu özerklik pekiştirilmiştir. Fakat 1973 yılında kabul edilen 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ile üniversiteler üzerinde denetimi sağlamak amacıyla Üniversite Denetleme Kurulu (ÜDK) ve üniversiteler arası koordinasyonu sağlamak üzere Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) kurulmuştur. Bununla birlikte söz konusu yasa ile ilk defa Anayasa'da yer alan Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve yetkilerini tanımlayan madde 1975 yılında, bir üniversitenin başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesi'nin maddeyi iptali ile Anayasa'dan çıkarılmıştır. ÜDK'nın görev ve yetkilerinin gerekli gördüğünde Milli Eğitim Bakanı tarafından kullanılması ile ilgili olan madde iptalinin de yapıldığı süreç sonrasında bu iptal kararları ile birlikte üniversiteler için tekrar özerklik ortamı sağlandığı ifade edilmektedir. Hacettepe Üniversitesi (Ankara/1967), Boğaziçi Üniversitesi (İstanbul/1971), Çukurova Üniversitesi (Adana/1973), İnönü Üniversitesi (1975), Uludağ Üniversitesi (1975), Selçuk Üniversitesi (1975), Erciyes Üniversitesi (1978) 1960'lı yıllardan 1980'li yıllara kadar ülkede kurulan üniversitelerdendir (Çınar, 1998; Gök, 1998; Hatipoğlu, 2000; Timur, 2000; Arap, 2007).

12 Eylül Askeri Darbesi'nden hemen sonra Kasım 1981'de 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu yürürlüğe girmiş ve üniversite, akademi ve yüksekokul gibi tüm farklı kurumlar Yükseköğretim Kurulu (YÖK) adı verilen merkezi kurumun denetimi altına alınmıştır. Bu yasa ile Amerika'da ortaya çıkan Multiversite (Çoklu-Girişimci Üniversite) modelinin birçok unsuru ilk kez yasa metninde yer almış, 1950'lerden itibaren temelleri atılan Girişimci Üniversite modelinin uygulamaları netleşmeye başlamıştır. Bahse konu yasayla, üniversitelerin temel işlevleri arasında

sayılan eğitim-öğretim işlevi en önemli işlev haline gelmiş, üniversiteler ile ilgili tüm yetkiler YÖK'e verilmiş, üniversiteler özerkliklerini yitirmişlerdir. Bugünkü yükseköğretim sisteminin yasal dayanağı, pek çok değişikliğin yapıldığı 2547 sayılı yasa ve 1982 Anayasası'dır. Temmuz 1982'de tüm yükseköğretim kurumları 27 üniversiteye bağlı birimler olarak yeniden örgütlenmiştir (Çınar, 1998; Gök, 1998; Hatipoğlu, 2000; Tekeli, 2003; Arap, 2007). Bu dönemden sonra ülkede hem devlet hem de vakıf üniversitelerin sayısı gün geçtikçe artmıştır. Günümüz itibari ile ülkemizde 129'u devlet, 72'si vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 201 üniversite bulunmaktadır (Anonim, 2018d).

Tablo 4.3. Cumhuriyet Sonrası Dönemde Türkiye’de Üniversitelerin Tarihsel Gelişim Süreci
(Gürüz ve ark., 1994; Çınar, 1998; Gök, 1998; Hatipoğlu, 2000; Timur, 2000; Gürüz, 2001; Tekeli, 2003; Arap, 2007’den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

DÖNEM	EĞİTİM SİSTEMİNİ DÜZENLEYEN YASA	YASANIN AMACI/KAPSAMI- YAŞANILAN DEĞİŞİKLİKLER
1924-1933	Tevhid-i Tedrisat Kanunu	-Eğitimde ikiliğe son vermek -Yükseköğretim kurumlarının başta Ankara olmak üzere İstanbul dışındaki şehirlere yayılmaya başlaması
1933-1946	2252 Sayılı Yasa	-Üniversitelere ilişkin ilk yasa -Darülfünunun kaldırılması ve yerine İstanbul Üniversitesi’nin kurulması -Alman yükseköğretim sisteminin etkilerinin görüldüğü Modern Üniversite tarihinin başlangıcı
1946-1961	4936 Sayılı Yasa- Üniversiteler Kanunu	-Üniversitelerin bilimsel ve yönetsel anlamda özerklik kazanması (Yönetsel anlamda tam bir özerklik söz konusu değil) -Tek üniversiteli sistemden çok üniversiteli sisteme geçiş - İstanbul ve Ankara dışında da üniversitelerin kurulması -Yükseköğretim sistemi üzerinde Amerikan yükseköğretim sisteminin etkilerinin görülmeye başlanması
1961-1981	4936 Sayılı Yasa’da değişiklik yapılması 1961 yılında çıkarılan yasa 1973 yılında kabul edilen 1750 Sayılı Yasa- Üniversiteler Kanunu	- Üniversitelere geniş bir özerklik tanınması -Üniversite Denetleme Kurumu’nun ve Üniversiteler Arası Kurul’un kurulması ile üniversitelere tanınan özerkliğin zedelenmesi -Yükseköğretim Kurulu ve yetkilerinin ilk defa bir Anayasa’da yer alması - İlgili maddenin ve benzer maddelerin iptali ile üniversitelere yeniden özerklik sağlanması
1981 ve 1982	2547 Sayılı Yasa- Yükseköğretim Kanunu (1982 Anayasası ile birlikte bugünkü yükseköğretim sisteminin yasal dayanağı)	-Üniversite, akademi, yüksekokul gibi tüm farklı kurumların Yükseköğretim Kurulu’nun denetimi altına alınması -1950’lerden itibaren temelleri atılan Amerika’daki multiversite (Çoklu- Girişimci Üniversite) modelinin birçok unsurunun ilk kez yasa metninde yer alması -Üniversitelerin en önemli işlevinin eğitim-öğretim işlevi olması -Üniversitelerin özerkliklerini yitirmesi -Yükseköğretim kurumlarının 27 üniversiteye bağlı birimler olarak yeniden örgütlenmesi (2018 yılı itibari ile ülkede 129’u devlet, 72’si vakıf olmak üzere 201 üniversite bulunmaktadır ve üniversite kurulmayan il kalmamıştır.)

YÖK'ün web sayfasında yayınlanan üniversitelere dair istatistikler yıl yıl incelenerek elde edilen 2018 yılına kadar ülkemizde kurulmuş (sonradan kapatılanlar üniversiteler de dahil) devlet ve vakıf üniversitelerinin yer aldığı tablolar Ek-1 ve Ek-2'de sunulmuştur. Sunulan tablolardan anlaşılmaktadır ki, Cumhuriyetin ilk yıllarından 1950'li yıllara kadar ülkemizde sadece 3 devlet üniversitesi mevcut iken, 1955-1957, 1973-1975 dönemlerinde ve 1982 yılında açılan üniversiteler ile bu sayı 28'e ulaşmıştır. 1984 yılında ise ülkede ilk vakıf üniversitesi kurulmuş ve toplam üniversite sayısı 29'a yükselmiştir. 1992 yılı üniversite sayısında görülen büyüme açısından önemli bir yıl olmuş ve bu yıl içerisinde 23'ü devlet, 1'i vakıf olmak üzere 24 üniversite kurulmuştur. 1992 yılı sonrası, 1993 ve 1994 yıllarında 2 devlet üniversitesi daha açılmış, toplam devlet üniversitesi sayısı 53'e ulaşmıştır. Ulaşılan bu sayı 2006 yılına kadar hiçbir değişme göstermezken aynı dönem içerisinde (1994-2006) vakıf üniversiteleri sayısında dikkat çekici bir artış görülmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarından 1994 yılına kadar ülkede sadece 2 vakıf üniversitesi mevcut iken, 1994-2006 yılları arasında 23 vakıf üniversitesi kurulmuş ve toplam sayı 25'e yükselmiştir. 2006 yılından sonra ise devlet ve vakıf üniversitelerinin sayıları aşağıdaki tabloda (Bkz: Tablo:4.4.) gösterilen şekilde değişikliğe uğramış, 2006 yılı öncesinde 25'i vakıf (2016 yılında kapatılan 1 üniversite de dahil), 53'ü devlet olmak üzere toplam 78 üniversite bulunan ülkemizde, 2006-2018 yılları arasında 48'i vakıf (2016 yılında kapatılan 14 üniversite hariç), 76'sı devlet olmak üzere 124 yeni üniversite kurulmuştur. Görülmektedir ki, 83 yıllık süreç içerisinde sadece 78 üniversite kurulan ülkede, son 12 yıllık süreç içerisinde 124 üniversite kurulmuştur (Günay ve Günay, 2011; Anonim, 2018d).

Tablo 4.4. Tarihsel Süreç İçerisinde Türkiye'deki Üniversite Sayıları
(Günay ve Günay, 2011; Anonim, 2018d'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

YIL	DEVLET ÜNİVERSİTESİ SAYISI	VAKIF ÜNİVERSİTESİ SAYISI	TOPLAM ÜNİVERSİTE		
			SAYISI	YÜZDESİ (%)	
				DEVLET	VAKIF
1950	3	-	3	100	-
1982	28	-	28	100	-
1984	28	1	29	96,55	3,45
1992	51	2	53	96,23	3,77
1993	52	2	54	96,30	3,70
1994	53	2	55	96,36	3,64
2005	53	25	78	67,95	32,05
2006	68	26	94	72,34	27,66
2007	85	31	116	73,28	26,72
2008	94	37	131	71,76	28,24
2009	94	47	141	66,66	33,34
2010	102	56	158	64,56	35,44
2011	103	64	167	61,68	38,32
2012	103	66	169	60,95	39,05
2013	104	72	176	59,09	40,91
2014	104	73	177	58,76	41,24
2015	109	77	186	58,60	41,40
2016	111	66	177	62,71	37,29
2017	113	68	181	62,43	37,57
2018	129	72	201	64,18	35,82

4.3. Üniversitelerin Yer Seçimine İlişkin Ölçütler

Üniversitelerin yer seçimi, ülke ve kentlerin gelişimini etkileyen önemli bir karardır. Dolayısıyla farklı ölçeklerde etkili olabilecek bir kararın alınmasında belirli ölçütlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Söz konusu ölçütler ülke-bölge ölçeğinde (makro ölçek) ve kent ölçeğinde olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü-UNESCO) 1975 yılında yayınladığı '*Planning Buildings and Facilities For Higher Education*' (Yükseköğretim İçin Bina ve Tesis Planlaması) adlı yayında üniversitelerin makro ölçekte yer seçim kararlarını yönlendiren etkenleri şu şekilde sıralamıştır (Anonymous, 1975; Sönmezler, 2003).

- Kurumu oluşturan nüfusun yerleşme yerleriyle ilişkili olarak konumlanması (demografi),

- Daha az eğitim kurumuna sahip bölgelere öncelik verilmesi (sosyal denge),
- Maliyet/değer ilişkisinin optimum hale getirilmesi (maliyet),
- Eğitimsel, yönetsel, endüstriyel, tarımsal yapılar vb. (diğer temel örgütlenmelerle ilişkiler),
- İklim, ulaşım ağı, topografya, yapım kapasiteleri (teknik koşullar),
- Personel, yapım malzemelerinin temini vb. (yerel kaynakların yeterliliği)

Tekeli (1972), ülke ve bölge ölçeğinde üniversitelerin yer seçim kararlarına esas olacak politika düzeyindeki yerleşme kararlarına aşağıda sunulan dört soruya verilen cevapların yön çizdiğini ifade etmiştir.

- Üniversitelerin merkezileşmesi ve çevreselleşmesi seçimini tayin eden nedenler nelerdir? (Merkezileşme metropolde olmayı, çevreselleşme ise bölge merkezi özelliğindeki şehirlerde yer almayı belirtmektedir.)
- Üniversitelerin yerleşme kademelenmesi içinde hangi kademede ve ne tip bir temel ekonomiyeye sahip şehirlerde kurulması gereklidir?
- Bölgeler arası dengesizliğin azaltılmasında üniversitelerin yer seçim kararları nasıl bir araç olarak kullanılabilir?
- Bir bölgenin kalkınmasına ve değişmesine üniversiteler nasıl yardım edebilir?

Yine Tekeli (1972), üniversitelerin makro ölçekteki yer seçim kararlarının hedeflerini ise “I) Maliyetleri en alt seviyeye indirmek (kamu ve öğrenci harcamaları), II) Bir üniversite veya üniversiteler arası sistemin performansını en üst düzeye çıkarmak, III) Çevresine olan etkisini en üst düzeye çıkarmak, IV) Ülke ve bölge genelinde dengeli dağılımını gözeterek fırsat eşitliğini sağlamak” olarak sıralamıştır.

Şuben (1980), ülke ve bölge çapında üniversitelerin yer seçim kararları verilirken bu kararları sınırlandıran bazı ölçütler olduğunu belirtmiş ve bu ölçütleri coğrafi ölçütler, nüfus ve demografik yapı, sosyal ve ekonomik ölçütler olmak üzere üç başlık altında toplamıştır.

Ülke içinde yer seçimi kararı verilmiş bir üniversitenin kent ölçeğinde yer seçim sorununu ele almada Birkan (1972) iki yönlü bir yaklaşımın söz konusu olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bunlardan ilki kurulacak üniversitenin iç işleyişini en iyi sağlayacak, ilerideki süreçlerde gelişmelere imkan verecek araziler aramaktır. İkincisi ise kent ve bölgeyle ilişkisi açısından uygun olan araziler bulmaya çalışmaktır. Bununla birlikte kent ölçeğinde yeni kurulacak üniversitelerin fiziksel planlama süreci aşamalarından arazi seçimi aşamasındaki ölçütleri; üniversitenin çevreyle ilişkileri ile

ilgili olanlar, üniversitenin iç kurgusuyla ilgili olanlar (arazinin büyüklüğü ve koşulları), arazi maliyetiyle ilgili olanlar (alternatif maliyet, üniversitenin maliyeti) olmak üzere üç grupta ele almıştır.

Koroğlu (1988), bir üniversite için, üniversitenin eğitim ve araştırma gibi temel görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilmesine, olabildiğince fazla sayıda öğrenciye öğrenim imkanı sunabilmesine ve gerekli sosyal, kültürel ve ekonomik yaşam standartlarını sağlayabilmesine olanak tanıyan yerin, en uygun yer olacağını ifade etmiştir. Bununla birlikte bir merkezi tesis veya merkezi tesisler sisteminin en üst düzeyde yer seçiminde etkili olan faktörleri iki grupta toplamıştır. Bahse konu faktörlerden ilki, merkezi tesisin kurulacağı arazi ile ilgili yer seçimi faktörleri olarak ifade edilen, arazinin büyüklüğü, şekli, topografyası, zemin sağlamlığı, zemin suyu, mikro iklimi, çevre şartları, mevcut imar durumu, mevcut altyapı durumu, yerel ve bölgesel ulaşım ağının durumu, mülkiyet durumu ve arsa fiyatlarıdır. Diğerleri ise planlama bölgesi ile ilgili yer seçimi faktörleri olarak ifade edilen, birinci ve ikinci derecede kullanıcılara göre, işgücü potansiyeli olan yerlere göre, tamamlayıcı tesislere göre ve yardımcı tesislere göre konumudur.

Tüm bunların yanı sıra üniversite yerleşkelerinin kent ölçeğindeki yer seçim kriterleri incelendiğinde Erkman (1990), yerleşkenin bulunduğu arazi ile ilişkisinin (arazinin başka bir amaçla kullanılmasının ve bu amaçla kullanıldığında ortaya çıkacak tüm maliyetlerin ele alındığı arazi maliyeti ile ilgili kriterlerin), yerleşkenin bulunduğu çevre ile ilişkisinin (üniversite- kent ilişkisinin) ve yerleşke alanının fiziksel özelliklerinin (üniversite yerleşim alanının büyüklük, biçim, topografik ve jeolojik yapı, alt yapı, ilişki ve bağlantılar, görsel karakter gibi özel niteliklerinin) göz önünde tutulması gerektiğini ifade etmektedir.

Türeyen (2002) ise söz konusu kriterleri içsel ve dışsal olmak üzere iki başlık altında değerlendirmiştir. Bu sınıflandırmaya göre içsel ölçütler, seçilen alanın boyutu ve büyüklüğü, toprak kalitesi, jeolojik ve topografik yapısı, yer altı suyu gibi yerleşkeye ait tesislerin yerleştirilmesine ve yapımına katkıda bulunacak arazi özelliklerini kapsamaktadır. Yerleşke alanının yakın çevresi ile olması gereken ilişkilerini düzenlemeye yönelik belirlenen dışsal ölçütleri ise aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Yerleşke, ortak kullanım alanlarından üst düzeyde yararlanabilmek amacıyla kent ve kentli ile ilişkili olabileceği yakın bir alanda yer seçmiş olmalıdır.
- Yerleşke ile kent arasında faal bir ulaşım sisteminin var olması veya sistemin hesaplı ve basit bir şekilde kurulabilmesi gereklidir.

- Yerleşke alanının, eğitim ve araştırma konularında ortak hareket etmesi gereken kurumlar ve kaynaklarla (endüstriyel kuruluşlar, etkin iş alanları, doğal kaynaklar vb.) aktif ulaşım ve iletişim kurabilecek bir konumda seçilmesi gerekmektedir.
- Yerleşke, kentsel altyapı olanaklarından (ulaşım sistemi, enerji kaynakları, temiz su ve kanalizasyon sistemleri vb.) en fazla yararlanabileceği bir konumda yer seçmelidir.

Sönmezler (1995), kampüs arazisi değerlendirme ölçütlerini ise ulaşım (havayolları, otoyollar, toplu taşıma, trafik kapasitesi), demografik etkenler (yeterli nüfus, iş olanakları), konut, jeoteknik etkenler (hidroloji, sismoloji, topografya vb.), arazi değerlendirmesi (manzara, arazi kullanım kabiliyeti, komşu arazilerin kullanımı, kültür tesisleri, rekreasyon, ticari alanlar, eğitim, sağlık hizmetleri, acil durum hizmetleri), kamu desteği (halkın düşünceleri, gelişme politikaları), çevresel etkenler (arazinin çevre temizliğinin değerlendirilmesi, kültürel kaynaklar, gürültü, koku, iklim, biyolojik kaynaklar, su kaynakları ve kalitesi, hava kalitesi), arazinin kullanılabilirliği (geri çekilmeler, mülkiyet ve kullanım, diziliş, üzerindeki yapıların taşınabilirliği, kamuya açıklık, boyutlar) ve altyapı hizmetlerinden yararlanabilme (enerji, su, kanalizasyon, telefon) olarak ifade etmiştir.

Tablo 4.5. Ölçeklerine Göre Üniversitelerin Yer Seçimlerine İlişkin Ölçütler
(Birkan, 1972; Tekeli, 1972; Anonymous, 1975; Şuben, 1980; Koroğlu, 1988; Sönmezler, 2003'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

YER SEÇİMİNE İLİŞKİN ÖLÇÜTLER			
Ülke ve Bölge Ölçeğindeki Ölçütler (Makro Ölçek)	Kent Ölçeğindeki Ölçütler (Mikro Ölçek)		
	Üniversitenin Çevreyle İlişkileri İle İlgili Olan Ölçütler	Üniversitenin İç Kurgusuyla İlgili Olan Ölçütler	Arazi Maliyetiyle İlgili Olan Ölçütler
-Nüfus ve Demografik Yapı -Sosyal ve Ekonomik Ölçütler -Coğrafi ve Teknik Ölçütler -Diğer Temel Örgütlenmelerle İlişkiler -Yerel Kaynakların Yeterliliği -Sosyal denge, ülke ve bölge genelinde dengesizlikleri azaltmak, dengeli dağılımı gözeterek fırsat eşitliğini sağlamak -Maliyet/değer ilişkisi gözetmek, maliyetleri en aza indirmek -Kurumun kentin kalkınmasına ve değişmesine hizmet edebilmesini sağlamak, çevresine olan etkisini en üst düzeye çıkarmak -Kurumun ve kurumlar arası sistemin performansını en üst düzeye çıkarmak -Metropol kentlerde mi, bölgesel merkezlerde mi kurulması gerektiğinin değerlendirilmesi	- Kent ve bölgeyle ilişkisi açısından uygun olan araziler aranması -Çevrenin ekonomik, toplumsal, kültürel ve fiziksel yapısı içinde uygun yerin araştırılması, üniversitenin esas görevlerini en iyi şekilde yerine getirebileceği ve en çok sayıda öğrenciye öğrenim imkânının yanında, uygun sosyal, kültürel ve ekonomik yaşam standartlarının sağlanabileceği yerin seçilmesi	-Arazinin büyüklüğü, şekli -Arazinin çok ya da tek parçalı olması, toprak ve toprak altı özellikleri, topoğrafik özellikleri, mikro klima ile ilgili özellikleri, mevcut imar durumu, yerel ve bölgesel ulaşım ağının durumu, mülkiyet durumu gibi koşulları -Arazinin, iç işleyişi en iyi sağlayacak, ilerideki süreçlerde gelişmelere imkan verecek nitelikte olması	-Alternatif maliyet (Üniversite yerine başka amaçlara kullanılması durumunda sağlayacağı yarar) -Üniversitenin maliyeti (Temin ve hazırlama maliyeti; arsa fiyatları vb.)

Tablo 4.6. Üniversite Yerleşkelerinin Kent Ölçeğindeki Yer Seçimlerine İlişkin Ölçütler (Şuben, 1980; Erkman, 1990; Türeyen, 2002; Sönmezler, 2003'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

YER SEÇİMİNE İLİŞKİN ÖLÇÜTLER		
Üniversite- kent ilişkisinin sağlanması	Üniversite yerleşim alanının özel nitelikleri ile ilgili ölçütler	Arazi maliyeti ile ilgili ölçütler
<p>-Yerleşkenin, eğitim, sosyal kültürel vb. anlamda ortak kullanım alanlarından üst düzeyde yararlanabilmesi amacıyla kentle ve kentli ile ilişkili ve erişilebilir olabileceği bir alanda yer seçmesi</p> <p>-Demografik Etkenler (Yeterli nüfus, iş olanakları)</p> <p>-Kamu Desteği (Halkın düşünceleri, gelişme politikaları)</p>	<p>-Büyüklik ve biçim</p> <p>-Gelişme olanakları</p> <p>-Topografik, jeolojik, jeomorfolojik ve teknik özellikler</p> <p>- Altyapı [ulaşım sistemi, enerji kaynakları, su, kanalizasyon, telefon vb.]</p> <ul style="list-style-type: none"> • Üniversite ve kent arasında en fazla 15-20 kilometre (km.) ve 20-25 dakika olması • Yerleşke ile kent arasında faal bir ulaşım sisteminin var olması veya sistemin hesaplı ve basit bir şekilde kurulabilecek olması <p>-Mevcut tesisler ve doğal unsurlar, arazinin kullanılabilirliği</p> <p>-Çevre fiziksel etkileri</p> <p>-İlişki ve bağlantılar</p> <p>-Güzellik karakteri</p> <p>-İklim</p>	<p>-Seçilen arazinin başka bir amaçla kullanılmasının ülke, bölge ve kent yararları bakımından daha doğru olup olmayacağının araştırılması</p> <p>-Alanın mülkiyet durumu, imar durumu ve hukuki durumu dikkate alınarak fiyat değerlendirmesi yapılması</p> <p>-İnşaat faaliyetlerinin başlaması için arazinin hazırlanması sürecinde altyapının hazırlanması</p>

4.3.1. Üniversitelerin Yer Seçim Kararlarının Tarihsel Gelişimi

Tarihsel süreç içerisinde dünyada günümüzdeki anlamı ile üniversitelerin yer seçim kararları incelendiğinde, Ortaçağ kentlerinde başlangıçta üniversitelerin tek yapı olarak kuruldukları görülmektedir. Fakat söz konusu üniversiteler, zamanla oluşan gereksinimler karşısında birden fazla binaya ihtiyaç duymuş, kurulmak istenen yeni binalara mevcut binalar çevresinde yer bulunamaması sebebiyle kentin farklı yerlerinde birbirinden uzak fakülteleri olan kurumlar halini almıştır. İlk üniversitelerin kent içinde ifade edilen şekilde yer seçmiş olmalarının nedeni olarak günümüzdeki kadar yoğun bir yapılaşmanın görülmediği yaya ulaşımı ölçeğindeki kentlerde, kurumlar için ihtiyaç duyulan alanın kent içinde bulunabiliyor olması gösterilmektedir. Ancak bir süre sonra birbirine uzak yerlerdeki okullar arasında gereksiz yere yorulan öğrencilerin bu sorununu çözmek üzere üniversiteler kent çevresinde bir bütün halinde planlanmaya başlanmıştır. 20. yy'da sayıları ve nüfusları giderek artan üniversiteler için kent içinde yer bulabilmek zorlaşmış ve Avrupa'nın eski ve geleneksel "kent üniversitesi" yerini kentlerin dışında, neredeyse kendisi bir kent olma niteliğine sahip üniversite kentlerine bırakmaya başlamıştır (Kortan, 1981; Erkman, 1990).

Ortaçağ döneminin kent üniversitelerinden kent dışı üniversitelere geçiş iki aşamalı olarak gerçekleşmiştir. İlk olarak üniversiteler bulunabildiği oranda, kentsel alanlarda, bir veya birden çok birimi barındıracak büyüklükte dağınık kampüsler şeklinde ortaya çıkmışlardır. İfade edilen süreçte Rönesans ve Reform hareketleri, bilimsel devrim, Aydınlanma, Sanayi Devrimi, Fransız İhtilali gibi dünya çapında etkili olan olaylara ek olarak bazı ülkelerde yöneticiler tarafından yaşatılan baskı dönemlerinin etkisi ve 19. yüzyılda Almanya'da günümüz modern üniversite modelinin ortaya çıkışı üniversitelerin yapılarında büyük değişimleri beraberinde getirmiştir. Yaşanan gelişmeler sonucunda bilim dallarının, disiplinler arası ilişkilerin ve öğrenci sayısının arttığı üniversiteler bir bütün olma hedefi ile büyümüş ve genişleşmişlerdir. Bu gelişmeler karşısında üniversiteler müstakil ve kendi kendine yeterli bir biçimde kurgulanarak kent dışı kampüsler şeklinde kurulmaya başlamıştır (Gürüz, 2001; Türeyen, 2002; Sönmezler, 2003).

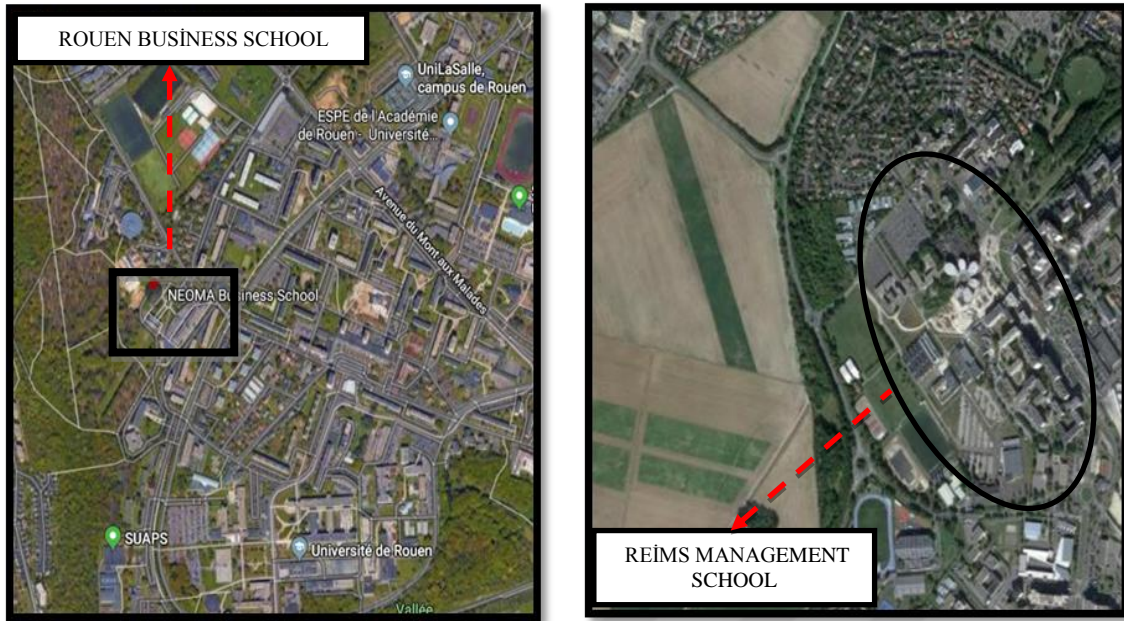
Kampüs kavramı yükseköğretim tarihinde ilk kez 18. yüzyılın ilk yarısında (1746 yılında) Amerika'da New Jersey'de, şehir karmaşasından uzakta olmak amacıyla kentin dışında geniş bir park içinde kurulan Princeton Üniversitesi için kullanılmıştır. Söz konusu kavramın Eski Roma'nın askeri yerleşmeleri olan "Campus Martius"lardan

türediği düşünülmektedir. 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Amerika’da kurulan üniversitelerin çoğunlukla kampüs şeklinde kurgulanarak kent dışında yer seçtikleri görülmüştür. Üniversitelerin sınır bölgelerde kurularak misyonerlik faaliyetlerinin yürütülmesi, ülkede eğitimi yayma çabaları ve bazı araştırmacılara göre, dinsel bir olgu olarak doğayı kavrama anlayışı söz konusu yer seçiminin sebepleri arasında gösterilmektedir (Kortan, 1981; Turner, 1990; Turcan, 1996; Sönmezler, 2003). Birkan (1972)’a göre ise bahse konu kent dışı kampüs modeli, hızla gelişen Amerikan kentlerinin içinde sıkışan yükseköğretim kurumlarının kentin yakın çevresinde de yerleşme olanağı bulamamaları, buna karşılık ulaşım ve iletişim olanaklarının, teknoloji düzeyinin gelişmiş olması, kent içindeki arazi fiyatlarının da yüksek olması gibi sebeplerle kentsel yerleşmelerin uzağında yer seçmek zorunda kalmaları ve kısmen veya tamamen kent dışına taşınmaları ile ortaya çıkmıştır. Erkman (1990) bu nedenlere ek olarak geniş araziler üzerinde gelişmiş teknolojilerle donatılmış üniversitelerin bir prestij unsuru olarak görülmeye başlamasının da üniversitelerin kent dışında yer seçmelerinde etkili olduğunu vurgulamaktadır.

1960’lı yıllara gelindiğinde bu modelin örnekleri İngiltere, Almanya, Fransa gibi farklı ülkelerde görülmeye başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ABD ve Batı Avrupa ülkeleri genelinde üniversite yerleşmelerinin planlanması; ülke ve bölge düzeyinde hizmet, kaynak ve nüfus dağılımında, geri kalmış bölgeleri kalkındırmada, ve toplumsal dönüşümde sosyo-kültürel bir araç olarak görülmüştür. Bu durumun nedeni ise yine Amerika’da 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Sanayi Devrimi sonrasında artan mesleki ve teknik eğitim ihtiyacını karşılamak amacıyla, 1862 yılında çıkarılan federal bir kanunla kurulan üniversitelerdir. Bahse konu kanunla özellikle tarım ve makine alanlarında, herkese açık, pratik bir eğitim vermek üzere, her eyalette en az bir devlet üniversitesi kurulması için arazi ve kaynak tahsis edilerek üniversite eğitiminin ülke çapında yayılması sağlanmıştır. Kurulan üniversiteler ile yöre ihtiyaçlarına çözüm getirmeye yönelik araştırmalar yapmak, yöre kalkınmasına katkıda bulunmak ve bölgeler arası dengesizlikleri ortadan kaldırmak amaçlanmıştır. Üniversitelerin ülke ve bölge düzeyinde bir planlama aracı olarak ele alınması ifade edilen üniversiteler ile yerleşik bir kavram halini almıştır. Land Grant üniversiteleri (diğer adıyla park kampüsleri) olarak bilinen bu üniversiteler kentlerden bağımsız, kendi kendine yeten birer bölge üniversitesi niteliğinde kurulmuşlardır. Yer seçimi, gerekli arazi boyutunun ve özelliklerinin önceden belirlenmesi, kampüs binalarının belirli bir öngörü dahilinde ve büyümeye elverecek şekilde yerleştirilmesi gibi

kavramlar kentsel planlamaya Land Grant üniversiteleriyle dahil olmuştur. (Korkut, 2002; Sönmezler, 2003).

Tarihsel süreç içerisinde dünya üzerinde üniversite kurumlarının şekillenmesinde önemli ölçüde etkili olan Fransa, Almanya, İngiltere ve Amerika'da 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde üniversitelerin yer seçim kararları incelendiğinde; üniversitelerin kent dışında yer seçimlerine ilişkin yönelimin giderek arttığı, fakat kent içinde kentsel kampüsler şeklinde kurgulanan üniversitelerin de yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte söz konusu yönelimin bu ülkelerde bilhassa 20. yüzyılın ortalarından itibaren kent ile ilişkili olma gerekliliğini gündeme getirdiği gözlemlenmiştir. Fransa'da ilk kurulan kampus üniversitelerinde sosyal tesislerin yokluğu, kent merkezleriyle aralarındaki bağlantıların yetersizliği, sosyal yaşam alanlarının oluşturulmamış olması gibi sebeplerle 1960'lı yıllardan itibaren inşa edilen kampus üniversitelerinde kentle güçlü bir bağlantı kurma çabası görülmektedir. Söz konusu tarihten itibaren üniversitelerin kente dönüşüne yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır. Üniversitenin mevcut kent ile birleştirilerek, kent ile ilişkili hale getirilmesi fikri süreç içerisinde Fransa'daki üniversitelerin kentselleşme sürecini hızlandırmış ve Fransız plancıların, üniversitelerin yer seçim yaklaşımlarında tam bir geriye dönüş yaşamalarına sebep olmuştur. Bu sayede Fransız üniversiteleri kent içlerindeki konumlarına geri dönmüşlerdir. Günümüz koşullarında Fransa, kurulan kent dışı kampus üniversitelerinin kente yeniden entegrasyonu konusunda öncü konumdayken Almanya, İngiltere ve Amerika'da bu konuya ilişkin yaklaşım sadece kentten iyice kopan üniversitelerin kent ile arasındaki bu bağlantısızlığa çözüm üretme çabası olarak ilerleme kaydetmiştir. Bahse konu dört ülkede günümüzde büyüyen kentlerin merkezlerinde kalmış eski üniversitelere ek olarak yine kent merkezlerinde kalan, kullanılmayan eski yapıların dönüşümü ile elde edilen, bulunan kısıtlı alanlarda dikey ve yatay yoğunluğa sahip olarak kurulan veya üniversitelerinin birimleri şeklinde tasarlanan kent içi üniversitelere rastlanmaktadır (Huet, 1976; Anonymous, 1994; Muthesius, 2000; Sönmezler, 2003). Bununla birlikte eski tarihlerde kurulan kent dışı üniversitelerin zamanla gelişen kentler sayesinde kent yakınlarında kentle ilişkili bir şekilde yer alır hale geldiği görülmüştür. Ayrıca yükseköğretim kurumlarının kent içinde ya da kentten uzakta değil, kent yakınlarında konumlanması gerektiği düşüncesiyle de kentle bütüncül bir şekilde kent yakınlarında üniversiteler kurulmuştur. Bunun yanı sıra kent dışında kurulan üniversitelere de rastlamak mümkündür.

Şekil 4.3.a. Neoma Business School'un Kampüsleri Rouen Business School-Kent Yakını (Mont-Saint-Aignan-Fransa) ve Reims Management School-Kent Yakını (Reims-Fransa)
(Anonim, 2018f)

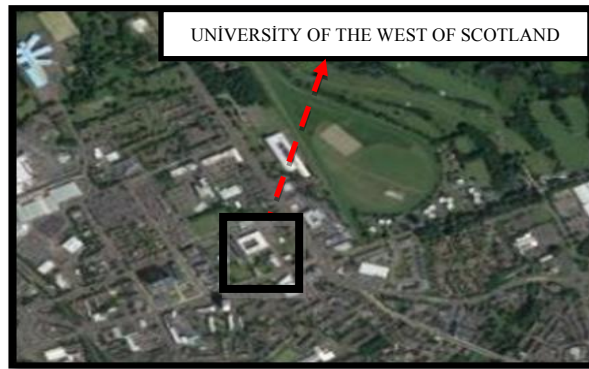
Şekil 4.3.b. Lille Üniversitesi-Kent İçi (Lille-Fransa)
(Anonim, 2018f)

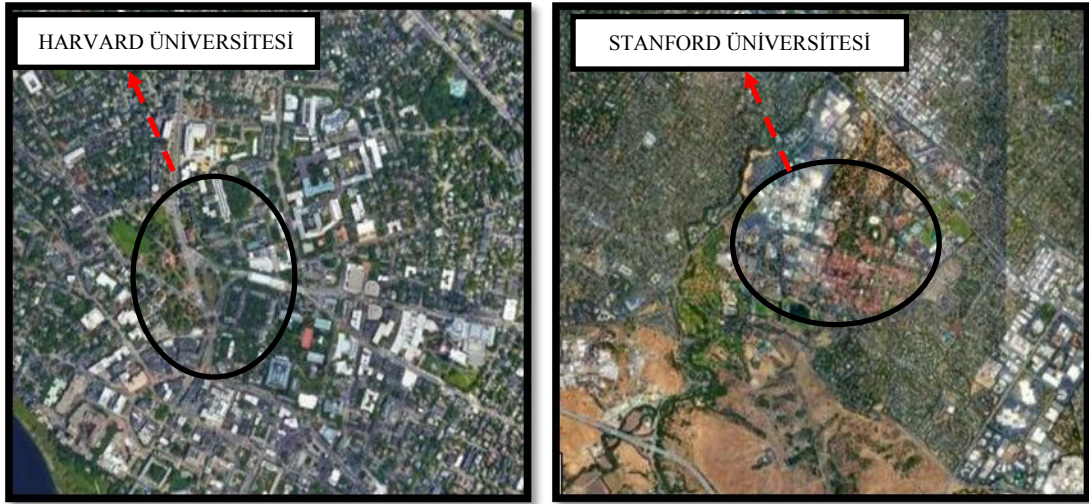
Şekil 4.4. Jacobs Üniversitesi-Kent İçi (Bremen-Almanya) ve Duisburg-Essen Üniversitesi-Kent Yakını (Duisburg-Almanya)
(Anonim, 2018f)

Şekil 4.5.a. Bath Spa Üniversitesi-Kent Dışı (Bath-İngiltere/) ve City of Glasgow College (Glasgow Şehir Koleji)-Kent İçi (Glasgow-İngiltere)
(Anonim, 2018f)

Şekil 4.5.b. University of The West Scotland (Batı İskoçya Üniversitesi)-Kent Yakını (Hamilton-İngiltere)
(Anonim, 2018f)

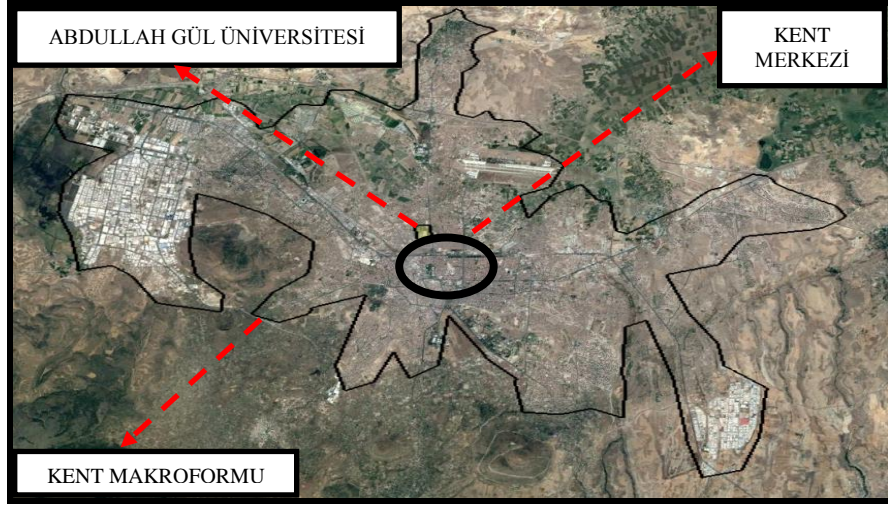
Şekil 4.6.a. Harvard Üniversitesi–Kent İçi (Harvard-ABD) ve Stanford Üniversitesi-Kent Yakını (Stanford-ABD)
(Anonim, 2018f)

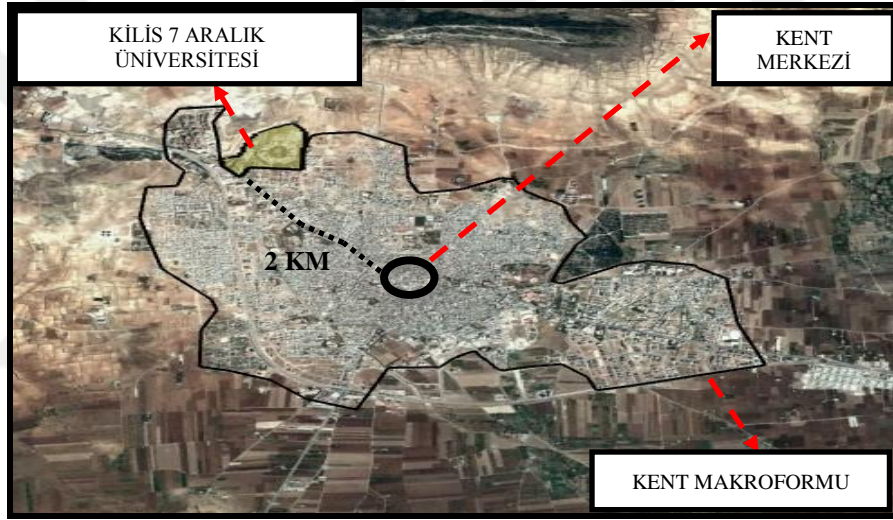
Şekil 4.6.b. Ross University School Of Veterinary Medicine (Ross Üniversitesi Veterinerlik Okulu)–Kent Dışı (Saint Kitts ve Nevis-ABD) ve Henley-Putnam Üniversitesi-Kent İçi (San Jose-ABD)
(Anonim, 2018f)

Türkiye’de ise 1950’li yıllarda Land Grant tipi üniversite örneklerinin ortaya çıkışına kadar üniversiteler bir birim ya da birbirleriyle ilişki birimlerden oluşan kentsel kampüsler şeklinde kent içinde yer almışlardır. 1950 ‘li yıllardan sonra ülkede Land Grant tipindeki üniversitelerin örneklerinin ortaya çıkışıyla birlikte üniversiteler ağırlıklı olarak yerleşkeler şeklinde kent dışında kurulmuşlardır. 20. yüzyıldan itibaren üniversitelerin kent ile ilişkili olmalarına ilişkin dünyada yayılmaya başlayan anlayışın ise ülkemizde henüz tam olarak karşılığını bulduğunu ifade etmek pek mümkün değildir. Süreç içerisinde ülkede Fransa’daki gibi kent içinde yer alan eski ve kullanılmayan yapıların yeniden işlevlendirilmesi ile elde edilen ya da kent içinde bulunan kısıtlı alanlarda kurulan üniversiteler gözlemlenmesine rağmen mevcut

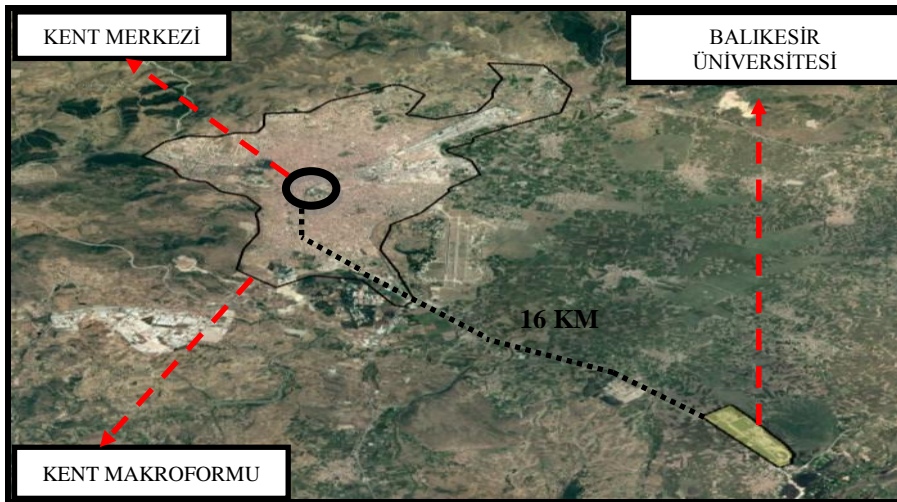
üniversite sayısı içinde bu şekilde kurulan üniversitelerin sayısı oldukça azdır. İfade edilen nedenle Türkiye'deki üniversiteler için Fransa'daki gibi bir kent içine geri dönüşten bahsedilemeyecektir. Bununla birlikte kent dışı üniversitelerin kent ile arasındaki bağlantısızlık Almanya, İngiltere ve Amerika'daki kadar gündemde yer alan bir konu da olamamıştır. Üniversitelerin, yer seçim süreçlerinde ülke-bölge ölçeğinde siyasal ve ekonomik (kalkınma, fırsat eşitliği, dengeli dağılım) hedefler için bir araç olarak görülmesi ve kent ölçeğinde maliyet unsurunun diğer ölçütlerden daha ön planda tutulması, kent dışında yer seçimlerine ilişkin tutumun yeteri kadar tartışılmasında ve yer seçim sürecinin iyi yönetilmesine yönelik belirlenen kriterlerin uygulanmasında engelleyici bir rol oynamıştır. Günümüzde diğer ülkelerdeki gibi büyüyen kentlerin merkezlerinde kalmış eski üniversitelere ek olarak yine kent merkezlerinde kalan, kullanılmayan tarihi veya eski yapıların yeniden işlevlendirilmesi ile elde edilen, bulunan kısıtlı alanlarda kurulan veya üniversitelerinin birimleri şeklinde tasarlanan kent içi üniversitelere rastlanmaktadır. Örneğin, 2010 yılında kurulan Abdullah Gül Üniversitesi yerleşkesi kent içinde yer alan eski Sümer Bez Fabrikasının dönüştürülmesi ile elde edilmiştir. 2013 yılında kurulan Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ise yine kent merkezinde yer alan eski Ankara Valilik binası ve alanının dönüşümü ile oluşturulmuştur. Bununla birlikte eski tarihlerde kurulan kent dışı üniversitelerin zamanla kentin gelişimi ile kent yakınlarında kentle ilişkili hale geldiği görülmüştür (Örneğin: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi). Ayrıca maliyet, kent içinde uygun yer bulunamaması vb. sebeplerle de kente yakın alanlarda üniversiteler kurulmaktadır. Fakat bahsi geçen sebeplerle kent dışında, kentten kopuk alanlarda konumlanan üniversite sayısı kent içinde ve kent yakınında konumlanan üniversite sayısından daha fazladır.

Şekil 4.7.a. Abdullah Gül Üniversitesi- Kent İçi (Kayseri)
(Anonim, 2019c)

Şekil 4.7.b. Kilis 7 Aralık Üniversitesi- Kent Yakını (Kilis)
(Anonim, 2019c)

Şekil 4.7.c. Balıkesir Üniversitesi- Kent Dışı (Balıkesir)
(Anonim, 2019c)

Fransa, İngiltere, Almanya ve Amerika'da yaşanan süreçler Türkiye'de gözlemlendiği gibi dünya üzerindeki diğer ülkelerin üniversite kurumlarının yer seçim kararları üzerinde etkili olmuştur. Bu duruma istinaden anlaşılmaktadır ki tarihsel süreç içerisinde kentte yer aldıkları konumlara göre üniversiteler iki grupta incelenebilmektedir. İlk grupta yer alan kent üniversiteleri, çoğunlukla kent içinde, kentsel kullanıma açık, kentin bir parçası gibi oluşan üniversiteler olarak tanımlanmaktadır. Kent içinde, merkeze yakın konumlanan bu üniversitelerin kente, kentliye ve öğrencilere bazı faydaları olmaktadır. Bu faydaları, öğrencilerin kent ve kentliler ile kaynaşması, öğrencilerin ve kent halkının kentin ve üniversitenin eğitim, sosyal, kültür ortamlarından, kütüphane, spor tesisleri gibi birimlerden yararlanmaları ve bu sayede eğitim ve kültür seviyelerini artırmaları olarak sıralamak mümkündür (Sönmezler, 1995; Erçevik, 2008).

İkinci grupta yer alan kent dışı üniversiteler ise esas fonksiyonları eğitim, öğretim, araştırma ve uygulama olan, kullanıcılar için gerekli temel koşulları (barınma, eğlence, alışveriş, spor, sağlık vb.) sunabilen, kendi kendine yeten üniversiteler olarak tanımlanmaktadır (Türeyen, 2002). Kent dışı üniversitelerin ortaya koymuş olduğu olumlu sonuçlar ise çağa uygun, teknolojik olarak ileri öğretim ve araştırma alanlarına sahip olabilmeye, bilimler ve disiplinler arası iletişim kolaylığı ve gerekli mekanları elde edebilme imkanı, büyüyebilme ve gelişebilme olanağı, yerleşke içindeki iletişim ve ulaşım kolaylığı, ortak kullanım alanlarının yoğun bir şekilde kullanılabilmesi ve mekânsal tekrardan kaçınma olarak sıralanmaktadır. Bunun yanında kent dışı yerleşkeler ile bazı olumsuzlukların ortaya çıktığının da altı çizilmektedir. Bu olumsuzluklar toplumdan soyutlanma, üniversitelerin toplumsal işlevlerinin (mesleki eğitim, genel kültürü yayma vb.) izole edilmiş bir ortamda yeterince gerçekleştirilememesi, toplumsal işlevlerin zayıflaması nedeniyle üniversitenin bilgi üretme ve onu toplumsal tabana yayma görevini yeterince gerçekleştiremeyecek olması, kentin dışında geniş araziler üzerinde büyük teknolojilerle donatılmış yerleşkelerde kentin sağladığı ortak kullanım alanlarının oluşturulmasının ülke ekonomilerine getirdiği yükler, kent ile karşılıklı etkileşimi zayıflayan üniversite yerleşkelerinin kentten ve toplumsal yaşamdan uzak, içine kapanık yerleşim yerlerine dönüşmeleri tehdidi olarak ifade edilmiştir (Kortan, 1981; Erkman, 1990; Türeyen, 2002; Sönmezler, 2003).

4.4. Üniversitelerin Kente Etkileri

Üniversitelerin kuruldukları kentler üzerindeki etkileri, üniversitelerin ölçeğine, kuruldukları kente ve bölgeye göre farklılık göstermekle birlikte genel olarak;

- Demografik Etkiler,
- Ekonomik Etkiler/ Faydalar,
- Fiziksel (Mekansal) Etkiler,
- Sosyal ve Kültürel Etkiler /Toplumsal Faydalar

başlıkları altında incelenebilecektir (Görkemli, 2009; Yavuzçehre, 2016).

Demografik Etkiler: Üniversite kurulan bir kentte, ilk belirgin etki demografik veriler üzerinde gözlemlenmektedir. Bir üniversite, kurulduğu kentteki nüfus ve göç yapısını etkilemektedir. Üniversiteler kent nüfusunun artmasına, kent alanının büyümesine, kentsel fonksiyonların çeşitlenmesine, konut talebinin, tüketici sayısının, yeni istihdam alanlarının, ulaşım kanallarına olan ihtiyacın, sosyal donatılara ve kültürel faaliyetlere olan talebin artmasına ve kentsel alan kullanımında önemli yapısal değişimler meydana gelmesine sebep olmaktadır. Sonuç olarak bu gibi gelişmeler üniversitelerin nüfus ve nüfus artış hızının yanında, göç yapısında da değişimleri beraberinde getirmektedir. Ayrıca üniversiteler, eğitime katılma oranında artış, doğum-ölüm oranında değişme gibi demografik olayları da etkilemektedir (Florax, 1987; Işık, 2008; Görkemli, 2009; Kaya, 2014; Yavuzçehre, 2016).

Ekonomik Etkiler: Günümüzde üniversiteler yalnızca yükseköğretim kurumu olarak değil, ekonomik büyüme ve kalkınmanın önemli bir motor gücü olarak da düşünölmeye başlanmıştır. Söz konusu düşünce ile üniversitelerin kültür üretimlerinin yanında, bölge için gelir yaratan ve dağıtan bir kurum oldukları da ileri sürölmektedir. Bölge için endüstriyel ya da altyapısal yatırımlar kadar önemli bir kalkınma faktörü olarak görölen üniversitelerin, yerel ekonomiye istihdam yaratıp gelir kazandırarak katkıda bulunduğu ve bireyler, girişimciler için cazibe merkezi işlevi gören kamusal olanakların odak noktası olduğu düşünölmektedir. Bahsi geçen özelliği ile üniversiteler, toplumda verimliliği ve üretimi artırmakta, iş olanağı yaratmakta, nitelikli iş gücü sağlamakta, bireysel geliri ve satın alma gücünü yükseltmekte, sosyal- kültürel hareketliliğe ve yaşam kalitesine katkıda bulunmakta ve genç nüfusun bölgeden göçünü önlemektedir (Huggins ve Cooke, 1997; Ricci, 1997). Ayrıca üniversiteler, her alanda araştırma faaliyetlerini artırarak bilimsel ve teknolojik gelişimi doğrudan etkilemek

suretiyle ülkenin ekonomik gelişimine katkıda bulunmaktadır. Örneğin teknoloji, inovasyon ve girişimcilik gibi konularda üniversiteler, bünyelerindeki farklı bilim dalları, araştırma merkezleri, tekno-kentler, akademik personelin araştırmaları, öğrencilerin stajları sayesinde kuruldukları kentlerde sanayi sektörüne destek verebilmektedir (Yavuzçehre, 2016). Dura (1994)'ya göre bu şekilde üniversite-sanayi işbirliğini sağlayabilen üniversiteler, hem kendilerinin ve sanayi sektörünün, hem de toplumun birçok yönden kazanç sağlamasına olanak tanımakta, kurulduğu kentin ve bölgenin ekonomisinde büyük bir gelişim meydana getirmektedir. Tüm bunların yanında, üniversiteler bölgesel eşitsizliği giderebilecek bir çözüm yolu olarak görülmekte ve ülkelerin gelişmemiş ya da az gelişmiş bölgelerinde kurulan üniversitelerle bu alanlardaki eşitsizliğin giderilmesi amaçlanmaktadır (Florax, 1987; Görkemli, 2009; Arap, 2010).

Fiziksel-Mekânsal Etkiler: Üniversiteler kuruldukları kentlerde mekânsal anlamda da dönüşümleri beraberinde getirmektedir. Buldukları alanlarda bir çekim merkezi oluşturan üniversitelerin, kentleşme hızına, kentsel büyümeye ve bu büyümenin yönüne, konut piyasasına ve hizmet sektörüne olan etkisi oldukça büyüktür. Üniversitelerin kurulmasından sonra özellikle küçük ve orta ölçekli kentlerde, kentsel alanın genişlemesi, yeni yerleşimlerin oluşması, yurt, pansiyon benzeri alanların kente dahil olması, kentsel fonksiyonların çeşitlenmesi, yeni iş imkanlarının ortaya çıkması, ticari işletmelerin artması, konut pazarının hareketlenmesi, sağlık olanaklarının ve iletişim, taşımacılık gibi sosyal ve fiziksel altyapı unsurlarının iyileştirilmesi gibi kent mekanını etkileyen değişiklikler meydana gelmektedir (Florax, 1987; Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004; Işık, 2008; Görkemli, 2009; Akengin ve Kaykı, 2013). Bu değişiklikler sürecin yönetiminin iyi idare edilip edilmemesine bağlı olarak üniversitenin kurulduğu kentlerde olumlu ve olumsuz sonuçlara neden olmaktadır.

Sosyo-Kültürel Etkiler: Kent ve üniversite arasındaki ilişkinin toplumun sosyal ve kültürel hayatındaki dönüşümde oldukça etkili olduğu gözlemlenmiştir. Üniversiteler bir toplumun sosyal ve kültürel anlamda uzun yıllar boyunca yaşayacağı değişimi ve gelişimi hızlandırıcı bir etkiye sahiptir. Ürettikleri bilgi ile toplumun bilgi birikimini genişleten üniversiteler söz konusu birikimi gelecek nesillere aktarmak, yeni değerler ve ideolojiler oluşturarak toplumun ufkunu açmak ve genişletmek gibi toplumsal bir rol üstlenmişlerdir. Ayrıca bu kurumların buldukları bölgelerde, toplumda verimliliği artırmak, yaşam kalitesini yükseltmek, bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltmak, sosyal görevlerin belirlenmesini sağlamak, fırsat eşitliği yaratmak, teknolojiyi ve

girişimci sınıfı geliştirmek, mili birliği sağlamak, ülkenin az gelişmiş bölgelerinde düşük gelirlili grubun eğitim ve kùltür düzeyini yükseltmek gibi etkilerinin olduğu da gözlemlenmiştir (Sönmez, 1972; Özaslan ve ark., 1998; Oktay, 2007). Üniversitelerin kuruldukları kentlerde, artan çevre düzenlemeleri ile birlikte yeni mekanların oluşturulması ve kütüphaneler, spor tesisleri, sivil toplum kuruluşları veya yerel yönetimlerle ortak projeler, yöre halkına yönelik düzenlenen eğitimler, akademik konferanslar, kongreler, öğrenci kulüplerinin etkinlikleri gibi araçlarla kùltür, sanat ve sosyal hayatta bir canlanma söz konusu olmaktadır. Üniversite nedeniyle kente gelen farklı kùltürlerdeki personel ve öğrencilerin yöre halkıyla kaynaşması da sosyal ve kùltürel hayatın yapısında değişiklikler meydana getiren bir başka unsurdur (Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004; Gültekin ve ark., 2008; Yavuzçehre, 2016). Bununla birlikte üniversiteler bireylerin kişisel gelişimlerine sağladıkları katkı ile de kentin sosyal ve kùltürel hayatını etkilemektedir. Bu kurum, bünyesinde eğitim alan bireyin, anlama, yorumlama ve bilgi üretme kabiliyeti kazanmasına, bilgi ve beceri edinmesine, kùltür düzeyinin yükselmesine, iyi bir meslek edininip kariyer sahibi olmasına, gelir elde etmesine ve iyi bir yaşam standardına ulaşabilmesine olanak tanımaktadır (Özaslan ve ark., 1998; Görkemli, 2009).

5. TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELERİN YER SEÇİM SÜREÇLERİNİN VE MEKÂNSAL ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezin bu bölümünde Cumhuriyetin ilanından sonraki süreçte üniversitelerin yer seçim kararları ülke-bölge ölçeğinde ve kent ölçeğinde olmak üzere iki başlık altında incelenecektir. Bu başlıklar altında vakıf üniversiteleri değerlendirmeye alınmamıştır. Yalnızca devlet üniversitelerinin yer seçim kararlarına yönelik incelemeler yapılmıştır.

5.1. Türkiye'de Üniversitelerin Ülke ve Bölge Ölçeğinde Yer Seçim Süreçlerinin İncelenmesi

Cumhuriyetin ilanı ile başlayan yıllardan 1950'li yıllara kadar süren dönemde ülkede kurulan yükseköğretim kurumlarının makro ölçekte yer seçimlerini etkileyen kararları, üniversiteleri ulus inşasında bir araç olarak kullanma fikrinin yönlendirdiğini söylemek mümkündür. Bu anlayışla, ülkenin modernleşmesi, bilimsel ve teknik bilgilere önem veren bir toplumun oluşturulması gibi hedeflere ulaşabilmek için üniversiteler toplumsal insanın bir parçası olarak görülmüştür. Ulus bilincini yerleştirmek ve milli kültürü ülke geneline yaymak amacıyla batı, doğu ve merkez olmak üzere kültür bölgeleri belirlenmiş ve her kültür bölgesine bir üniversite kurulması düşünülmüştür. Belirlenen kültür bölgelerinden batı bölgesi için İstanbul'da, merkez bölgesi için Ankara'da, doğu bölgesi için Van'da bir üniversite kurulması planlanmıştır. Bu dönem içerisinde 1933'te Darülfünunun kapatılması ile yerine açılan İstanbul Üniversitesi, 1944'te İstanbul Teknik Üniversitesi ve Ankara'daki mektep ve enstitülerin birleştirilmesiyle Ankara Üniversitesi kurulmuştur. Söz konusu dönemde belirlenen kültür bölgeleri için seçilen kentlerden yalnızca Van'da üniversite kurulamamıştır (Kaynar ve Parlak, 2005; Arap, 2010; Toprak, 2012).

1950'li yıllardan sonra üniversitelerin ülke çapında dengeli olarak dağılması fikri fiiliyata dökülmüş, üniversiteler üç kültür bölgesinin yeni merkez kentlerinde kurulmuş ve yoğunlaşmıştır. (Altıntaş, 2015). Söz konusu dönemde ülkede yeni kurulan üniversiteler;

- Bölgeler arası dengesizlikleri ortadan kaldırmak,
- Yörenin her açıdan kalkınmasını sağlamak,
- Bölgenin ihtiyaçlarına çözüm üretmek,

- Geniş kitlelere yükseköğretim imkanı sağlamak,
- İhtiyaç duyulan nitelikli insan gücünü yetiştirmek,
- Modern bir kültür şehri oluşturmak

gibi amaçlarla Amerika’da aynı amaçlara hizmet eden Land-Grant tipi üniversite modeli benimsenerek yoğun kent dokusunun dışında, büyüme ve gelişme olanağı tanıyan, açık alanlara yönelmiştir. Karadeniz Teknik Üniversitesi (Trabzon/1955), Ege Üniversitesi (İzmir/1955), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Ankara/1956) ve Atatürk Üniversitesi (Erzurum/1957) bölge üniversiteleri şeklinde ortaya çıkan söz konusu kent dışı kampüs üniversitelerinin ilk örneklerindedir (Gürüz, 2001; Korkut, 2002; Arap, 2010).

Türkiye’de 1960’lı yıllar planlı dönemin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu yıllardan sonra, hazırlanan Beş Yıllık Kalkınma Planları ile yeni üniversitelerin kurulma planları, eğitim-öğretimde bölgelerarası eşitsizliğin giderilmesi, sosyal adalet ve fırsat eşitliği gibi konulara yer verilmiştir (Arap, 2007). Dolayısıyla bu planların ve planları hazırlayan Devlet Planlama Teşkilatı’nın (DPT) üniversitelerin makro ölçekte yer seçim kararları üzerinde oldukça etkili olduğunu söylemek mümkündür.

1968 yılında İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda yer alan DPT’nin hazırlamış olduğu “Yüksek Öğretim Araştırması” raporu, üniversitelerin kurulması ve makro ölçekte yer seçim kararlarının verilmesinde oldukça etkili bir çalışma olmuştur. Bu rapor ile yeni yükseköğretim kurumlarının açılması gerekliliğinin üzerinde durulmuş, bu kurumların nerelerde, hangi ölçütler göz önünde bulundurularak açılabileceği detaylandırılmış ve yükseköğretim kurumları ile ilgili ilkeler saptanmıştır. Söz konusu raporda, bölgelerarası dengeli gelişme hedefini gerçekleştirmek amacıyla yeterli ölçüde hizmetten yararlanamayanlara sunulacak hizmetlerden biri olarak görülen yeni üniversitelerin hangi bölgelerde kurulacağı ile ilgili detaylı çalışmalar yapılmış ve gerekçeleriyle birlikte sunulmuştur. Bu kapsamda üniversitelerin ölü yatırımlara dönüşmemesi ve yatırımların yapılacağı merkezin gelişmesinde itici rol üstlenmesi hedeflenmiş, yeni kurulacak üniversiteler için bölge gelişme merkezleri belirlenmiş ve ilk açılacak üniversiteler için bu merkezler arasında tercihler yapılmıştır. Yani üniversite yapısını güçlendirme, sayılarını artırma, daha fazla yöre halkının yükseköğretimden yararlanması gibi üniversite ile ilgili hedeflerin, kentsel kalkınma ile bir arada yürütülmesi hedeflenmiştir. Üniversiteler, kalkınma problemlerinin çözümünde kullanılacak kamusal bir kaynak olarak düşünülmüş ve ülke genelinde dengeli dağılımı amaçlanmıştır. Bahse konu raporda, dengeli bir fiziki dağılım için merkezler, gelişmiş büyük merkezler ve geliştirmekte olan ve geliştirilecek merkezler

olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Görülmektedir ki, toplu üniversite kurma faaliyetlerinin başladığı bu dönemde, üniversitelerin kurulduğu merkezler, bölgelerinde bir üst merkez olan ya da bir üst merkez olmaya aday olan şehirlerdir. Belirlenen çerçevede gelişmiş büyük merkezlerde açılması planlanan üniversiteler için hızlı sanayi gelişimi, kültürel ortam, kent nüfusunun ve üniversite çağındaki nüfusun artış hızı, mevcut üniversitelerdeki fazla kapasiteden yararlanma şansı, etki alanının genişliği gibi etkenler dikkate alınarak, İstanbul, Ankara, İzmir'e ek olarak Bursa ve Adana olmak üzere iki merkez tespit edilmiştir. Gelişmekte olan ve geliştirilecek merkezlerde kurulacak üniversiteler için ise kentin nüfusu, mevcut öğretim kurumları ile ilişki kurma kolaylığı, sosyal gelişme göstergelerinin yüksekliği, hizmet veya etki alanının büyüklüğü, çevre kentler ile ulaşım sisteminin durumu, kentteki hizmetlerin sayısı ve kalitesi, çevredeki diğer fiziksel planlama kararları, mekânsal olarak dengeli dağılım gibi etkenler dikkate alınarak Samsun, Elazığ, Diyarbakır ve Konya merkez olarak belirlenmiştir. Ancak söz konusu raporda alınan kararların uygulanmasında bazı uyuşmazlıklar yaşanmış, bahse konu dönemde ülke çapında devlet eliyle hazırlanan plan ve programlara uyulmadan üniversitelerin belirlenen zaman ve sayılardan farklı olarak kurulduğu görülmüştür. Altı üniversitenin açılması planlanan dönemde, planlanan zamanlamalar da dikkate alınmadan dokuz üniversite kurulmuştur (Anonim, 1970; Keleş, 1972; Arap, 2007; Sargın, 2007; Toprak, 2012).

Üniversitelerin makro ölçekte yer seçim kararları üzerinde etkili olan bir diğer rapor ise 1990'ların başında MEB, YÖK ve DPT'nin ortak olarak hazırladığı "Yeni Yükseköğretim Kurumlarının Kuruluş Yerlerinin Seçiminde Uygulanacak Ölçütler" adlı rapordur. Bu rapor ile yeni üniversite kurulacak illerin tespitine yönelik aday sayısına ve kurulması düşünülen kente ilişkin ölçütler belirlenmiştir. Bahse konu raporun değerlendirmeleri sonucunda ülkede 31 ilde yeni üniversite kurulması önerilmiştir (Dörtlemeç, 1995).

1990'lı yıllardan itibaren artan nüfusa bağlı olarak eğitim hizmetinin yerele dağıtılması talebi ve üniversitenin bölgesel gelişmede önemli etkiler yaratmasının siyasetin dikkatini çekmesi üniversitenin bütün ülke geneline yayılması fikrinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu yıllardan sonra planlı dönem politikaları geçerliliğini korumuş, fakat üniversitenin bölgesel gelişimde olumlu sonuçlar doğurması bu kurumların kurulacakları bölgelerin seçiminde siyasi bir baskı oluşmasına sebep olmuştur. Üstelik üniversitelerin bölgesel kuruluş yeri seçiminde etkili olan bu siyasi baskılar yerel ölçekte kuruluş yeri belirlenirken de sürmüştür. Bununla birlikte artık

üniversiteler kent için en büyük vaat olarak kullanılmaya başlanmış ve üniversitelerin kentler için kurtarıcı bir rolü olduğu fikri ön plana çıkmıştır. Harcama ekonomisini tetikleyen, kalkınmayı sağlayan üniversite, artık her kentte istenir hale gelmiştir. Bu dönemde devlet üniversitelerinin çoğu, Anadolu'nun batısında, küçük ve orta ölçekli kentlerde kurulmuştur. 2006 yılından itibaren ise merkezi hükümet bölge planlarına, fiziksel ve sosyal altyapıya bakmaksızın üniversite yer seçim sürecine doğrudan müdahil olmuştur. Ekonomik ve siyasal nedenlerle 2002 yılında hükümet programına alınan “Her İle Bir Üniversite” politikasının 2006 yılından itibaren hayata geçirilmesi ile 2008 yılında üniversite kurulmayan il kalmamıştır (Kaynar ve Parlak, 2005; Toprak, 2012; Altıntaş, 2015).

2009 yılı sonrası kurulan devlet üniversitelerinin makro ölçekli yer seçim kararlarını etkileyen unsurlarda, önceki döneme göre bir değişiklik yaşanmış, önceki dönemde üniversiteler ulus inşası, eğitim, araştırma, bölgesel kalkınma ve üniversitenin ekonomik katkısı kaygılarıyla açılmışken, son dönemde açılan üniversiteler doğrudan sanayinin ihtiyacı olan bilgiyi üretmek, proje bazlı çalışmalar yapmak, teknik eleman yetiştirmek gibi misyonlar yüklenmiştir. Bu dönemden itibaren üniversiteler bilginin ekonomik veriye dönüştürülmesini sağlayacak şekilde üniversitenin sanayi ile ilişkili olabileceği bölgelerde kurulmaya çalışılmaktadır (Toprak, 2012; Altıntaş, 2015).

Günümüzde ülkemizde 2018 yılı itibari ile 72'si vakıf, 129'u devlet üniversitesi olmak üzere toplam 201 üniversite bulunmaktadır (Anonim, 2018d). Bu üniversitelerden devlet üniversitelerinin, ülke ve bölge ölçeğinde yer seçim kararları üzerinde dönem dönem üniversitelere yüklenen misyonların oldukça etkili olduğu ve söz konusu misyonlarla üniversitelerin ülke genelinde tüm kentlere yayıldıkları görülmüştür. Bahse konu üniversitelerin ülke-bölge ölçeğinde söz konusu yer seçim süreçlerine ilişkin bazı eleştiriler yapılmıştır. Dörtlemez (1995) siyasilerin “puan toplama çabaları” ve bölgesel yatırım arzularının kuralların ve ölçütlerin değerlendirilmesinin önüne geçtiğini belirtmektedir. Arap (2010), bu yaklaşım ile üniversitelerin sadece yükseköğretim kurumları olduklarına dair genel kabul gören algının yerini giderek ekonomik büyümenin ve kalkınmanın önemli motor gücü olabileceği fikrine bıraktığını ifade etmektedir. Bununla birlikte 1990'lardan sonra Türkiye'de üniversitelerin kuruluşunda “toplu üretim” dönemine geçildiğini vurgulamakta ve bu dönemden politikacıların baskıyla memleketlerine üniversite kurulması için girişimlerde bulunduğu bir dönem olarak bahsetmektedir. Ayrıca Türkiye'de üniversitelerin kuruluşunda tespit edilen temel sorunlarından birinin sistemli

bir planlama anlayışının olmaması olduğunu vurgulamaktadır. Hazırlanan planlara uyulmaksızın ve altyapısı hazırlanmadan toplu halde üniversite kurulmasının araştırma ve eğitim ihtiyacından çok sosyo-ekonomik kaygılardan kaynaklandığını dile getirmektedir. Uzun vadeli bir planlama yapılmadan yer seçim kararlarının alınmasının yanında üniversitelerin kurulduğu kent ile etkileşimleri üzerinde gerekli ve detaylı incelemelerin yapılmamasının da eleştirilen noktalardan bir diğeri olduğuna dikkat çekmektedir. Bu durumun kurulduktan sonra özellikle gelişmemiş kentlerde bulunan üniversitelerde gerek kentle ilişkileri, toplumsal yapı ile uyumluluğu gerekse üniversite gelişimleri açısından sorunlara sebep olduğunu belirtmektedir. Kaynar ve Parlak (2005) ise gerekli hazırlıklar yapılmadan, plansız bir şekilde üniversite kurma sürecinin kötü bir alışkanlık haline geldiğini vurgulamakta ve öğrencilerin, kentlerin ekonomik hayatında oluşturacağı hareketlenmenin bilimsel ihtiyaçların önüne geçtiğini, üniversite kurumunun siyasi partilerin seçim yatırımlarının malzemesi olarak kullanıldığını ifade etmektedir.

5.2. Türkiye’de Üniversite Yerleşkelerinin Kent Ölçeğinde Yer Seçim Süreçlerinin İncelenmesi

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanı ile birlikte 1950’li yıllara kadar ülkedeki yükseköğretim kurumlarının Amerika’da görülen kentsel yerleşkelere benzer bir biçimde bir birim ya da birbirleriyle alakalı birimler olarak kent içinde farklı alanlarda yer seçtikleri görülmüştür. Bahsi geçen durumun en temel nedeni ifade edilen dönemde kurulan ilk üniversitelerin var olan okulların nitelik değiştirmesiyle oluşturulmasıdır. Fakat 1950’li yıllardan itibaren kurulan üniversitelerin yerleşke tipinde, kent dışında kurgulanmaya çalışıldığı görülmektedir. Söz konusu dönemden itibaren ülkemizdeki üniversitelerin yerleşkeler şeklinde kent dışında yer seçmelerinde ülke ve bölge ölçeğindeki (makro ölçekte) hedeflere ek olarak kent ölçeğinde;

- Üniversitelerin birer prestij sembolü olarak görülmesi,
- İletişim ve ulaşım araçlarındaki gelişmeler,
- Çeşitlenen bilim dallarının birbirleriyle güçlü bağlarının bulunması ve kent içindeki dağınık yapının bu bağları desteklemiyor olması,
- Yerleşkelerde ortak kullanım alanlarının yoğun bir şekilde kullanılabilir olması ve mekânsal tekrardan kaçınılması,

- Yaşanan aşırı talep artışı vb. sebepler ile büyüyen üniversiteler için kent içinde bu büyümeye cevap verebilecek nitelikte yapı ve arazinin bulunamaması,
- Üniversite bütçelerinin sınırlı oluşu ve en maliyetsiz şekilde üniversite kurma hedefi nedeniyle en ucuz şekilde arazi edinim yollarının aranıyor olması,
- Kent içindeki ve hatta dışındaki arazi fiyatlarının bile yüksek oluşu nedeniyle ucuz şekilde arazi edinme probleminin kentin dışındaki kamu veya Maliye Hazine'sine ait arazilerin tahsisi yoluyla çözümlenmeye çalışılması (Keleş, 1972; Erkman, 1990; Karaaslan, 1993; Türeyen, 2002; Doğan, 2003; Arap, 2007)

vb. faktörler etkili olmaktadır.

Üniversite yerleşkelerinin yer seçimlerinde önemli bir etkiye sahip olan bu arazi edinme süreci, doğal bir süreç olarak kabul edilebilecektir. Fakat her zaman gerekli niteliklere sahip bir araziye götürmeyeceği göz önünde bulundurularak en azından topografik yapı, büyüklük gibi temel niteliklerin irdelenmesi gerekmektedir. Buna rağmen Birkan (1972) üniversitenin kendi iç kurgusu ve çevresiyle ilişkileri ile ilgili ölçütler açıkça belirlenmiş olsa dahi kentsel arazinin mülkiyet durumunun, yer seçim kararının alınmasında en önemli rolü oynayabildiğini ifade etmiş; devlete ait yeterli büyüklükte bir arazinin üniversiteyi kendine çekebildiğini ve bu durumun şehir plancılarının yer seçim kararını etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca yeteri kadar inceleme yapılmadan büyük ölçüde mülkiyet durumlarının etkisiyle kurulan üniversitelerin kentin gelişimini olumsuz yönde etkileyebildiğini ve bununla birlikte kent-üniversite ilişkilerinde de istenilen sonuçlara ulaşamadığını vurgulamıştır. Bunların yanı sıra arazi seçimi için gerekli ölçütlerin belirlenmesi ve üniversitenin plan-programlarının hazırlanması için gereken zamanın yöneticiler tarafından kısıtlanıyor olmasının da süreci olumsuz etkilediğine değinmiştir. Ekinci (2003)'e göre bahse konu olumsuzlukların ortaya çıkmasını engelleyebilmek adına üniversitelerin yer seçimi kentsel planlamanın bir parçası olarak değerlendirilmeli ve yerleşke planlaması kent planlamasından ayrı düşünülerek kurgulanmamalıdır. Üniversite ile kent bir bütün halinde oluşturulmalı, bütüncül şekilde ele alınmalıdır.

5.2.1. Saha Araştırması Bulguları

Türkiye'deki devlet üniversitelerinin yerleşkelerinin kent ölçeğinde yer seçim karar süreçlerindeki yaklaşımın tespitinin amaçlandığı bölümde konu ile ilgili kaynaklardan elde edilen bilgilerin mevcudiyetini somut bir şekilde gözlemleyebilmek için bir alan araştırması yapılmıştır. Yapılan çalışmada 2017 yılı ve sonrasında kurulan üniversiteler ile Türkiye Uluslararası İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi kuruluş yerleri belirlenmemiş veya kesinleşmemiş olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır. Araştırma kapsamına alınan 110 üniversitenin yerleşkelerinin yer seçim sebebi ve arazi elde ediniş biçimi ile ilgili bilgileri elde etmeye yönelik Ek-3'te sunulan anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan anket formu 110 üniversitenin genel ya da Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı e-posta adresine gönderilmiştir. E-postalara geri dönüşün çok az olması sebebiyle belirlenen üniversitelerin Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı ya da kamulaştırma işlemleri ile ilgilenen birimlerindeki ilgili kişilerle telefon görüşmeleri yapılmıştır. Fakat yine de bazı üniversitelerden geri dönüş alınamamış, bazı üniversiteler ise soruları cevaplamaktan özellikle kaçınmıştır. Yapılan görüşmeler neticesinde ve konu ile ilgili kaynaklardan yararlanarak 57 üniversitenin yer seçim nedeni ile ilgili, 69 üniversitenin ise arazi elde ediniş biçimi ile ilgili bilgileri elde edilebilmiştir. Bununla birlikte üniversite yerleşkelerinin günümüzdeki konumlarını, kente olan uzaklıklarını ve yer seçim nedenlerinin, arazi elde ediniş biçimlerinin bu yerleşkeleri kentin hangi noktalarında konumlanmaya yönlendirdiğini gözlemleyebilmek adına Google Earth programı yardımıyla uydu görüntüleri incelenmiş, yerleşkelerin günümüzdeki mevcut konumları ile kent merkezine olan uzaklık bilgilerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu işlemlerle elde edilen yerleşkelerin yer seçim karar yılı, yer seçim sebebi, arazi elde ediniş biçimi, günümüzdeki konumu ve kente olan uzaklık verileri Ek-4'te sunulan tabloda yer almaktadır.

5.2.1.1. Arazi Yer Seçim Nedeni Verilerinin Değerlendirilmesi

Ülkemizdeki 110 devlet üniversitesinin yerleşkelerine dair yapılan araştırmada ulaşılan önemli bulgulardan ilki yer seçim nedenlerine ilişkindir. Çalışma kapsamına alınan 110 üniversite yerleşkesinden 57'si için yer seçim nedeni ile ilgili veri elde edilebilmiş, bu veriler on yedi başlık altında toplanmıştır. Bununla birlikte yerleşkeleri

için birden fazla arazi yer seçim nedeni sunan üniversiteler olmuştur. Elde edilen veriler aşağıda yer alan tabloda aktarılmıştır.

Tablo 5.1. Verilerine Ulaşılabilen Üniversite Yerleşkelerinin Yer Seçim Nedenleri

SAYI	YER SEÇİM NEDENİ	ÜNİVERSİTE YERLEŞKESİ SAYISI
1	Maliyetlerin (kamulaştırma maliyetlerinin) azaltılmak istenmesi, arazinin Maliye Hazinesi'ne ait olması	36
2	Şehir merkezine / şehre yakınlık	22
3	Büyüklik	11
4	Ulaşım / ulaşılabilirlik	10
5	Mevcut bina ve arazilerin kullanılmak istenmesi	6
6	Şehrin gelişme yönünü etkileme isteği	3
7	Tarıma elverişli olmayan bir arazi olması	2
8	Bütüncül bir şekilde kamulaştırma işlemi yapılabilecek bir alan olması, kamulaştırmaya müsait arazinin olması	2
9	Yerel yönetimin etkisi	1
10	Eskiden yapılmış bir yerleşke planının var olması	1
11	Alanın imar planında üniversite alanı olarak belirlenmiş olması	1
12	Altyapının uygunluğu	1
13	Şehri genişletme-büyütme isteği	1
14	Orman varlığı	1
15	Jeolojik ve topografik özellikler	1
16	Konumu	1
17	Bölgede başka bir devlet üniversitesinin olmaması	1

Hazırlanan tablodan izlenebileceği üzere üniversite yerleşkelerinin en çok dile getirilen yer seçim nedenleri şu şekilde saptanmıştır:

- Maliyetlerin (kamulaştırma maliyetlerinin) azaltılmak istenmesi, arazinin Maliye Hazinesi'ne ait olması,
- Şehir merkezine / şehre yakınlık,
- Büyüklik; alanın yerleşke için istenen, bütünlük arz eden genişliğe ve büyüklüğe sahip bir alan olması, kent sınırları içerisinde daha geniş başka bir alanın bulunamaması, yerleşkenin gelişebilirlik imkanı, çevresinde genişleyebileceği araziler olması,
- Ulaşım/ ulaşılabilirlik,

- Mevcut bina ve arazilerin kullanılmak istenmesi; mevcutta bulunan tarihi binaların ya da fakülte, yüksekokul binalarının ve daha önceden bağlı olunan üniversiteye ait arazilerin kullanılmak istenmesi.

Yerleşkeleri için birden fazla arazi yer seçim nedeni sunan üniversitelerden 22'si iki farklı neden, 6'sı üç farklı neden, 3'ü dört farklı neden belirtmiş, geriye kalan 26 üniversite ise arazi yer seçimi için tek bir neden sunmuştur. 57 üniversite yerleşkesinden 17'sinin kuruldukları araziye seçmelerinin tek nedeni maliyetlerin (kamulaştırma maliyetlerinin) azaltılmak istenmesi, arazinin Maliye Hazinesi'ne ait olmasıdır. İki farklı sebep sunan 22 üniversite yerleşkesinin 11'inin, üç farklı sebep sunan 6 üniversite yerleşkesinin 5'inin ve dört farklı sebep sunan 3 üniversite yerleşkesinin tamamının ise arazi seçme sebepleri arasında yine maliyetlerin (kamulaştırma maliyetlerinin) azaltılmak istenmesi ve arazinin Maliye Hazinesi'ne ait olması sebebi yer almaktadır.

Tablo 5.2. 57 Üniversite Yerleşkesinin Arazi Seçim Nedeni Sayılarına Göre Değerlendirilmesi

Tek Bir Neden Belirten Üniversite Yerleşkeleri		İki Farklı Neden Belirten Üniversite Yerleşkeleri		Üç Farklı Neden Belirten Üniversite Yerleşkeleri		Dört Farklı Neden Belirten Üniversite Yerleşkeleri	
SAYI	YÜZDE(%)	SAYI	YÜZDE(%)	SAYI	YÜZDE(%)	SAYI	YÜZDE(%)
26	45,61	22	38,60	6	10,53	3	5,26
Maliyetlerin (Kamulaştırma Maliyetlerinin) Azaltılmak İstenmesi –Maliye Hazinesi'ne Ait Olması Nedenini Belirtenler							
SAYI	YÜZDE(%)	SAYI	YÜZDE(%)	SAYI	YÜZDE(%)	SAYI	YÜZDE(%)
22	84,62	11	50,00	5	83,33	3	100

5.2.1.2. Arazi Elde Edinim Biçimi Verilerinin Değerlendirilmesi

Araştırılan üniversite yerleşkeleri ile ilgili ulaşılan ikinci önemli bulgu söz konusu yerleşkelerin arazilerini ne şekilde elde ettiklerine yöneliktir. Bu kapsamda üniversitelerin yerleşkelerinin arazilerinin elde edinim biçimleri üç başlık altında değerlendirilmiştir. Verilerine ulaşılabilen 69 üniversite yerleşkesinden, 9'unun arazisinin tamamen kamulaştırma işlemi yapılarak, 27'sinin arazisinin Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden tahsis edilerek, 33'ünün arazisinin ise kısmen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden tahsis edilerek kısmen de kamulaştırma işlemi yapılarak elde edildiği tespit edilmiştir. Toplamda 60 üniversite yerleşkesinin (%86,96'sının)

arazisinin kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'nden tahsis yoluyla elde edildiği anlaşılmaktadır.

Görüşmeler esnasında, kısmen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerde yer seçen üniversite yerleşkelerinin arazilerinin bir kısmının kamulaştırma işlemi yapılarak elde edilmesinin sebeplerinden birinin Maliye Hazinesi'ne ait arazilerde kurulan ve zamanla büyüyen üniversite yerleşkeleri için mevcut alanların yetersiz hale gelmesi olduğu belirtilmiştir. Kullanılan arazilerin yetersiz hale gelmesi yerleşkeler için çevresindeki arazilerinden kamulaştırma işlemi yapılarak arazi elde edilmesine sebep olmuştur. Ayrıca Maliye Hazinesi arazilerinden tahsisli alanlarda yer seçen üniversite yerleşkelerinin topografya vb. sebeplerle bu alanları kullanamadığı veya kullanmayı tercih etmediği, bu nedenle yerleşkenin konumlanacağı asıl alanın veya bir kısmının arazisinin kamulaştırma işlemi yapılarak elde edildiği de görülmüştür (Örneğin Balıkesir Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi vb.). Ek olarak kamulaştırma ve Maliye Hazinesi'nden tahsis yoluyla arazi edinen üniversite yerleşkelerinden bazılarında Maliye Hazinesi'nden tahsis edilerek elde edilen arazinin büyüklüğünün, kamulaştırma işlemi yapılarak elde edilen arazilerin büyüklüğünden daha fazla, bazılarında ise tam tersi şekilde olduğunu ifade etmek mümkündür.

Tablo 5.3. Kısmen veya Tamamen Maliye Hazinesi'ne Ait Arazilerden Tahsis Yoluyla Arazi Edinen Üniversite Yerleşkeleri

ÜNİVERSİTE ADI	KURULUŞ YILI	ARAZİ EDİNİM ŞEKLİ
EGE ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	1955	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ/ ANKARA	1956	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ / ERZURUM	1957	Maliye Hazinesi Arazisi
BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1971	Maliye Hazinesi Arazisi
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ / ADANA	1973	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
FIRAT ÜNİVERSİTESİ / ELAZIĞ	1975	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ / KONYA	1975	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ / KAYSERİ	1978	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi (Kamulaştırılan alan daha fazla)
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1982	Maliye Hazinesi Arazisi
GAZİ ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	1982	Maliye Hazinesi Arazisi
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	1982	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ / GAZİANTEP	1987	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ / BOLU	1992	Maliye Hazinesi Arazisi
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ / BALIKESİR	1992	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ / ZONGULDAK	1992	Maliye Hazinesi Arazisi
ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ / ÇANAKKALE	1992	Maliye Hazinesi Arazisi
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ / KARS	1992	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
KAHMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ / KAHRAMANMARAŞ	1992	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ / KOCAELİ	1992	Maliye Hazinesi Arazisi
MERSİN ÜNİVERSİTESİ / MERSİN	1992	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ / MUĞLA	1992	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ / DENİZLİ	1992	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ / ISPARTA	1992	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ / İZMİR	1992	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ / ESKİŞEHİR	1993	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1994	Maliye Hazinesi Arazisi
KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ / KIRŞEHİR	2006	Maliye Hazinesi Arazisi
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ / DÜZCE	2006	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ / BURDUR	2006	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi (Kamulaştırılan alan daha fazla)
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ / RİZE	2006	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
ERZİNCAN BİNALI YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ / ERZİNCAN	2006	Maliye Hazinesi Arazisi
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ / GİRESUN	2006	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
HİTİT ÜNİVERSİTESİ / ÇORUM	2006	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ / ADIYAMAN	2006	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
AMASYA ÜNİVERSİTESİ / AMASYA	2006	Maliye Hazinesi Arazisi
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ / ARTVİN	2007	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ / BİTLİS	2007	Maliye Hazinesi Arazisi
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ / ÇANKIRI	2007	Maliye Hazinesi Arazisi
KARAMANOĞLU MEHMET BEY ÜNİVERSİTESİ / KARAMAN	2007	Maliye Hazinesi Arazisi
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ/ KIRKLARELİ	2007	Maliye Hazinesi Arazisi
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ / NEVŞEHİR	2007	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ / OSMANİYE	2007	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
SİNOP ÜNİVERSİTESİ / SİNOP	2007	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)
BARTIN ÜNİVERSİTESİ/ BARTIN	2008	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi

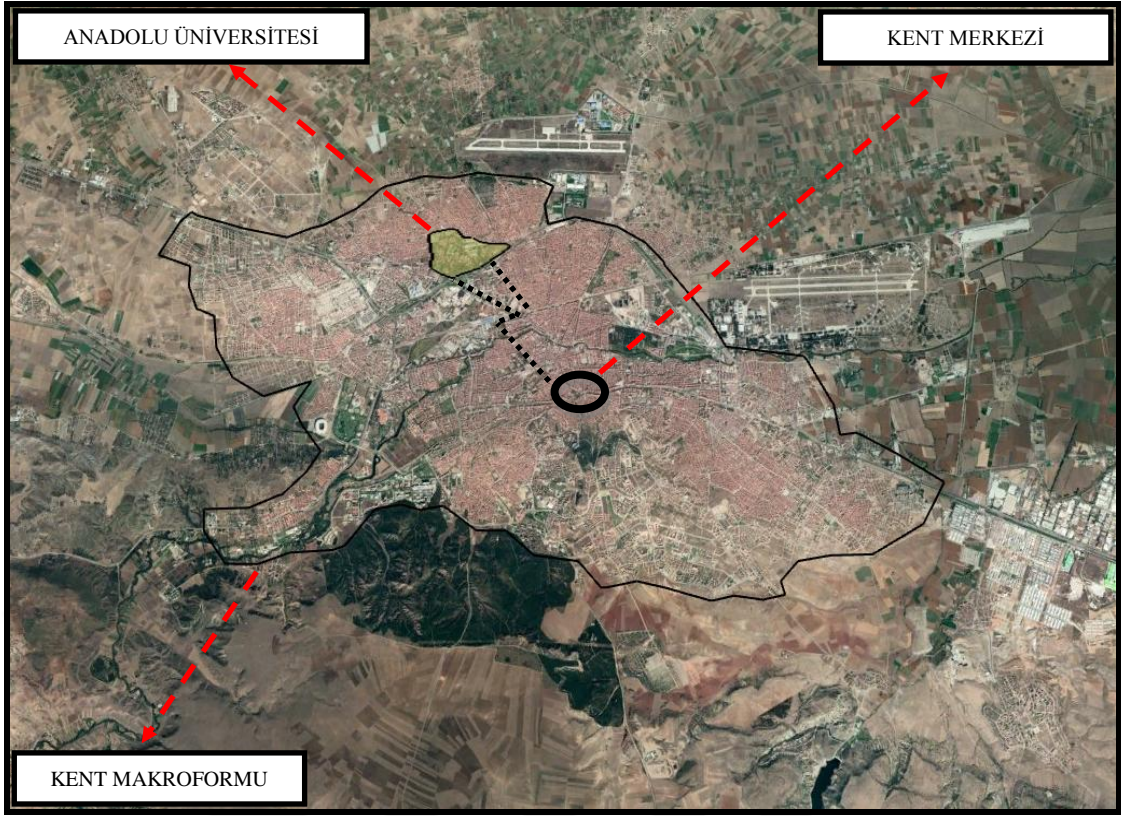
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ / BAYBURT	2008	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ / GÜMÜŞHANE	2008	Maliye Hazinesi Arazisi
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ / HAKKARİ	2008	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
IĞDIR ÜNİVERSİTESİ / IĞDIR	2008	Maliye Hazinesi Arazisi
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ / TUNCELI	2008	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)
YALOVA ÜNİVERSİTESİ / YALOVA	2008	Maliye Hazinesi Arazisi
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / BURSA	2010	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / ERZURUM	2010	Maliye Hazinesi Arazisi
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	2010	Maliye Hazinesi Arazisi
TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	2010	Maliye Hazinesi Arazisi
ADANA BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ / ADANA	2011	Maliye Hazinesi Arazisi
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	2013	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi
ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ / ALANYA	2015	Maliye Hazinesi Arazisi
BANDIRMA 17 EYLÜL ÜNİVERSİTESİ / BANDIRMA	2015	Maliye Hazinesi Arazisi
İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / HATAY	2015	Maliye Hazinesi Arazisi
İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	2016	Maliye Hazinesi Arazisi

5.2.1.3. Konum – Kent Merkezine Olan Uzaklık Verilerinin Değerlendirilmesi

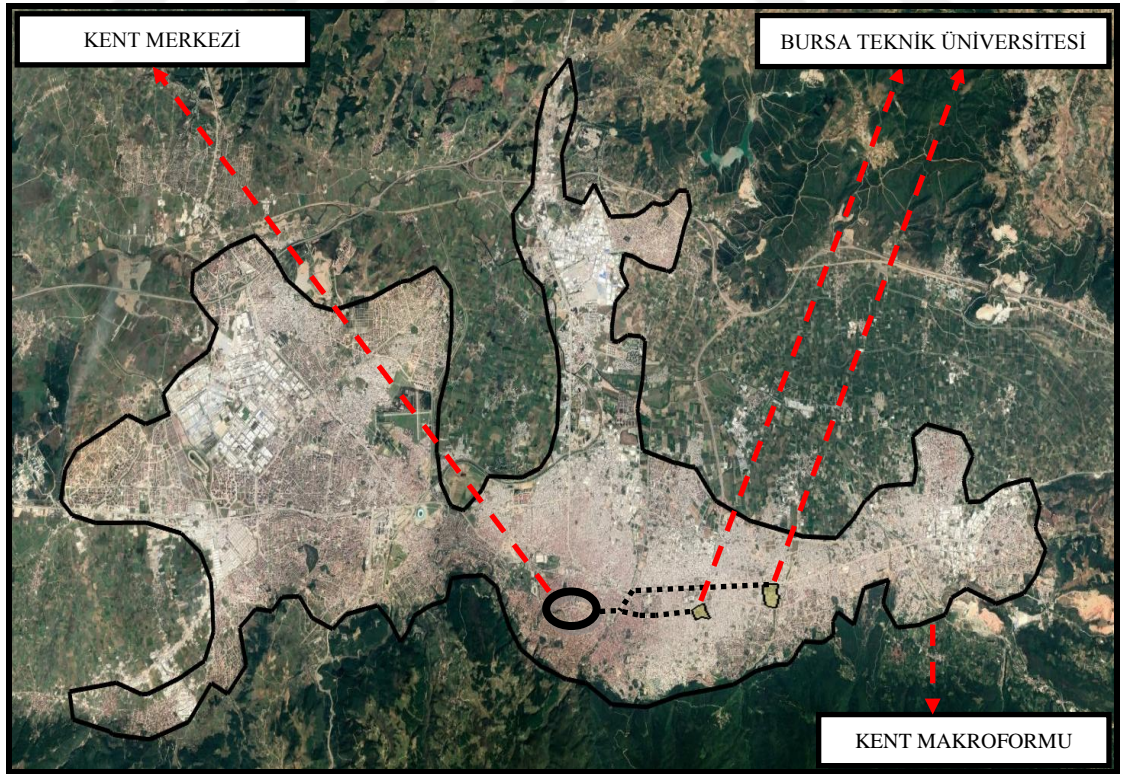
Çalışma kapsamında ele alınan üniversitelerin yerleşkelerinin günümüzdeki konumlarını belirlemek üzere uydu görüntüleri incelenmiş ve inceleme sonucunda değerlendirmeye alınan yerleşkeler kent içi, kent yakını ve kent dışı olmak üzere üç başlık altında gruplandırmıştır. İfade edilen gruplandırmaya göre;

- Kent içindeki üniversite yerleşkeleri, kentsel yerleşim alanlarının içerisinde (Bkz: Şekil 5.1.a. - Şekil 5.1.b.),
- Kent yakınındaki üniversite yerleşkeleri, kentsel yerleşim alanlarının sınırında, bitişiğinde ve sınırına yakın bölgelerde (Bkz: Şekil 5.2.a.- Şekil 5.2.b.),
- Kent dışındaki üniversite yerleşkeleri ise kentsel yerleşim alanlarının sınırından uzak ve kentten kopuk alanlarda (Bkz: Şekil 5.3.a.- Şekil 5.3.b.)

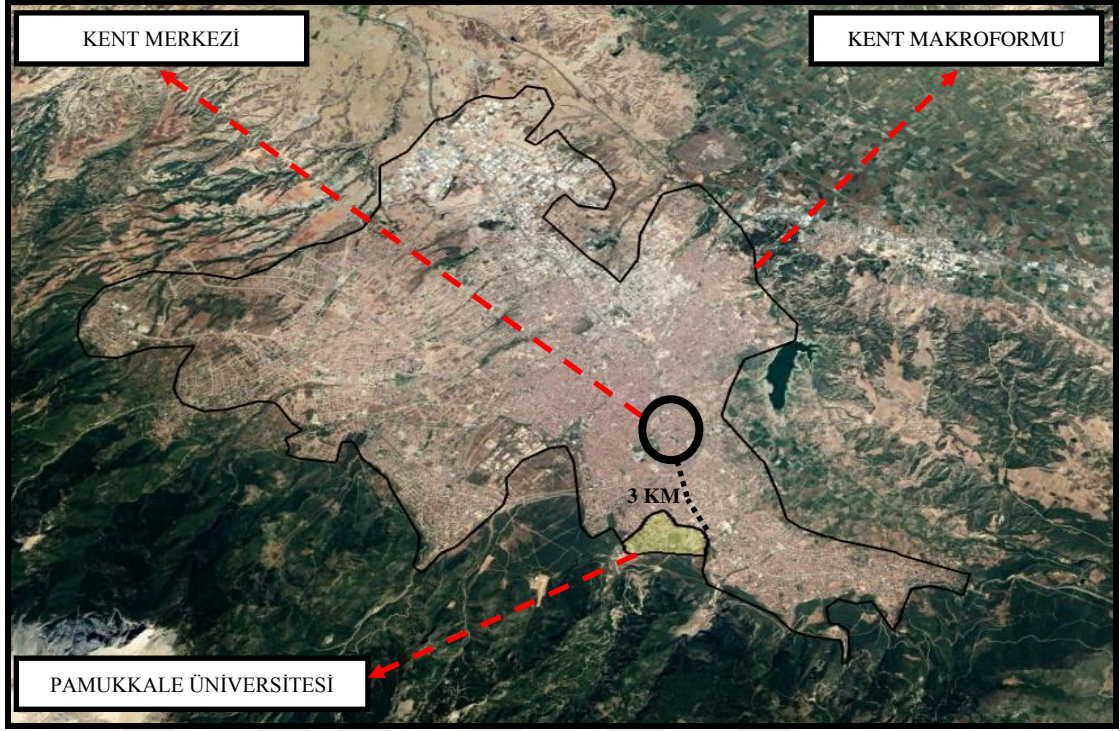
konumlanan üniversite yerleşkeleri olarak ele alınmıştır.

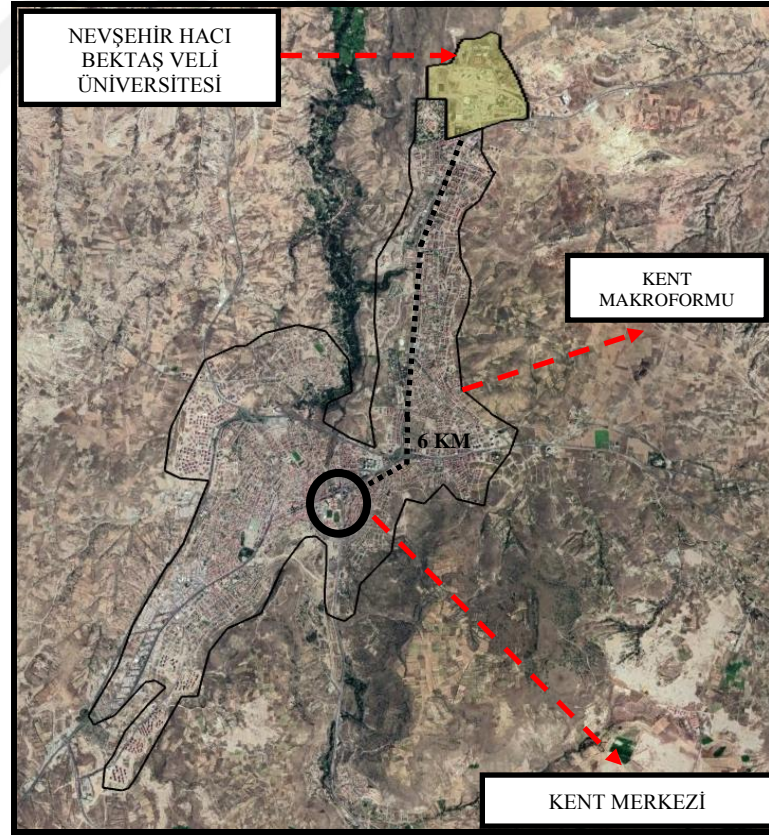
Şekil 5.1.a. Anadolu Üniversitesi-Kent İçi (Eskişehir)
(Anonim, 2019c)

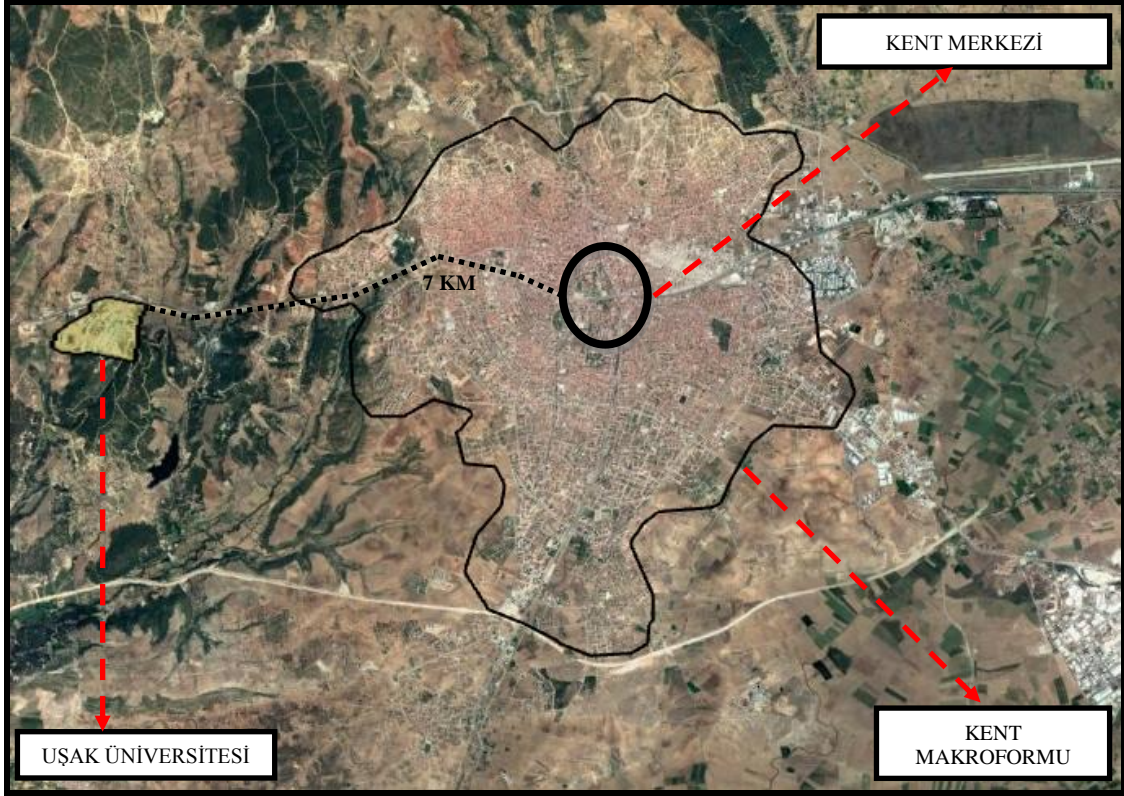
Şekil 5.1.b. Bursa Teknik Üniversitesi-Kent İçi (Bursa)
(Anonim, 2019c)

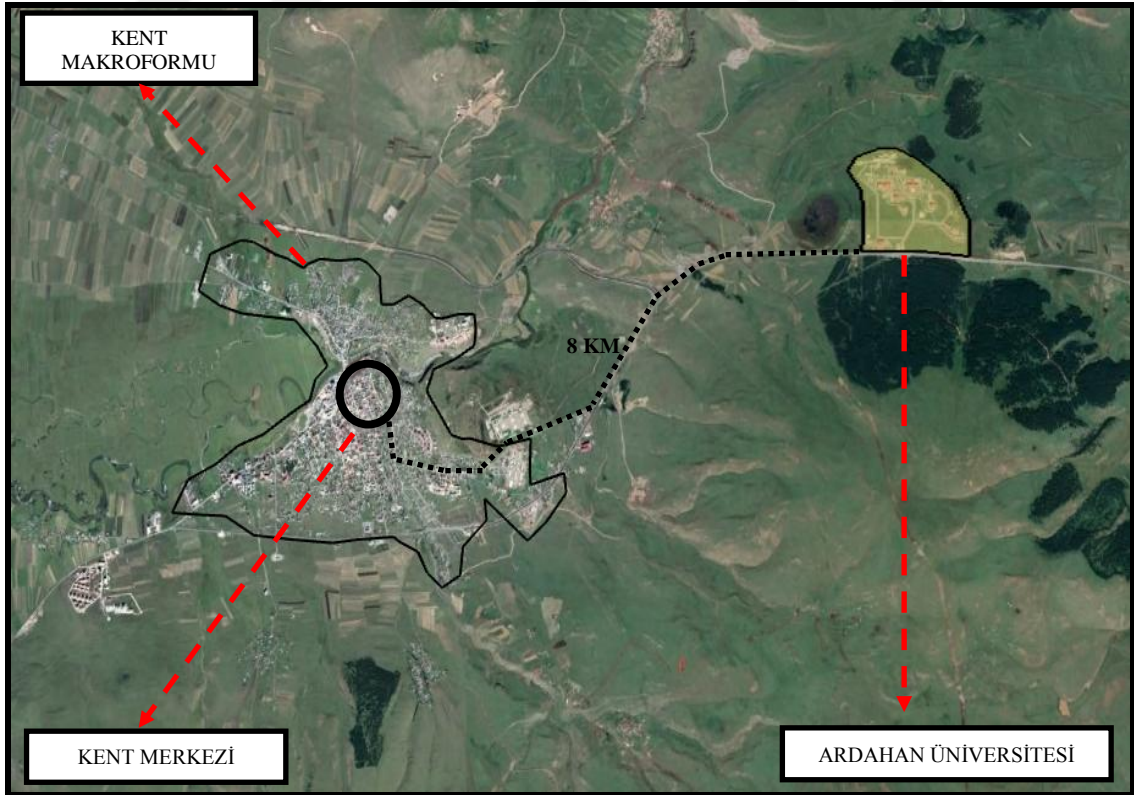
Şekil 5.2.a. Pamukkale Üniversitesi-Kent Yakını (Denizli)
(Anonim, 2019c)

Şekil 5.2.b. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Kent Yakını (Nevşehir)
(Anonim, 2019c)

Şekil 5.3.a. Uşak Üniversitesi -Kent Dışı (Uşak)
(Anonim, 2019c)

Şekil 5.3.b. Ardahan Üniversitesi-Kent Dışı (Ardahan)
(Anonim, 2019c)

Yapılan gruplandırmaya göre, 110 üniversite yerleşkesinin 21'inin (%19,09) kent içinde, 39'unun (%35,45) kent yakınında ve 50'sinin (%45,46) ise kent dışında konumlandığı tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 5.4., Tablo 5.5. ve Tablo 5.6.).

Tablo 5.4. Kent İçinde Konumlanan Üniversite Yerleşkeleri

ÜNİVERSİTENİN ADI	KURULUŞ YILI / YER SEÇİM YILI
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1933 / *
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1944 / *
ANKARA ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	1946 / *
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / TRABZON	1955 / *
EGE ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	1955 / 1950'li yıllar
BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1971 / 1860
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ / ESKİŞEHİR	1973 / *
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1982 / *
MARMARA ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1982 / *
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1982 / *
GAZİ ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	1982 / 1982
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ / ANTALYA	1982 / 1975
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ / ZONGULDAK	1992 / 1994
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1994 / *
ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ / KAYSERİ	2010 / *
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / BURSA	2010 / 2010 ve 2016 yıllarında
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	2010 / 2010
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	2013 / 2013
İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / HATAY	2015 / 2015
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	2015 / *
İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	2016 / 2017

Tabloda konuya ilişkin ulaşılamayan bilgiler (*) ile gösterilmiştir.

Tablo 5.5. Kent Yakınında Konumlanan Üniversite Yerleşkeleri

ÜNİVERSİTENİN ADI	KURULUŞ YILI / YER SEÇİM YILI
ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	1956 / 1959
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ / ERZURUM	1957 / 1956-1957 yılları arasında
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	1967 / *
FIRAT ÜNİVERSİTESİ / ELAZIĞ	1975 / 1967-1974 arasında
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ / SAMSUN	1975 / *
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ / KONYA	1975 / 1979
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ / BURSA	1975 / *
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ / KAYSERİ	1978 / *
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	1982 / 1987
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ / GAZİANTEP	1987 / *
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ / AYDIN	1992 / *
ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ / ÇANAKKALE	1992 / 1993
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ / KARS	1992 / 1992
KAHMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ / KAHRAMANMARAŞ	1992 / 1993
MERSİN ÜNİVERSİTESİ / MERSİN	1992 / *
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ / DENİZLİ	1992 / *
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ / SAKARYA	1992 / *
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / KOCAELİ	1992 / *
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ / ESKİŞEHİR	1993 / 1974
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ / KIRŞEHİR	2006 / 2011
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ / KASTAMONU	2006 / *
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ / RİZE	2006 / 2000-2006 yılları arasında
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ / TEKİRDAĞ	2006 / 1983
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ / GİRESUN	2006 / 2007
ORDU ÜNİVERSİTESİ / ORDU	2006 / *
AMASYA ÜNİVERSİTESİ / AMASYA	2006 / 2006
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ / AĞRI	2007 / *
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ / BİNGÖL	2007 / *
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ / KARABÜK	2007 / *
KARAMANOĞLU MEHMET BEY ÜNİVERSİTESİ / KARAMAN	2007 / *
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ / KİLİS	2007 / *
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ / MARDİN	2007 / *
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ / NEVŞEHİR	2007 / 1987
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ / HAKKARİ	2008 / 2010
ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / ERZURUM	2010 / 2011
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	2010 / 2011
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ / KONYA	2010 / *
TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	2010 / 2010
BANDIRMA 17 EYLÜL ÜNİVERSİTESİ / BANDIRMA	2015 / Süreç 1993'te başlamış.

Tabloda konuya ilişkin ulaşılamayan bilgiler (*) ile gösterilmiştir.

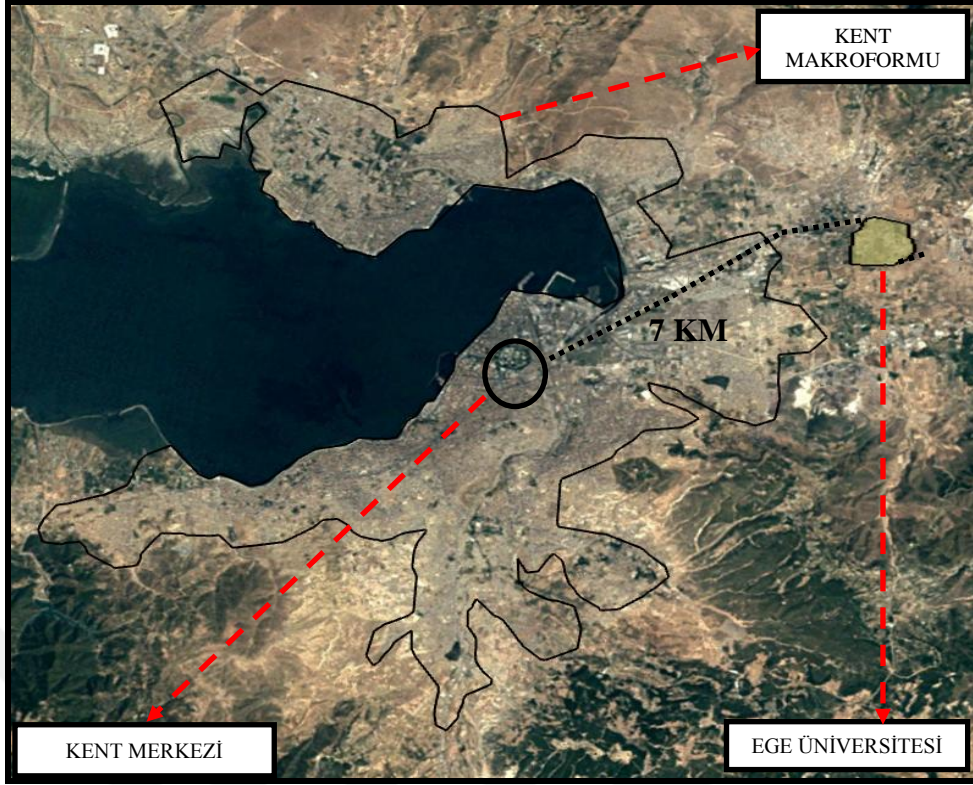
Tablo 5.6. Kent Dışında Konumlanan Üniversite Yerleşkeleri

ÜNİVERSİTENİN ADI	KURULUŞ YILI / YER SEÇİM YILI
DİCLE ÜNİVERSİTESİ / DİYARBAKIR	1973 / *
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ / ADANA	1973 / *
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ / SİVAS	1974 / *
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ / MALATYA	1975 / 1976 (Kamulaştırma kararının alındığı tarih)
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ / EDİRNE	1982 / *
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ / VAN	1982 / *
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ / BOLU	1992 / 1985
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ / AFYONKARAHİSAR	1992 / *
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ / BALIKESİR	1992 / 1985
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ / KÜTAHYA	1992 / *
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ / TOKAT	1992 / *
HARRAN ÜNİVERSİTESİ / ŞANLIURFA	1992 / *
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ / KIRIKKALE	1992 / *
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ / KOCAELİ	1992 / *
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ / MANİSA	1992 / *
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ / MUĞLA	1992 / 1992
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ / HATAY	1992 / *
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ / ISPARTA	1992 / *
NİĞDE ÖMER HALİDEMİR ÜNİVERSİTESİ / NİĞDE	1992 / 1992
İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ / İZMİR	1992 / 1993
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ / DÜZCE	2006 / 1997
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ / BURDUR	2006 / 2006
UŞAK ÜNİVERSİTESİ / UŞAK	2006 / *
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ / ERZİNCAN	2006 / 2007
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ / AKSARAY	2006 / *
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ / YOZGAT	2006 / *
HİTİT ÜNİVERSİTESİ / ÇORUM	2006 / 2015
ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ / ADIYAMAN	2006 / 2006
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ / BİLECİK	2007 / *
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ / ARTVİN	2007 / 2007
BATMAN ÜNİVERSİTESİ / BATMAN	2007 / *
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ / BİTLİS	2007 / 2009
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ / ÇANKIRI	2007 / 2009
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ/ KIRKLARELİ	2007 / 2009
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ / MUŞ	2007 / *
OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ / OSMANIYE	2007 / 2008
SİİRT ÜNİVERSİTESİ / SİİRT	2007 / *

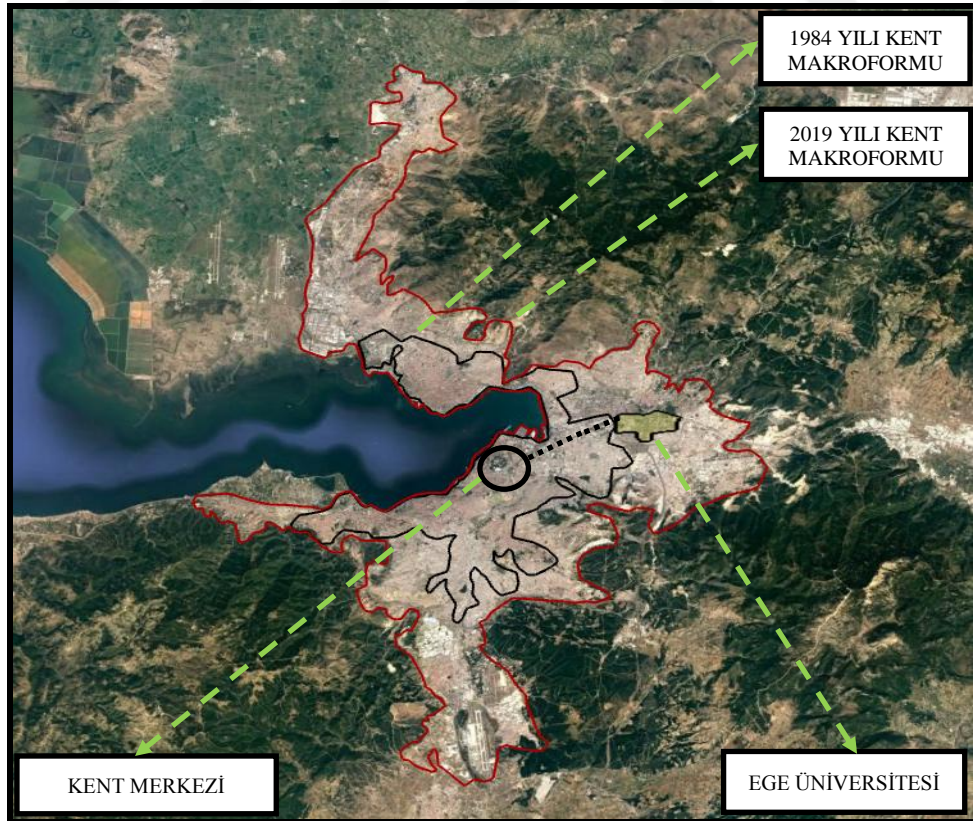
SİNOP ÜNİVERSİTESİ / SİNOP	2007 / 2013
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ / ARDAHAN	2008 / *
BARTIN ÜNİVERSİTESİ/ BARTIN	2008 / 2009
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ / BAYBURT	2008 / 2011
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ / GÜMÜŞHANE	2008 / 2008
IĞDIR ÜNİVERSİTESİ / IĞDIR	2008 / 2009
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ / ŞIRNAK	2008 / *
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ / TUNCELİ	2008 / 2008
YALOVA ÜNİVERSİTESİ / YALOVA	2008 / 2009
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	2010 / *
ADANA BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ / ADANA	2011 / 2014
ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ / ALANYA	2015 / 1997
İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	2016 / *

Tabloda, konuya ilişkin ulaşılamayan bilgiler (*) ile gösterilmiştir.

Günümüzde kent içinde ya da kent yakınında konumlandığı gözlemlenen üniversite yerleşkelerinin içinde, yerleşke yer seçim kararlarının verildiği ve kurulduğu dönemde aslında kent dışı üniversitesi niteliği taşıyanların var olduğu bilinmektedir. Bahsi geçen yerleşkeler kentin fiziksel gelişimi ile birlikte günümüzde kent içi ya da kent yakınında, kentle ilişkili bir şekilde konumlanan yerleşkeler haline dönüşmüştür. Ege Üniversitesi (1955) ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi (1956) söz konusu üniversitelere ilişkin tipik birer örnektir (Bkz: Şekil 5.4.a,b,c.- Şekil 5.5.a,b,c.). Belirtilen durum neticesinde, üniversite yerleşkelerinin yer seçim kararlarının verildiği ve kurulduğu dönemdeki konumları dikkate alınacak olursa kent dışında konumlanan üniversite sayısının artacağını, ek olarak üniversitelerin kent dışında yer seçmelerine yönelik tutumun ülkemizde kabul edilen ve devamlılık gösteren bir anlayış olduğunu ifade etmek mümkündür. Ayrıca yakın zamanda kurulan ve kent içinde yer alan üniversitelerden bazılarının aslında kent içinde geçici olarak konumlanmakta olduğu ve bu üniversiteler için kent dışında yerleşke kurulmasına yönelik çalışmalar yapıldığı da bilinmektedir. İfade edilen durum söz konusu eğilimin boyutunu daha da belirginleştirmesi açısından önemlidir.

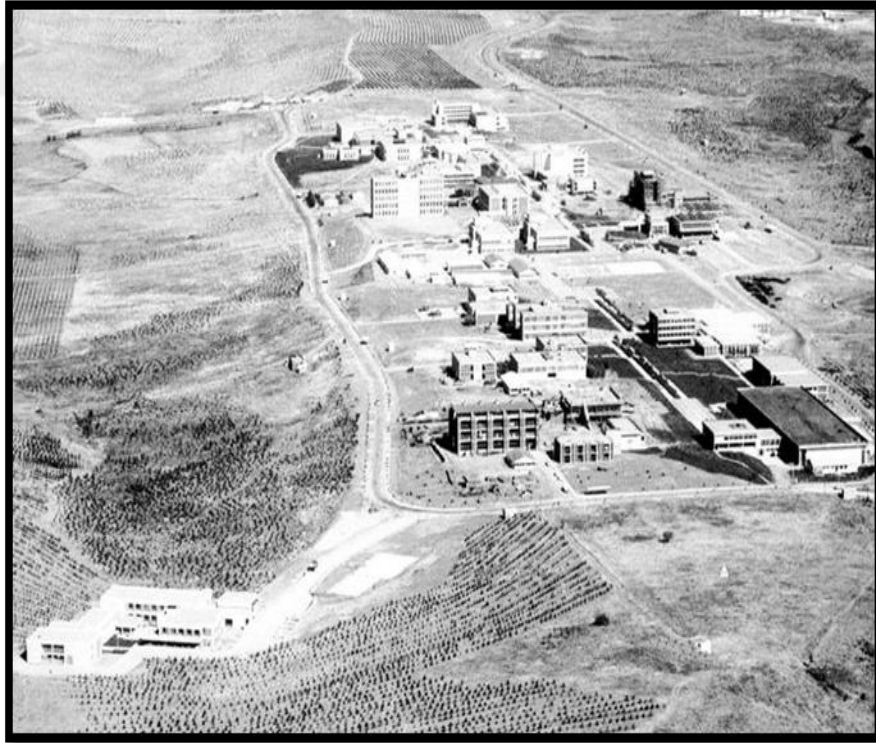
Şekil 5.4.a. Ege Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 1984 Yılı Uydu Görüntüsü-Kent Dışı (İzmir)
(Anonim, 2019c)

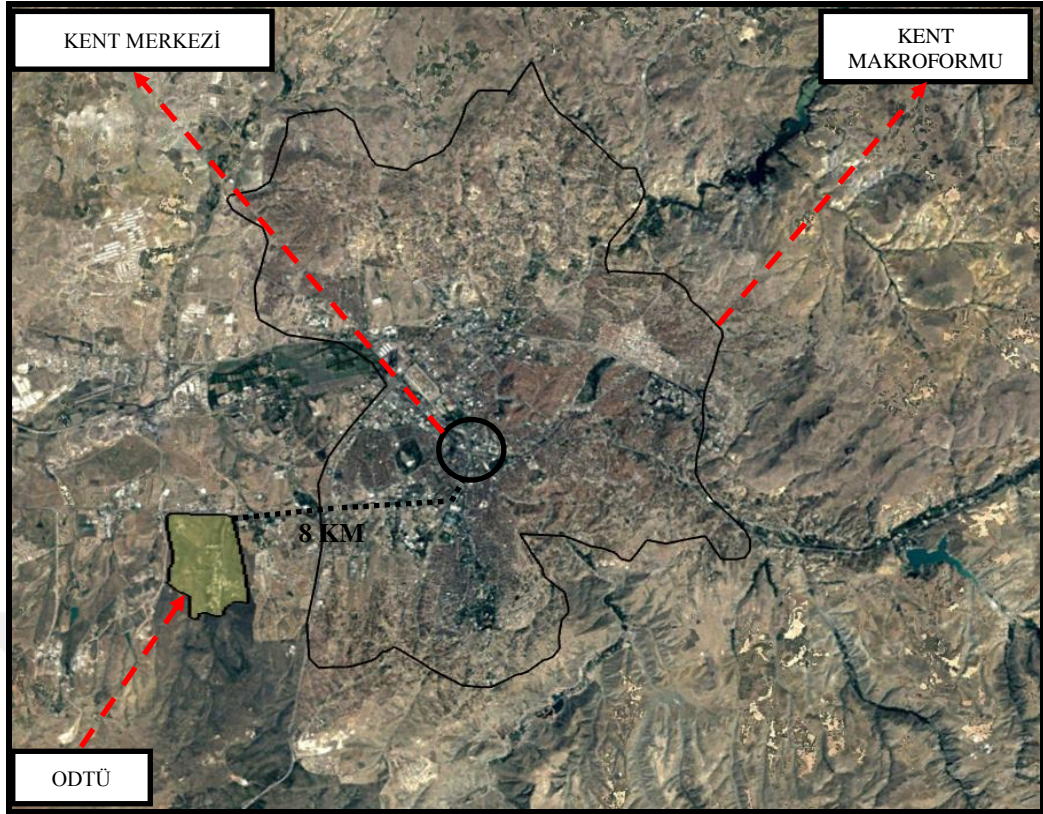
Şekil 5.4.b. Ege Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 2019 Yılı Uydu Görüntüsü-Kent İçi (İzmir)
(Anonim, 2019c)

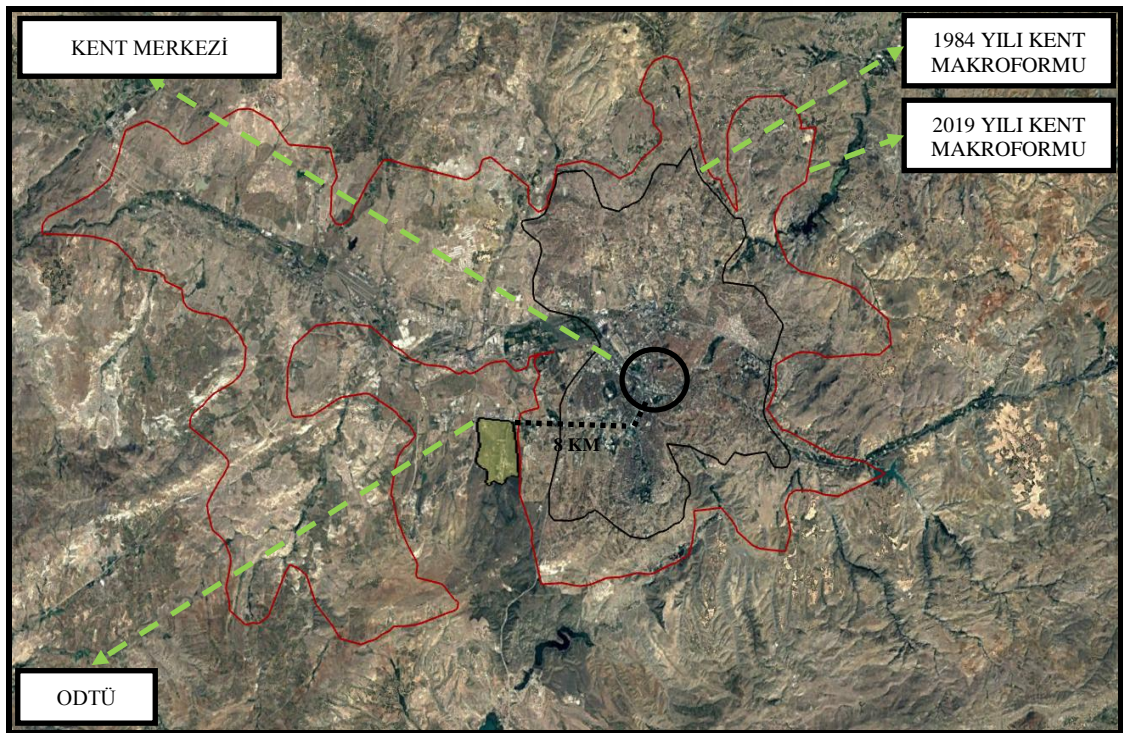
Şekil 5.4.c. 1970 Yılında Ege Üniversitesi'nin Görünümü (İzmir)
(Anonim, 2018e)

Şekil 5.5.a. İlk Kuruluş Yıllarında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin Görünümü (Ankara)
(Anonim, 2018a)

Şekil 5.5.b. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 1984 Yılı Uydu Görüntüsü-Kent Dışı (Ankara)
(Anonim, 2019c)

Şekil 5.5.c. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 2019 Yılı Uydu Görüntüsü-Kent Yakını (Ankara)
(Anonim, 2019c)

Üniversite yerleşkelerinin kent merkezine olan uzaklık verileri değerlendirilmeye alındığında ise kent yakınında ve kent dışında yer alan 89 üniversite yerleşkesinin 64'ünün (%71,91'inin) kent merkezine 5 kilometre veya üzerinde, 21'inin (%23,60'ının) ise kent merkezine 10 kilometre veya üzerinde bir uzaklıkta yer aldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte kente olan uzaklık itibari ile 2000'li yıllarda kurulan, kent yakınında ya da kent dışında yer alan üniversite yerleşkelerinin, kent merkezine daha yakın alanlarda yer seçtiğini ifade etmek mümkündür.

5.2.1.4. Arazi Yer Seçim Nedeni - Arazi Elde Edinim Biçimi– Konum- Uzaklık Verilerinin Birlikte Değerlendirilmesi

Saha araştırması ile arazi yer seçim nedeni, arazi elde edinim biçimi ve konum/uzaklık başlıkları altında ulaşılan bulguların karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi ülkemizdeki devlet üniversitelerinin yerleşkelerinin yer seçim süreçlerinde var olan yaklaşımın ortaya konulması açısından oldukça önemlidir.

Yapılan saha araştırması ile 110 üniversite yerleşkesinden 57 üniversite yerleşkesinin arazi yer seçim nedeni verilerine, 69 üniversite yerleşkesinin arazi elde edinim biçimi verilerine ulaşılabilmektedir. Arazi elde edinim biçimi ile ilgili bilgiye ulaşılan 12 üniversite yerleşkesinin arazi yer seçim nedeni ile ilgili bilgi elde edilememiştir. Bu nedenle verilerin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi arazi yer seçim bilgilerine ulaşılabilen 57 üniversite üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Arazi yer seçim nedenleri ile ilgili 57 üniversite yerleşkesi için elde edilen sonuçlar neticesinde 36 (% 63,16'sının) üniversite yerleşkesinin yer seçiminin tek sebebinin ya da sebeplerinden birinin maliyetlerin (kamulaştırma maliyetlerinin) azaltılmak istenmesi, arazinin Maliye Hazinesi'ne ait olması şeklinde ifade edildiği görülmüştür. Arazi elde edinim maliyetlerinin azaltılmak istenmesi araştırılan üniversite yerleşkelerinin çoğunun yer seçim sürecinde önemli bir ölçüt ve hedef niteliği taşımaktadır. Bahse konu üniversite yerleşkelerinin tamamının, kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçmiş olması bu durumu kanıtlamaktadır.¹ İfade

¹ Kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçen 60 üniversite yerleşkesinin 8'inin yer seçim nedeni verisine ulaşamamış, 16'sının ise farklı sebeplerden dolayı bu şekilde arazi elde ettiği gözlemlenmiştir. Arazi elde edinim biçimi verileri üzerinden değerlendirme yapılacak olursa; yer seçim nedeni verilerine de ulaşılabilen 52 üniversite yerleşkesinin 36'sının (% 69,23'ünün) kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçmesinin tek sebebi ya da sebeplerinden biri maliyetlerin (kamulaştırma maliyetlerinin) azaltılmak istenmesi, arazinin Maliye Hazinesi'ne ait olmasıdır.

edilen şekilde yer seçen 36 üniversite yerleşkesinin günümüzdeki konumları incelendiğinde söz konusu yerleşkelerin 2'sinin (%5,5'inin) kent içinde, 15'inin (%41,66'sının) kent yakınında ve 19'unun (%52,77'sinin) kent dışında yer aldığı saptanmıştır (Bkz. Tablo 5.7. – Tablo 5.8.).² 19 üniversite yerleşkesinin kent merkezine uzaklığı değerlendirmeye alındığında ise 13'ünün (%68,42'sinin) kent merkezine 5 kilometre veya üzerinde, 5'inin (%26,32'sinin) kent merkezine 10 kilometre veya üzerinde bir uzaklıkta yer aldığı tespit edilmiştir. Arazi elde edinim maliyetlerinin azaltılması göz önünde bulundurularak ya da sadece bu amaçla kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçen üniversite yerleşkelerinin çoğunun kentten uzakta, kent dışındaki alanlarda konumlandığı anlaşılmaktadır. Günümüzde kent içinde ve kent yakınında yer almasına rağmen yer seçim kararının verildiği ve kurulduğu dönemde birer kent dışı üniversitesi niteliğindeki üniversite yerleşkeleri göz önüne alındığında ifade edilen sayı daha da artacaktır.

Tablo 5.7. Maliyetlerin Azaltılması Göz Önünde Bulundurularak Kısmen veya Tamamen Maliye Hazinesi'ne Ait Arazilerden Yer Seçen Kent Yakınındaki Üniversite Yerleşkeleri

ÜNİVERSİTENİN ADI	KURULUŞ YILI/YER SEÇİM YILI	YER SEÇİM NEDENİ	ARAZİ ELDE EDİNİM BİÇİMİ
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ / ERZURUM	1957 / 1956-1957 yılları arasında	1.Maliyetlerin azaltılması	Maliye Hazinesi Arazisi
FIRAT ÜNİVERSİTESİ / ELAZIĞ	1975 / 1967-1974 arasında	1.Şehre yakınlık 2.Kamulaştırma maliyetinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	1982 / 1987	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ / GAZİANTEP	1987 / *	1.Hazine Arazisi olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ / ÇANAKKALE	1992 / 1993	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2.Yerleşkenin gelişebilirlik imkanı	Maliye Hazinesi Arazisi

² Günümüzde kent dışında yer aldığı belirlenen 50 üniversite yerleşkesinin 23'ünün yer seçim sebebi ile ilgili, 29'unun ise arazi elde edinim biçimi ile ilgili bilgilere ulaşılabilmektedir. Kent dışında yer alan arazi elde edinim biçimi bilgisine ulaşılabilen 29 üniversite yerleşkesinin 26'sının (%89, 66) kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçtiği belirlenmiştir. Kent dışındaki kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçtiği belirlenen ve yer seçim nedeni verilerine ulaşılabilen 23 üniversite yerleşkesinin 19'unun (%82,61'inin) ise tek yer seçim sebebinin ya da sebeplerinden birinin maliyetlerin (kamulaştırma maliyetlerinin) azaltılmak istenmesi, arazinin Maliye Hazinesi'ne ait olması şeklinde ifade edildiği tespit edilmiştir.

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ / KARS	1992 / 1992	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
KAHMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ / KAHRAMANMARAŞ	1992 / 1993	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ / DENİZLİ	1992 / *	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2. Kamulaştırmaya müsait arazinin olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ / ESKİŞEHİR	1993 / 1974	1. Şehre yakınlık 2.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ / RİZE	2006 / 2000-2006 yılları arasında	1. Şehre yakınlık 2.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ / NEVŞEHİR	2007 / 1987	1.Kamulaştırma maliyetlerinin az oluşu 2. Arazinin büyük kısmının hazine arazisi olması	Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi-Kamu Arazisi
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ / HAKKARİ	2008 / 2010	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2. Şehre yakınlık	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / ERZURUM	2010 / 2011	1.Şehre yakınlık 2.Şehrin gelişme aksını kesecek nitelikte olmaması 3.Arazinin mülkiyetinin Hazine'ye ait olması 4.Mera vasfında yada kamu kurum ve kuruluşlarına tahsisli olmasına rağmen kullanılmaması 5.Ulaşılabilir olması	Maliye Hazinesi Arazisi
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	2010 / 2011	1.Hazine arazisi olması 2. Şehre ve toplu ulaşım ağlarına yakınlık 3. Bölgede başka devlet üniversitesinin olmaması	Maliye Hazinesi Arazisi
TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	2010 / 2010	1.Yerleşke kurulabilecek en uygun Maliye Hazinesi arazisi olması	Maliye Hazinesi Arazisi

Tabloda, konuya ilişkin ulaşılamayan bilgiler (*) ile gösterilmiştir.

Tablo 5.8. Maliyetlerin Azaltılması Göz Önünde Bulundurularak Kısmen veya Tamamen Maliye Hazinesi'ne Ait Arazilerden Yer Seçen Kent Dışındaki Üniversite Yerleşkeleri

ÜNİVERSİTENİN ADI	KURULUŞ YILI/YER SEÇİM YILI	YER SEÇİM NEDENİ	ARAZİ ELDE EDİNİM BİÇİMİ
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ / BOLU	1992 / 1985	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Maliye Hazinesi Arazisi
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ / BALIKESİR	1992 / 1985	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ / KOCAELİ	1992 / *	1.Orman arazisi olması	Maliye Hazinesi Arazisi
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ / MUĞLA	1992 / 1992	1. Şehir merkezine yakınlık 2. Altyapının uygunluğu 3.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ / ISPARTA	1992 / *	1. Hazine arazisi olması 2.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ / İZMİR	1992 / 1993	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ / DÜZCE	2006 / 1997	1. Şehre yakınlık 2.Şehri genişletme isteği 3.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ / ERZİNCAN	2006 / 2007	1.Maliye Hazinesi'ne ait olması	Maliye Hazinesi Arazisi
HİTİT ÜNİVERSİTESİ / ÇORUM	2006 / 2015	1. Şehre yakınlık 2. Ulaşım kolaylığı 3.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 4. Orman varlığı	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ / ARTVİN	2007 / 2007	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ / BİTLİS	2007 / 2009	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2.Alanın uygun büyüklükte olması	Maliye Hazinesi Arazisi
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ / ÇANKIRI	2007 / 2009	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2. Alanın uygun büyüklükte olması	Maliye Hazinesi Arazisi
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ / OSMANİYE	2007 / 2008	1. Şehre yakınlık 2.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 3.Çevresinde yerleşkenin genişleyebileceği geniş araziler olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
BARTIN ÜNİVERSİTESİ/ BARTIN	2008 / 2009	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2. Yerleşke için bütünlük arz edecek büyüklükte bir yer olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ / BAYBURT	2008 / 2011	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi
IĞDIR ÜNİVERSİTESİ / IĞDIR	2008 / 2009	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2.Kayalık zemin olması 3.Atıksu için eğimli arazi olması 4.Şehrin gelişme tarafının ovalık alandan dağlık alana çekilmesini sağlamak	Maliye Hazinesi Arazisi
YALOVA ÜNİVERSİTESİ / YALOVA	2008 / 2009	1.Şehre yakınlık 2. Ulaşılabilirlik 3.Hazine arazisi olması 4. Konumu	Maliye Hazinesi Arazisi
ADANA BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ / ADANA	2011 / 2014	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Maliye Hazinesi Arazisi
ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ / ALANYA	2015 / 1997	1.Hazine arazisi olması 2. Şehir merkezine yakınlık	Maliye Hazinesi Arazisi

Tabloda konuya ilişkin ulaşılamayan bilgiler (*) ile gösterilmiştir.

Yapılan anket çalışmasındaki soruların yoruma açık olması, cevaplayan kişinin mesleki birikimi, uzmanlık alanı ve süreç hakkında olumsuz yorumlanabilecek bir bilgi vermekten çekinmesi gibi sebeplerle saha araştırması esnasında elde edilen verilerden bazıları somut veriler ile karşılaştırıldığında çelişkiler ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Örneğin; arazi yer seçim nedenleri içinde en çok dile getirenlerden ikincisi olan “şehre ve şehir merkezine yakınlık” ölçütüne göre yer seçtiği belirtilen 22 üniversite yerleşkesinin 5’i kent içinde, 10’u kent yakınında, 7’si kent dışında yer almaktadır ve 7 üniversite yerleşkesinin kent merkezine uzaklığı 5 km. veya üzerindedir. Başka bir örnekle ifade etmek gerekirse yapılan anket çalışması ile üniversite yerleşkelerinin Maliye Hazinesi’ne ait arazilerden yer seçmelerinin nedeni ile ilgili bir sonuca ulaşılabilmişken kent dışında yer seçmelerine ilişkin asıl sebebe net bir şekilde ulaşılamadığı görülmektedir. Tarihsel süreç içerisinde üniversite yerleşkelerinin kent dışına yönelmelerinde en etkili sebeplerden biri olan “büyüklük” faktörü, anket çalışması ile elde edilen verilere göre 57 yerleşkeden sadece 11’inin yer seçim sebebi ya da sebeplerinden biridir. Ayrıca arazi yer seçim nedeni ile ilgili elde edilen verilere göre şehre ve şehir merkezine yakınlığı dikkate alarak yer seçtiğini belirten yerleşke sayısının, büyüklüğü dikkate alarak yer seçtiğini belirten yerleşke sayısından daha fazla olması da somut veriler ile çelişen bir diğer veridir. Bu durum çalışmaya ilişkin bir kısıtlılık olarak vurgulanmak istenmiştir.

5.3. Türkiye’de Üniversite Yerleşkelerinin Yer Seçim Süreçlerinin Mekansal Etkilerine İlişkin Örneklem İncelemesi

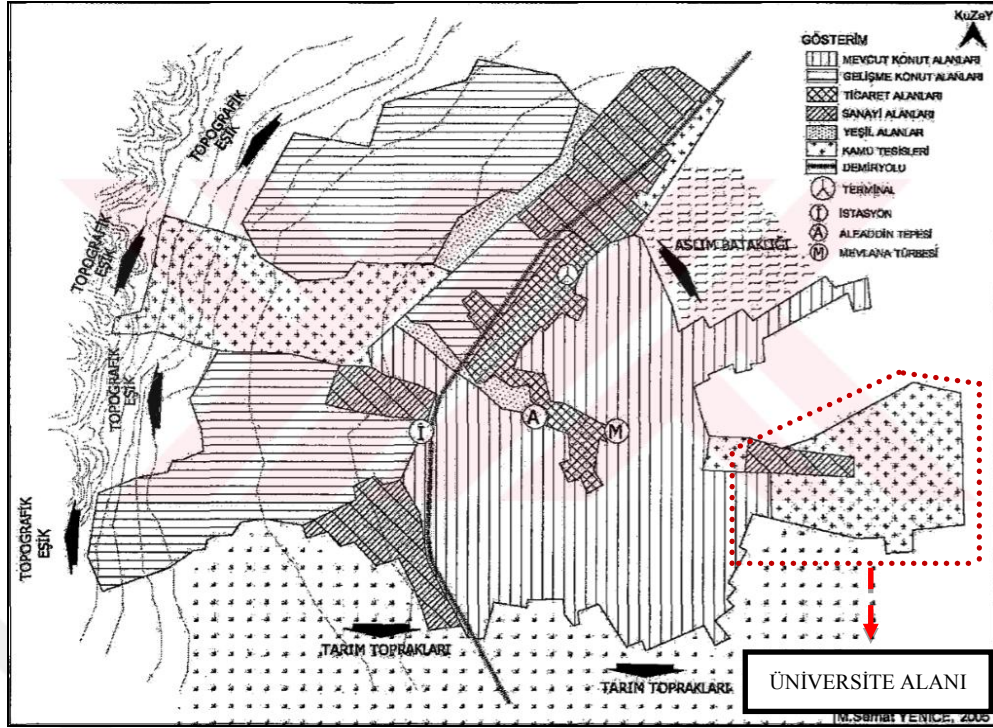
Türkiye’de üniversite yerleşkelerinin yer seçim karar süreçlerinde etkili olan ülke-bölge ölçeğinde ve kent ölçeğindeki ölçütler önceki bölümlerde aktarılmıştır. Yapılan araştırma ile ülkemizde üniversitelerin 1990’lı yıllardan itibaren ülke-bölge ölçeğinde sistemli ve planlı bir anlayıştan uzak bir şekilde, hazırlanan planlara uyulmadan, gerekli ve detaylı araştırmalar yapılmadan, ekonomik, siyasal hedefler ve baskılar ile toplu bir şekilde kurulduğu görülmüştür. Kent ölçeğindeki yer seçim karar süreçlerine ilişkin yaklaşımın ise, kaynakların verimli kullanılması ve bazı zorunlu nedenlerden dolayı (arazi fiyatları, kent içinde gerekli büyüklüğe sahip alanın bulunamaması gibi) izlenebilir ve kabul edilebilir bir yaklaşım olduğu ifade edilebilecektir. Fakat süreç içerisinde ülke-bölge ölçeğinde verilen kararları uygulayabilmek adına, ifade edilen zorunlulukların yönlendirmeleriyle, kent

ölçeğindeki yer seçim ölçütleri yeteri kadar dikkate alınmadan, gereken incelemeler tam olarak yapılmadan yer seçildiği belirlenmiştir. Maliyetlerin azaltılmasının ve belirlenecek alandaki arazilerin Maliye Hazinesi'ne ait olmasının bir ölçüt olarak kabul gördüğü yer seçim süreçlerinde bu faktörün diğer ölçütlere kıyasla daha fazla göz önünde bulundurulması ya da sadece bu amaçla hareket edilmesi üniversite yerleşkelerinin çoğunlukla kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçmelerine ve kentten uzakta, kentin dışındaki alanlarda konumlanmalarına sebep olmuştur. Bu durum ilerleyen zamanlarda üniversite yerleşkelerinin yer seçim süreçlerinde alışılmış bir hal almıştır. Yerleşkelerin yer seçim süreçlerine hakim olan söz konusu yaklaşımın kentsel planlama boyutu göz ardı edilerek sürdürülmesinin sonucunda ise kentlerin mekânsal anlamda olumsuz yönde etkilenebildiği ifade edilmiştir. Bahsedilen şekilde yer seçen üniversite yerleşkelerinin kentleri mekânsal anlamda ne şekilde etkilediğini gözlemleyebilmek amacıyla tezin bu kısmında maliyetlerin azaltılması hedeflenerek, kent dışında yer alan, kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçen üniversite yerleşkelerinden Selçuk Üniversitesi (Konya/1975), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi (Muğla/1992) ve İzmir Demokrasi Üniversitesi (İzmir/2016)'nin yer seçim süreci incelenmiştir. Söz konusu örneklerin ağırlıklı olarak 2000 yılı öncesinde kurulan üniversite yerleşkelerinden seçilmesinin sebebi, 2000'li yıllardan önce kurulan üniversite yerleşkelerinin bulunduğu kentlerde, yerleşkelerin kuruluşundan sonra kente olan etkilerinin ortaya çıkmasını sağlayacak yeterli sürenin geçmiş olmasıdır. 2000'li yıllarda kurulan üniversite yerleşkeleri için ise yeteri kadar sürenin geçmemiş olması, kente olan etkilerin somut bir şekilde gözlemlenebilmesini engellemektedir. Ancak bazı örnekler en azından süreci ve planlama boyutunu değerlendirebilmeyi mümkün kılmaktadır. İzmir Demokrasi Üniversitesi de bu örneklerden biri olarak çalışma kapsamına alınmıştır. Belirlenen bu örneklerin yer seçim karar süreçleri, kentsel planlamanın süreçteki yeri ve verilen kararların mekâna etkileri, konu ile alakalı kaynaklardan, üniversitelerin ve buldukları ilçelerin belediyelerindeki ilgili birim ve müdürlüklerden (Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı, kamulaştırma ile alakalı birimler, Etüd-Proje Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü) elde edilen bilgiler doğrultusunda ifade edilmiştir. İzah edilmeye çalışılan durum ile alakalı olarak belediyelerin ilgili birimlerinden, belediye ve Çevre Şehircilik Bakanlığı'nın web sayfalarından elde edilen söz konusu üniversite yerleşkelerinin bulunduğu kentlerin, yerleşkenin kuruluş dönemindeki ve sonrasındaki kent planları ortaya konmuş ve yerleşkelerin, çevresinin ve buldukları kentlerin

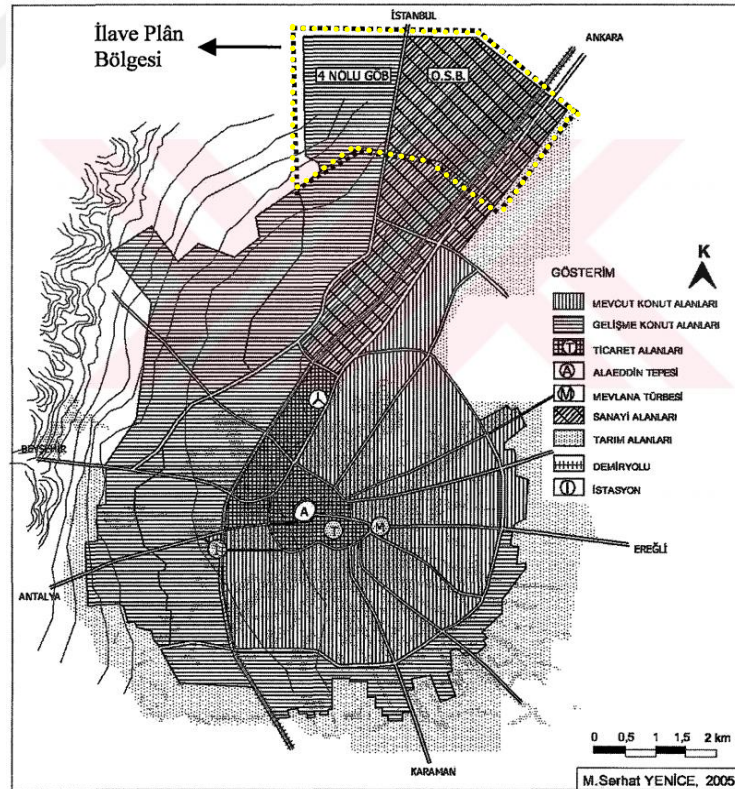
kuruluş dönemindeki ve günümüzdeki durumu Google Earth programından elde edilen uydu görüntüleri ile gösterilmiştir.

5.3.1. Selçuk Üniversitesi

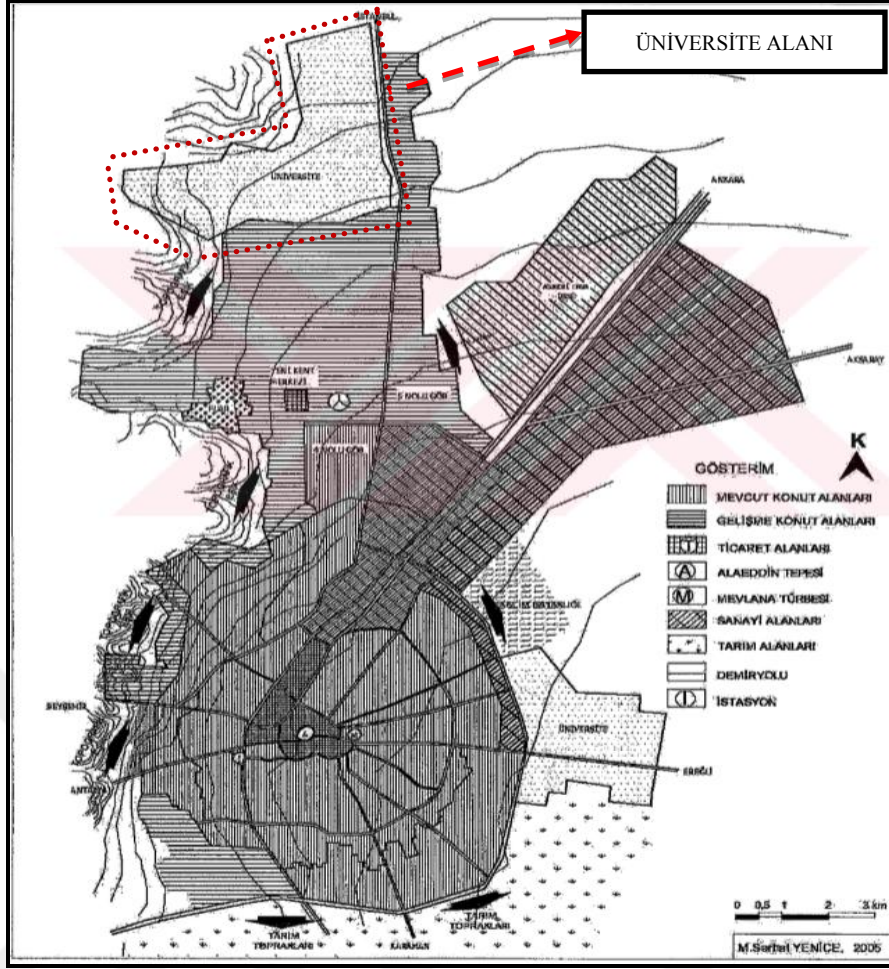
Günümüzde kent yakınında konumlanan Selçuk Üniversitesi 1975 yılında kurulmuş, 1979 yılında ise arazi elde edinim maliyetlerinin azaltılması amacıyla Maliye Hazinesi'ne ait olan arazilerin bulunduğu, kent merkezine 20 kilometre uzaklıktaki plansız bir alanda yer seçmesi kararlaştırılmıştır. Konya kenti için o dönemde yürürlükte olan planlar, 1966 yılında onaylanan Nazım İmar Planı ve 1974 yılında onaylanan gecekondu önleme bölgesi ve organize sanayi bölgesini içeren İlave İmar Planı'dır (Bkz. Şekil 5.6.- Şekil 5.7.). Kentin gelişim yönü ile ilgili plan kararları incelendiğinde, 1966 yılında onaylanan plan ile kentin batı ve kuzeybatı yönünde gelişiminin öngörüldüğü, 1974 İlave İmar Planı ile de kentin 1966 dönemi plan amaçlarına dayalı olarak kuzey yönünde gelişiminin devam ettirildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra 1966 yılı onaylı planda kentin doğu kısmında bir üniversite alanı kararı verilmiştir (Bkz. Şekil 5.6.). Fakat söz konusu plan kararı göz ardı edilerek, 1979 yılında, planlar ile öngörülen gelişme yönünde (kentin kuzeyinde) ancak plan sahasına dahil olmayan bir alanda Selçuk Üniversitesi yerleşkesinin yer seçimi kararı alınmıştır. Karardan 4 yıl sonra ise 1983 yılında onaylanan Çevre Düzeni Planı'nda önceden mevcut plan sınırından oldukça uzak bir alanda yer seçimi yapılan alan, üniversite alanı olarak planlanmıştır (Bkz. Şekil 5.8.). Yerleşkenin etrafında bir çekim merkezi oluşturacağı düşüncesiyle de üniversite alanının çevresi ve 1974 İlave İmar Planı sınırından üniversite yerleşkesinin olduğu alana kadar konut bölgeleri önerilmek durumunda kalmıştır (Yenice, 2005). İfade edilen durum, yer seçim kararının verildiği dönemdeki kent planlarına aykırı, kent dışında, plansız bir alanda, arazi elde edinim maliyetlerini azaltmak hedefi ile yer seçen üniversite yerleşkesinin, kent formunun öngörülen gelişme yönünde fakat öngörülenden daha fazla yayılmasına, dağılmasına sebep olduğunu göstermektedir. Bahse konu yerleşke, Şekil 5.10.a. ve Şekil 5.10.b.'de yer alan uydu görüntülerinden de açıkça anlaşılacağı üzere günümüzde Konya kentinin lineer bir aks boyunca kent merkezinden oldukça uzak mesafelerde uzayıp gitmesine neden olmuştur. Ayrıca söz konusu süreç, plansız bir şekilde verilen yer seçim kararının, nasıl planlı hale getirilmeye çalışıldığını göstermesi açısından da önemlidir.

Şekil 5.6. Konya Kenti 1966 Yılında Onaylanan Nazım İmar Planı (Yenice, 2005)

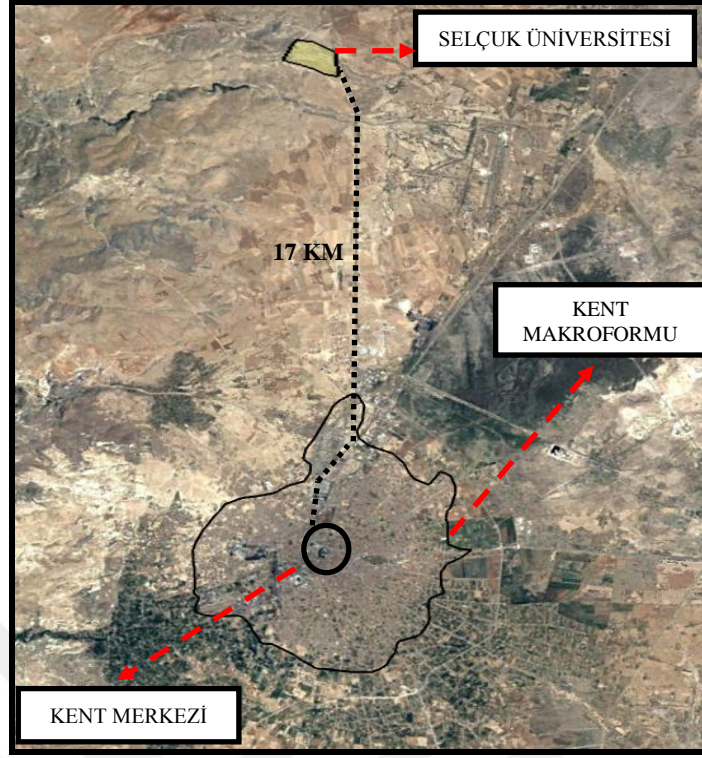
Şekil 5.7. Konya kenti 1966 yılında onaylanan Nazım İmar Planı ve 1974 yılında onaylanan İlave İmar Planı (Yenice, 2005)

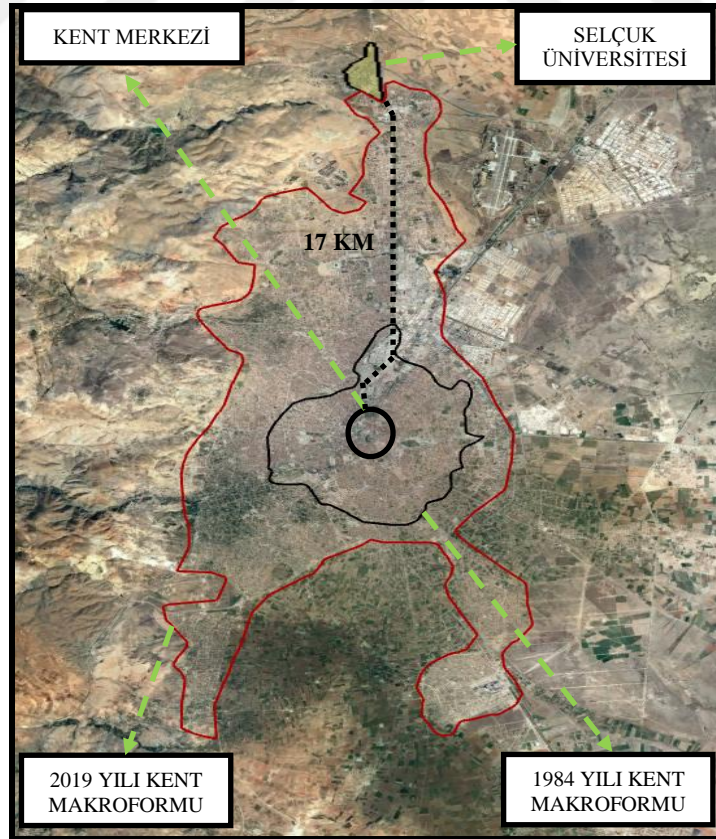
Şekil 5.8. Konya Kenti 1983 Yılında Onaylanan Çevre Düzeni Planı (Yenice, 2005)

Şekil 5.9. 2000 Yılında Selçuk Üniversitesi'nin Görünümü (Konya) (Anonim, 2011)

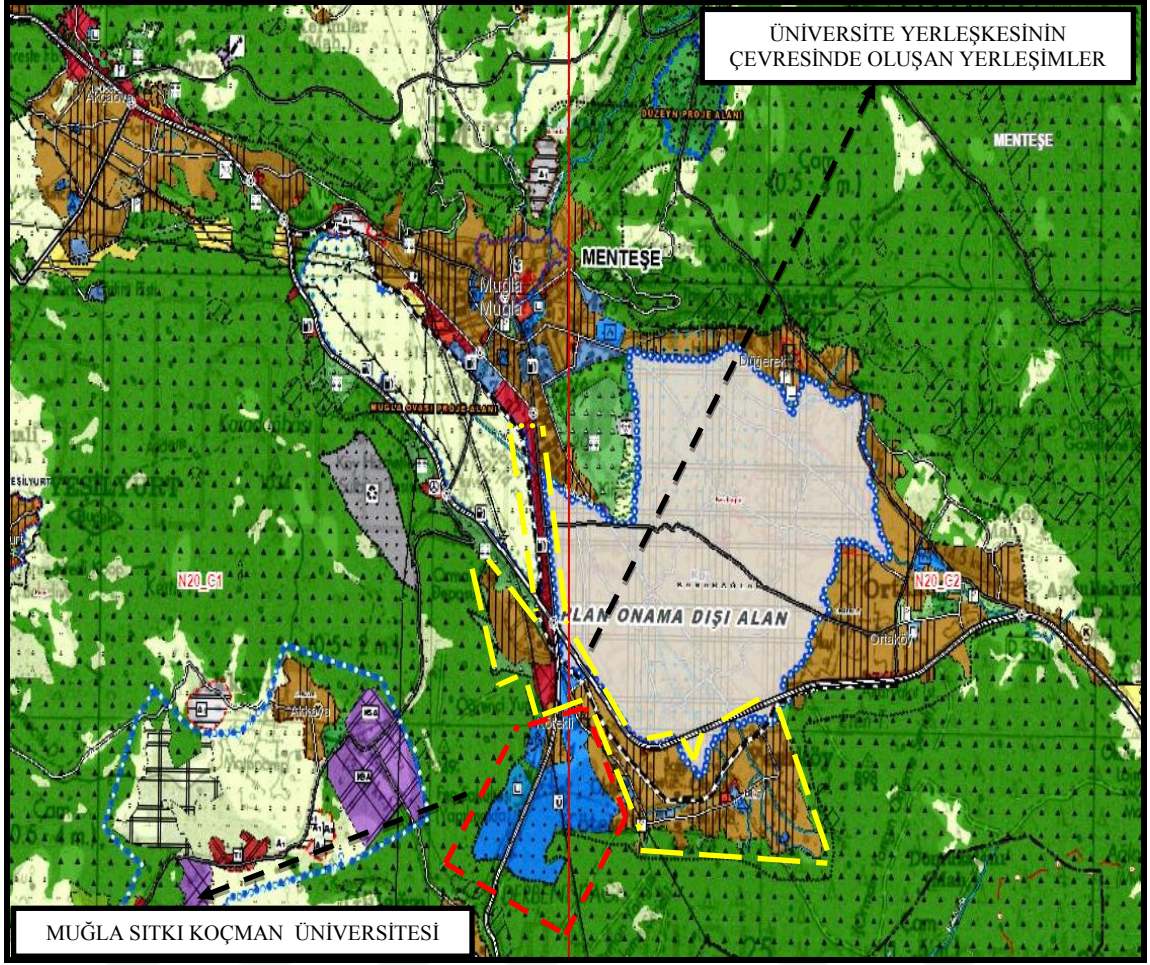
Şekil 5.10.a. Selçuk Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 1984 Yılı Uydu Görüntüsü (Konya)
(Anonim, 2019c)

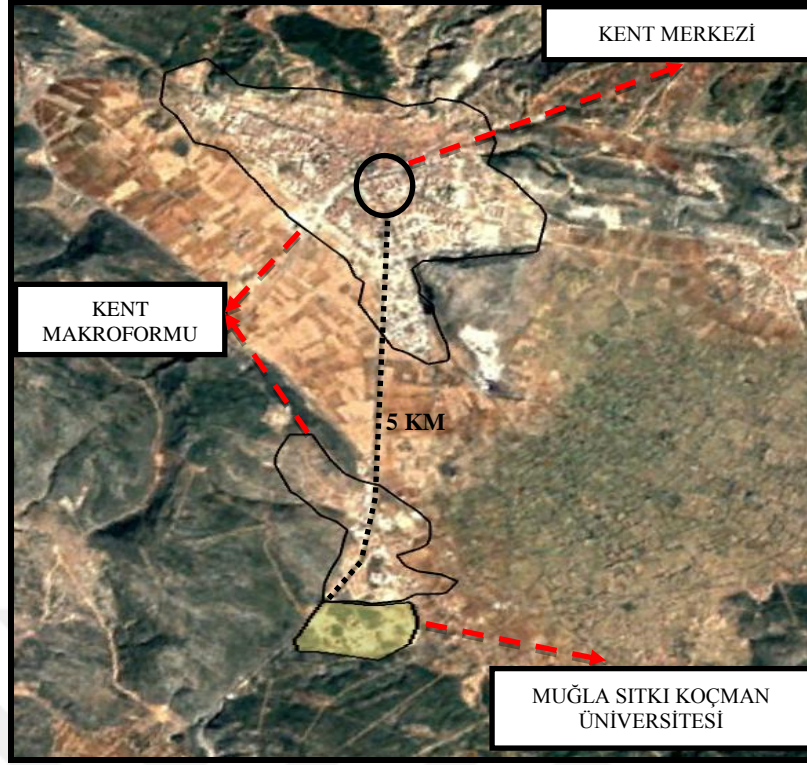
Şekil 5.10.b. Selçuk Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 2019 Yılı Uydu Görüntüsü (Konya)
(Anonim, 2019c)

5.3.2. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

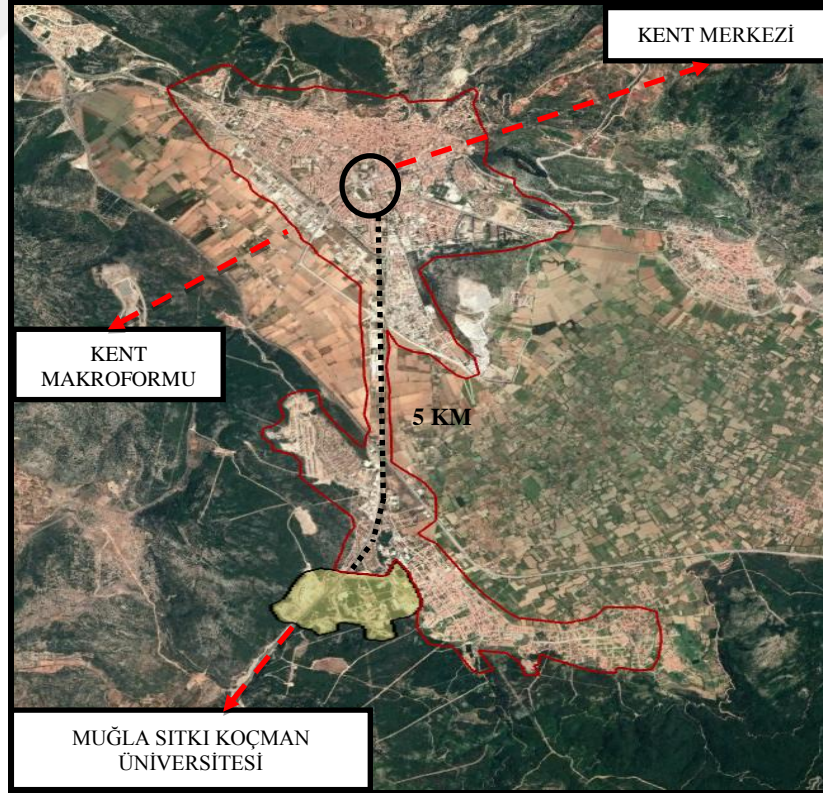
Üniversitenin ilgili birimleri ve Mentеше ilçe belediyesindeki uzmanlar ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde de Selçuk Üniversitesi'ne benzer bir yer seçim karar süreci yaşanmıştır. Günümüzde hala kent dışında konumlanan üniversite 1992 yılında kurulmuş ve yine 1992 yılında ağırlıklı olarak arazi elde edinim maliyetlerini azaltmak amacıyla, kent merkezine 5 km. uzaklıkta, Maliye Hazinesi'ne ait arazilerin bulunduğu bölgede yer seçimi yapılmıştır. Yer seçim kararının verildiği dönemde yürürlükte olan 1982 yılı onaylı Nazım İmar Planı'nda üniversite yerleşkesi için seçilen alana ilişkin herhangi bir plan kararı bulunmamaktadır. Mevcut planlar göz ardı edilerek, planlı olmayan bir alanda yer seçim kararı verilen üniversite alanı, kararının verildiği tarihten 4 yıl sonra, 1996 yılında onaylanan Nazım İmar Planı ile plan sınırları içerisine alınmıştır. Ayrıca yer seçim karar tarihi sonrasında, yapılan planlar ile bulunduğu bölgede bir çekim merkezi olan yerleşkenin etrafında gelişme alanları önerilmek durumunda kalınmıştır. Bununla birlikte yerleşke çevresinde önerilen gelişme alanları ve kent merkezinin arasındaki kopukluğu giderebilmek ve kent ile bu alanlar arasında ilişkiyi sağlayabilmek amacıyla da plan kararları alınmıştır. Görülmektedir ki arazi elde edinim maliyetlerini azaltmak hedefi ile kent dışındaki plansız bir alanda yer seçim kararı verilen üniversite yerleşkesi, her ne kadar sonradan yapılan planlar ile planlı hale getirilmiş olsa dahi yerleşkenin çevresinde o dönemdeki mevcut plan kararlarına aykırı, kent merkezinden uzak ve kopuk yerleşimlerin oluşmasına sebep olmuştur. 1982 ve 1996 yılında onaylanan Nazım İmar Planlarına ulaşamamış olmakla birlikte Şekil 5.11.'de görülen 2017 yılı onaylı 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı Revizyonu ile kentin formunu, üniversite yerleşkesi ve çevresindeki yerleşimleri ve kent ile üniversite yerleşkesini ilişkili hale getirmek için alınan kararları gözlemlemek mümkündür. Şekil 5.12.a. ve Şekil 5.12.b.'de yer alan uydu görüntüleriyle de kentin, yerleşkenin ve çevresinin önceki ve sonraki durumları karşılaştırılabilmektedir.

Şekil 5.11. 2017 Yılında Onaylanan 1/25.000 Ölçekli Muğla Nazım İmar Planı Revizyonu (Anonim, 2019b)

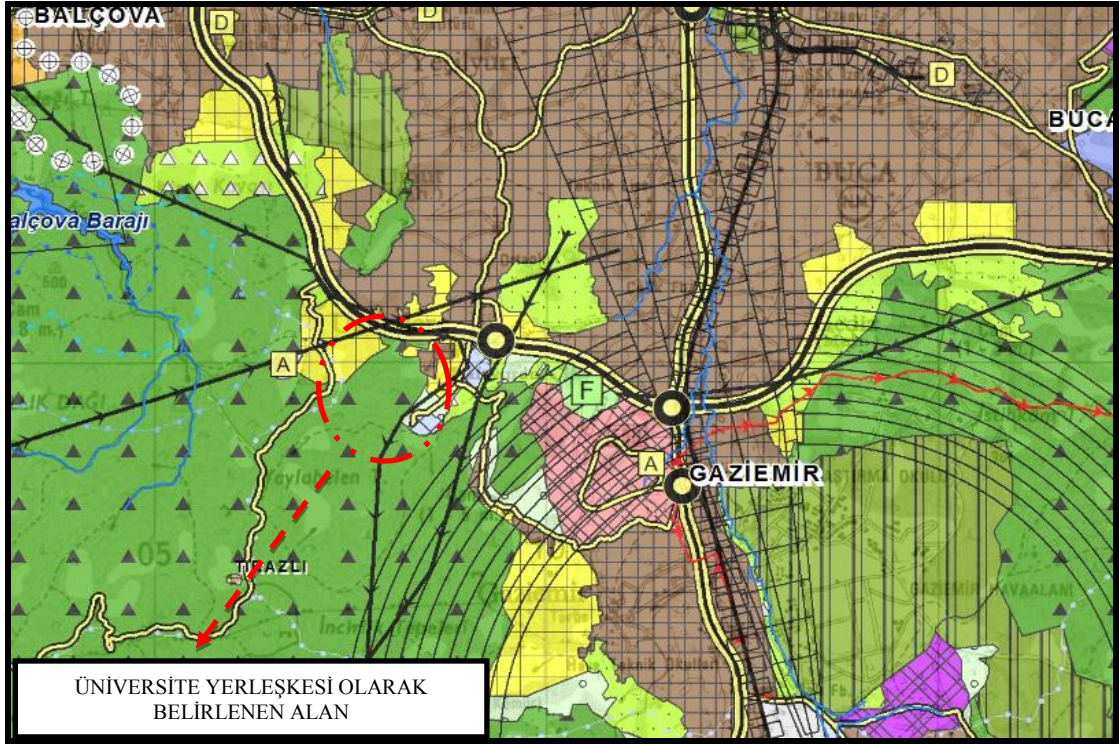
Şekil 5.12.a. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 2000 Yılı Uydur Görüntüsü (Muğla)
(Anonim, 2019c)

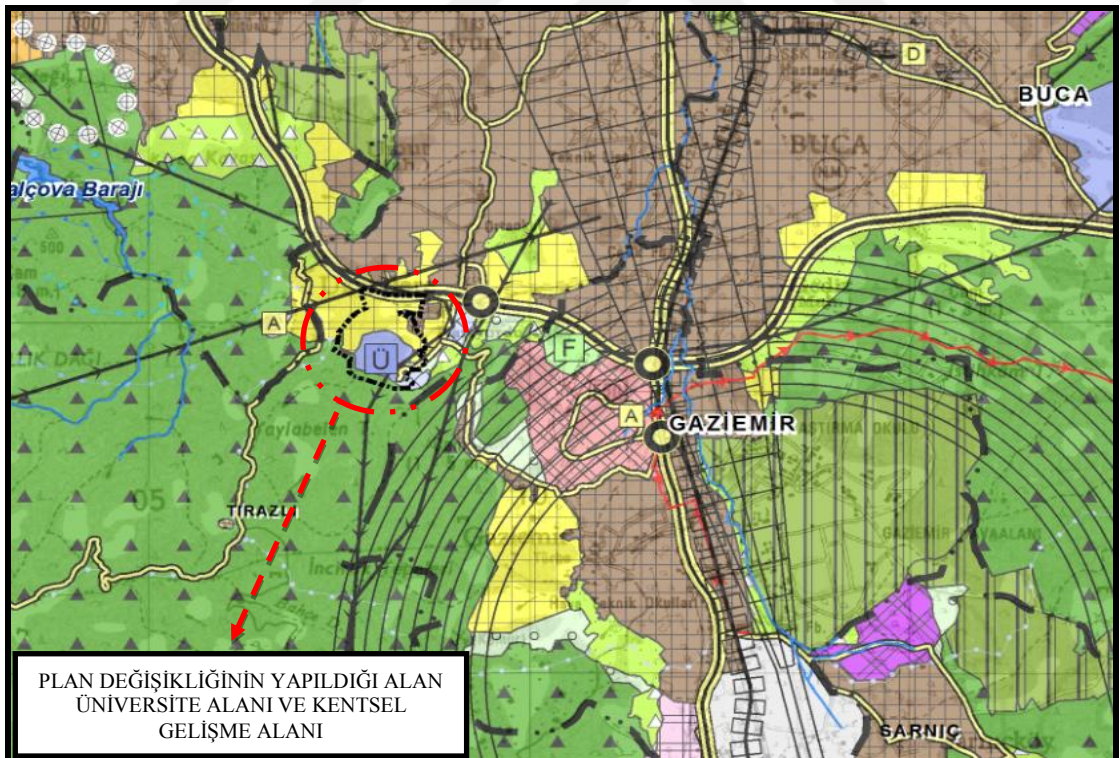
Şekil 5.12.b. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yerleşkesinin ve Kentin 2019 Yılı Uydur Görüntüsü (Muğla)
(Anonim, 2019c)

5.3.3. İzmir Demokrasi Üniversitesi

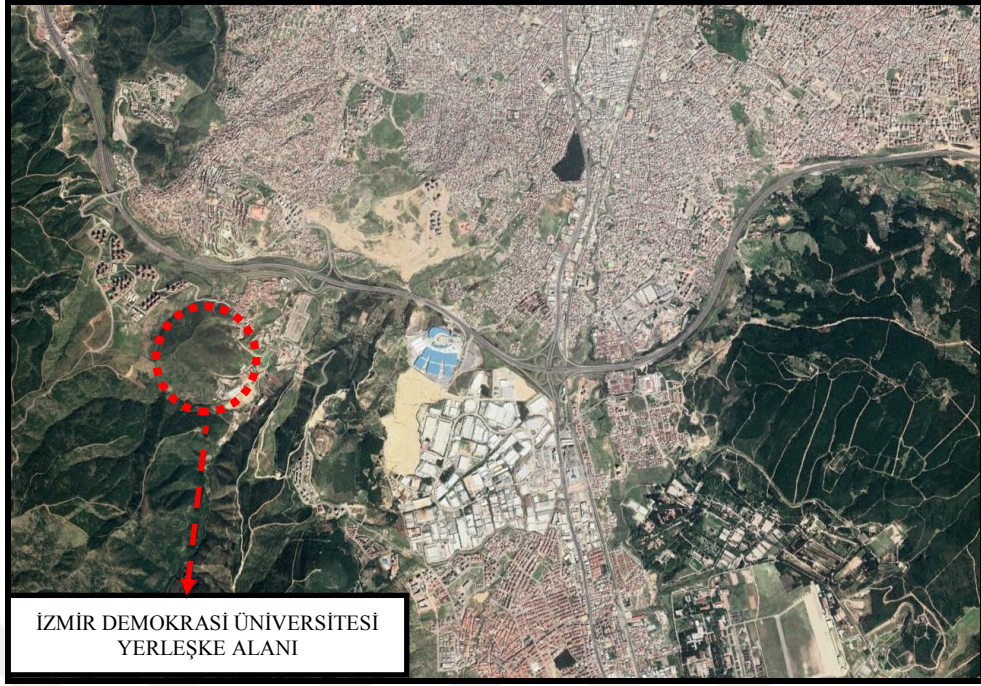
2016 yılında kurulan ve mevcutta kent içinde konumlanan İzmir Demokrasi Üniversitesi ile alakalı olarak Karabağlar ilçe belediyesindeki ilgili kişiler ile yapılan görüşmelerden, 2017 yılında kent dışındaki bir alanda yerleşke için yer seçim kararı alındığı bilgisi elde edilmiştir. Yer seçim kararının alındığı tarihte yürürlükte olan 2015 yılı onaylı İzmir- Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda belirlenen alanın orman alanı lejantında kaldığı ve planda o bölgede bir üniversite alanı öngörülmediği gözlemlenmiştir (Bkz. Şekil 5.13.a.). Bununla birlikte yine belediye'deki ilgili kişiler ile yapılan görüşmelerde, yerleşkenin o alanda yer seçmesinin nedeninin arazi elde edim maliyetlerini azaltmak olduğu ve buna yönelik olarak Maliye Hazinesi arazilerinin bulunduğu alanda yer seçim kararı alındığı ifade edilmiştir. Üst ölçekli plan hükümleri ile örtüşmeyen karar, 2018 yılında onaylanan İzmir- Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Plan Değişikliği ile plana uyumlu hale getirilmiştir (Bkz. Şekil 5.13.b.). Söz konusu plan değişikliği ile yine yerleşkenin etrafında oluşturacağı yerleşimler göz önüne alınarak kentsel gelişme alanları da öngörülmüştür. Bu örnek, günümüzde hala üniversite yerleşkelerinin kent planları göz önünde bulundurulmadan, arazi elde edim maliyetlerini azaltmak amacıyla, kent dışındaki Maliye Hazinesi'ne ait arazilerin yer aldığı alanlarda yer seçim kararlarının verildiğinin bir kanıtı niteliğindedir. Yerleşkenin yapım süreci devam ettiği için mekânsal anlamda kenti nasıl etkilediğine ilişkin somut bir değerlendirme yapılamamıştır. Bahsi geçen etki ancak ilerleyen zamanlarda gözlemlenebilecektir.

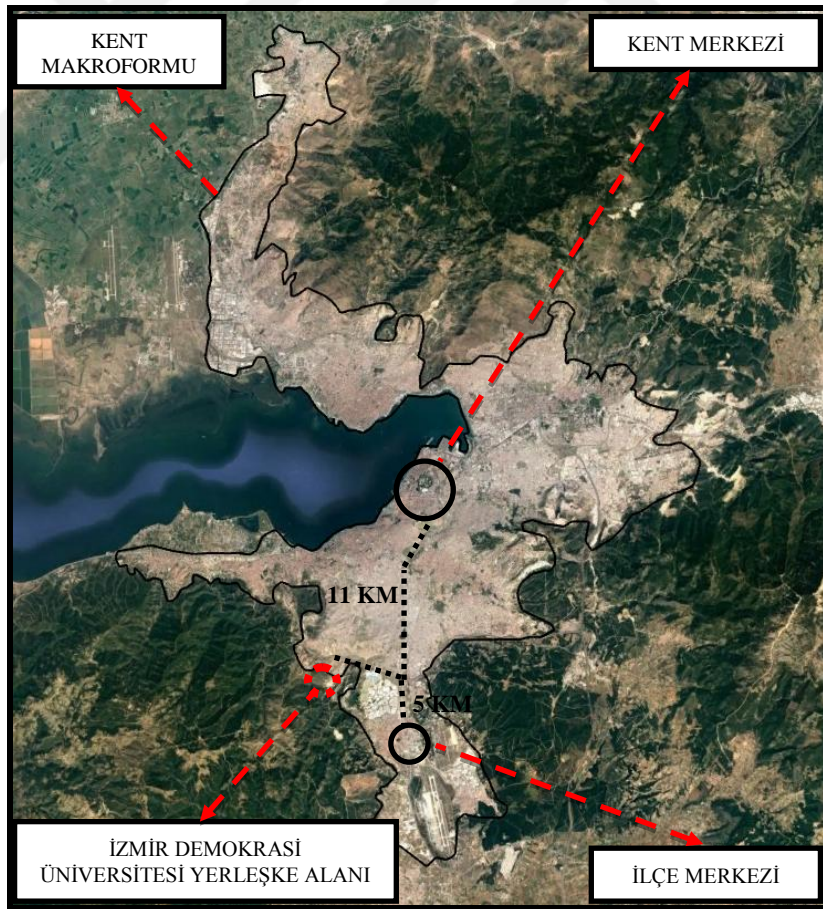
Şekil 5.13.a. 2015 Yılı Onaylı İzmir- Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (Anonim, 2019a)

Şekil 5.13.b. 2018 Yılı Onaylı İzmir- Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (Anonim, 2019a)

Şekil 5.14.a. İzmir Demokrasi Üniversitesi Yerleşke Alanının 2019 Yılı Uydu Görüntüsü (İzmir)
(Anonim, 2019c)

Şekil 5.14.b İzmir Demokrasi Üniversitesi Yerleşke Alanının ve Kentin 2019 Yılı Uydu Görüntüsü
(İzmir)
(Anonim, 2019c)

Görülmektedir ki, ülkemizde üniversite yerleşkelerin yer seçim süreçlerinde yerleşkeler için o dönemki plan kararlarına aykırı, plan sınırları içerisinde yer almayan (plansız) alanlarda yer seçim kararlarının verilmesi ve sonrasında planların verilen yer seçim kararları ile uyumlu hale getirilmeye çalışılması karşılaşılan bir durumdur. İfade edilen durum her ne kadar yer seçiminden sonra yapılan kent planları ile seçilen yerlere ve çevresine ilişkin kararlar alınıyor olsa dahi, kentlerin mekânsal gelişimlerinde o günkü planlarda yer almayan ve öngörülmemiş sonuçlar ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu noktada ifade edilen plansız ve öngörülmeleyen sonuçlar ile kastedilen, kentlerin o günkü mevcut planlar ile belirlenmemiş alanlarda gelişmesine, yayılmasına sebep olunması ve kent dışında konumlanan yerleşkelerin etrafında kent ile ilişkisi olmayan, kentten kopuk yerleşimlerin oluşmasıdır. Üniversite yerleşkelerinin yer seçim kararları verildikten sonra verilen kararların yapılan planlar ile uyumlu hale getirilmeye çalışılması ise kentin fiziksel anlamda yaşadığı veya yaşayacağı olumsuz etkileri ortadan kaldırmaktan ziyade ancak söz konusu etkilerin kontrol altına alınmasını sağlayabilmektedir. Dolayısıyla sürecin, kentlere mekânsal anlamda verdiği zararlar birlikte kent planlama olgusunun varoluşuna aykırı bir durum ortaya çıkmasına ve plansızlığı planlamaya çalışmak gibi bir yaklaşımın oluşmasına neden olduğunu da ifade etmek mümkündür.

6. SONUÇ

Kentsel gelişmeyi etkileyen önemli unsurlardan biri olan üniversiteler, tarihsel gelişim süreçleri içerisinde yer aldıkları bölgelerde ve dünyada yaşanan çeşitli dini, sosyal, kültürel, siyasi vb. olayların etkisi ile sistemsel, kurumsal, fiziksel vb. pek çok yönden gelişim ve değişim yaşamıştır. Tez çalışması kapsamında bu değişimin ağırlıklı olarak mekânsal yönüne odaklanılmış, ilk olarak söz konusu kurumların yer seçim kararları üzerinde yaşanan değişikliklerin incelenmesi ön planda tutulmuştur. Dünyada üniversitelerin yer seçim kararlarının tarihsel gelişim süreci ele alınmış, bu kararların ne sebeplerle ve nasıl şekillendikleri genel olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Değerlendirmeler neticesinde bu kurumların ortaya çıktıkları ilk dönemlerde tek yapı şeklinde kuruldukları, ilerleyen süreçlerde ise birden fazla binaya sahip, kentin farklı yerlerinde birbirinden uzak birimleri olan kurumlar halini aldıkları görülmüştür. Günümüzdeki kadar yoğun bir yapılaşmanın olmadığı, yaya ulaşımı ölçeğindeki kentlerde kurumlar için kent içinde yer bulunabiliyor olması ilk üniversitelerin kent içinde yer seçmiş olmalarının nedeni olarak gösterilmektedir. Takip eden süreçte ise üniversitelerin yapılarında büyük değişimler yaşanmıştır. Dünya çapında etkili olan olaylara ek olarak (Rönesans ve Reform hareketleri, bilimsel devrim, Aydınlanma, Sanayi Devrimi, Fransız İhtilali gibi) bazı ülkelerde yaşanan baskı dönemleri ve 19. yüzyılda Almanya’da günümüz modern üniversite modelinin ortaya çıkışı ifade edilen değişimlerin en önemli sebeplerindendir. Tüm bu olaylar, bilim dallarının, disiplinler arası ilişkilerin ve öğrenci sayısının arttığı üniversitelerin bir arada olma eğilimi içinde büyüyüp genişlemesini beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler karşısında üniversiteler, ilk örneklerine kent karmaşasından uzakta olmak amacıyla Amerika’da rastlanılan şekilde, müstakil ve kendi kendine yeterli bir biçimde kurgulanarak kent dışı kampüsler şeklinde kurulmaya başlamıştır. Ek olarak savaş sonrası dönemde bahsi geçen kurumların devletler tarafından yürütülen gelişim politikalarında sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik hedefler için bir araç olarak görülmesi, büyüyen üniversiteler için kent içlerinde ve yakın çevresinde yer bulunamaması, kent içindeki arazi fiyatlarının da yüksek olması, buna karşılık ulaşım ve iletişim olanaklarının, teknoloji düzeyinin gelişmiş olması ve bu yerleşkelerin bir prestij unsuru olarak görülmeye başlanması gibi sebepler de üniversitelerin yerleşkeler şeklinde kent dışlarına yönelimlerini etkilemiştir. Sonrasında üniversitelerde yaşanan kent dışına yönelim bilhassa 20. yüzyılın ortalarından itibaren kent ile ilişkili olma gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu durum

tarihsel süreç içerisinde dünya üzerinde üniversite kurumlarının şekillenmesinde önemli ölçüde etkili olan Fransa’da kent içi üniversitelere geri dönüş olarak, Almanya, İngiltere ve Amerika’da sadece kentten iyice kopan üniversitelerin kent ile arasındaki bağlantısızlığa çözüm üretme çabası olarak ilerleme kaydetmiştir.

Türkiye’de üniversitelerin yer seçim karar süreçleri incelendiğinde ise ülkemizdeki üniversitelerin yer seçimlerine ilişkin ölçütler ülke-bölge ölçeğinde ve kent ölçeğinde olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır. Cumhuriyet sonrasında kurulan üniversitelerin devlet tarafından belirlenen ülke-bölge ölçeğinde yer seçimini etkileyen ölçütler; milli bir bilinç oluşturmak ve milli kültürü benimsetmek (1923-1960), bölgeler arası dengesizlikleri ortadan kaldırmak, her açıdan kalkınmayı sağlamak, fırsat eşitliği yaratmak (1960-2000), üniversite- sanayi ilişkisini sağlamak (2000 ve sonrası) şeklinde sıralanabilmektedir. Bununla birlikte 1960’lı yıllarda başlayan planlı dönemde yer seçimine ilişkin geliştirilen planlama anlayışından, ilerleyen süreçlerde bahsi geçen kurumların ekonomik açıdan kalkınmanın bir aracı olarak görülmesi ve siyasi hedefler, baskılar nedeniyle uzaklaştırıldığını ve bu unsurların ülke ve bölge ölçeğinde yer seçim kararları üzerinde oldukça etkili bir hal aldığını vurgulamak gerekmektedir. İfade edilen unsurlar nedeniyle 1990’lı yıllardan sonra ülkemizde üniversiteler hazırlanan planlara uyulmadan, gerekli ve detaylı araştırmalar yapılmadan, altyapısı hazırlanmadan toplu bir şekilde kurulmuştur. 2008 yılı itibari ile ülkemizde üniversite kurulmayan il kalmayıp söz konusu sürecin bir sonucudur.

Üniversitelerin yer seçimine ilişkin ülke-bölge ölçeğinde belirtilen şekilde bir yaklaşımın olduğu ülkemizde, kent ölçeğindeki yer seçim karar süreçleri incelendiğinde ise Cumhuriyetin ilanı ile başlayan dönemden 1950’li yıllara kadar üniversitelerin bir birim ya da birbirleriyle alakalı birimler olarak, Amerika’da görülen kentsel kampüslere benzer biçimde kent içinde farklı alanlarda konumlandıkları görülmektedir. Bahsi geçen durumun en temel nedeni ifade edilen dönemde kurulan ilk üniversitelerin var olan okulların nitelik değiştirmesiyle oluşturulmasıdır. Fakat 1950’li yıllardan itibaren kurulan üniversiteler, yerleşke tipinde kent dışında yer seçmiştir. 2018 yılı itibari ile ülkemizde mevcut olan 129 adet devlet üniversitesinden 2017 yılına kadar kurulan 110 devlet üniversitesi yerleşkesinin günümüzdeki konumları incelendiğinde bu yerleşkelerin 21’inin kent içinde, 39’unun kente yakın alanlarda ve 50’sinin kentten kopuk bir şekilde kent dışında yer aldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte günümüzde kent içinde ya da kent yakınında konumlandığı tespit edilen üniversite yerleşkelerinden yer seçim kararlarının verildiği ve kurulduğu dönemde aslında kent dışı üniversitesi

niteliği taşıyanların olduğu da bilinmektedir. Kentin fiziksel gelişimi ile birlikte günümüzde kent içinde ve kent yakınında konumlanır hale gelen söz konusu yerleşkeler göz önünde bulundurulduğunda kent dışında yer seçen üniversite sayısının artacağını ifade etmek mümkündür. Anlaşılmaktadır ki, ülkemizde üniversite yerleşkeleri ağırlıklı olarak kent dışında yer seçmekte olup yerleşkelerin kent dışında yer seçmelerine yönelik tutum kabul edilen ve devamlılık gösteren bir anlayıştır. Üniversite yerleşkelerinin yer seçimlerine yönelik bu yaklaşımın varlığı, 20. yüzyılda ortaya çıkan kent dışı üniversitelerin kente dönüşü veya kent ile ilişkilendirilmesi anlayışının ülkemizde karşılık bulamadığının bir göstergesidir. Bunun nedeni ise yerleşkelerin kent dışında yer seçimlerine ilişkin tutumun yeterince tartışılmasını ve yer seçim sürecinin iyi yönetilmesini sağlayacak ölçütlerin değerlendirilmesini engelleyen, ülke-bölge ölçeğinde ve kent ölçeğinde yer seçim süreçlerinde etkili olan faktörlerdir.

Türkiye'deki üniversite yerleşkelerinin yer seçim süreçlerine ilişkin yaklaşımın ve bu yaklaşımın kentsel mekana yansımalarının incelendiği çalışma kapsamında elde edilen veriler ile üniversitelerin yer seçim süreçlerini ülke bölge ölçeğinde ekonomik hedeflerin, siyasal hedef ve baskıların yönlendirdiği bu nedenle hazırlanan planlara uyulmadan, gerekli ve detaylı araştırmalar yapılmadan, altyapısı hazırlanmadan, toplu şekilde üniversiteler kurulduğu tespit edilmiştir. Ülke bölge ölçeğindeki bu tutum, kent içinde uygun büyüklükte gerekli yapı ve arazinin bulunamaması, sınırlı bütçeye sahip olan üniversitelerin arazi elde edinim maliyetlerinin azaltılmak istenmesi, kent içindeki ve hatta kent dışındaki arazi fiyatlarının bile yüksek olması gibi sorunlar karşısında kent ölçeğinde üniversite yerleşkelerinin yer seçimlerinde bir yaklaşım oluşmasına sebep olmuştur. Yapılan anket çalışması ile de ispat edilen bu yaklaşım, üst ölçekte kurulacağı bölgenin belirlendiği, toplu ve hızlı bir şekilde kurulması istenen üniversite yerleşkeleri için alt ölçekte kısa vadeli çözümler üreterek, arazi elde edinim maliyetlerini azaltmak hedefiyle kent dışında yer alan kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçilmesidir. Saha araştırması ile görülmüştür ki kent ölçeğinde arazi elde edinim maliyetlerinin azaltılmak istenmesi, verilerine ulaşılabilen üniversite yerleşkelerinin çoğunun yer seçim karar sürecinde önemli bir ölçüt ve hedef niteliği taşımaktadır. Öyle ki bahse konu üniversite yerleşkelerinin tamamı, kısmen veya tamamen Maliye Hazinesi'ne ait arazilerden yer seçmiştir. Bahsedilen şekilde yer seçen üniversite yerleşkelerinin çoğunun ise kent dışındaki alanlarda konumlandığı saptanmıştır. Ülkemizde üniversite yerleşkelerinin yer seçim karar sürecine ilişkin ifade edilen yaklaşımın kentler üzerindeki mekânsal etkisi incelendiğinde ise belirtilen

şekilde yer seçen üniversite yerleşkelerinin kentlerin mekânsal gelişimlerini gerek kentin buldukları yöne doğru gelişmesine ve yayılmasına neden olarak gerekse çevresinde yerleşimlerin ortaya çıkmasına sebep olarak etkileyebildiği gözlemlenmiştir. Bu noktada asıl problem çoğu zaman kentsel arazinin mülkiyet durumunun yer seçiminde önemli bir rol üstlenmesi ile üniversite yerleşkelerinin yer seçim kararlarının planlama boyutu tamamen göz ardı edilerek, gerekli ve detaylı incelemeler yapılmadan verilmesi ve bu şekilde yürütülen süreçlerin alışılmış bir hal almasıdır. Kent planları göz önünde bulundurulmadan, mevcut plan kararlarına aykırı olarak, plansız alanlarda verilen üniversite yerleşkesi yer seçim kararı, kentlerin mekânsal gelişimlerinde yürürlükteki imar planlarında yer almayan ve öngörülmemiş sonuçlar ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bahsi geçen duruma ilişkin vurgulanması gereken bir başka sorun ise kent planlarına aykırı bir şekilde yer seçim kararları verildikten sonra yerleşke için seçilen alana ve çevresine ilişkin kararlar alınarak planların bu yer seçim kararları ile uyumlu hale getirilmeye çalışılmasıdır. Kentin fiziksel anlamda yaşayacağı değişime yönelik bir hazırlık olarak değerlendirilebilecek bu durum, kentlerin yaşadığı veya yaşayacağı olumsuz etkileri ortadan kaldırmaktan ziyade ancak bu etkilerin kontrol altına alınmasını sağlayabilmektedir. Dolayısıyla kent planlama olgusunun varoluşuna aykırı bir durum olarak, ortaya çıkarılan plansızlığı planlamaya çalışmak yaklaşımının doğru bir yaklaşım olmadığı aşikardır.

Çok boyutlu bir süreç olan üniversite yerleşkelerinin yer seçimlerinin tez kapsamında tespit edildiği gibi kısa vadeli olarak değerlendirilmesi ilk etapta kabul edilebilir olarak görülebilmektedir. Fakat günlük politikalarla yapılan değerlendirmeler uzun vadede kentin planlı gelişimi ile birlikte farklı sorunlara sebep olabilmektedir. Yer seçimlerinde kısa vadede mekânsal anlamda kamulaştırma maliyetlerini azaltmaya odaklanan bu yaklaşım, uzun vadede planlama alanından bağımsız olarak yer seçen yerleşkenin oluşturduğu plansız kentsel gelişme nedeniyle ortaya çıkan altyapı maliyetleri (ulaşım, elektrik, kanalizasyon, ulaşım vb.), kullanıcıların erişim maliyetleri vb. açıdan da sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Üniversitelerin yer seçimlerinde başarıya ulaşabilmek için öncelikle çok boyutlu bu sürecin her ölçekte iyi planlanması gerekmektedir. Ülkeyi ve kentleri her açıdan oldukça etkileyen bu kararlar kısa vadeli politikalara kurban edilmemelidir. Üst ölçekte belirli bir plan çerçevesinde her ne amaçla olursa olsun bölge seçimi yapılan üniversitenin-yerleşkenin alt ölçekte yer seçimi yapılırken belirlenen ölçütler değerlendirmeye alınmalı, detaylı ve gerekli incelemelerin yapılabilmesi için zaman

tanınmalıdır. Süreç kısa sürede sonuçlandırılmaya çalışılmamalıdır. Bütçe kısıtlılığı göz önünde bulundurulmalı fakat asıl hedef sadece Maliye Hazinesi'ne ait arazilere ulaşarak bu sorunu çözmeye çalışmak olmamalıdır. Diğer ölçütler ile birlikte yapılan değerlendirmeler ile ortaya çıkan sonuç üzerinde durulmalıdır. Böyle bir süreçte kent planları ve plancıları arka planda kalmamalı, üniversite yerleşkesinin yer seçim kararının kurulacağı kentin mevcut kent planı kararları ile çelişmesi ya da bu kararlara uygun olmamasından kaçınılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akengin, H. ve Kaykı, A., 2013, Şehirleşme Üniversite İlişkinine Bir Örnek: Gazimağusa, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, 501-525.
- Altıntaş, V., 2015, Türkiye’de Üniversitelerin Bölgesel ve Yerel Gelişmeye Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Anonim, 1970, Yüksek Öğretim Araştırması, *Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Sosyal Planlama Dairesi Planlama Şubesi Yayını*, Ankara.
- Anonim, 1981, 06/11/1981 tarih ve 17506 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu.
- Anonim, 2011. Selçuk Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı Arşivi.
- Anonim, 2016, Türk Dil Kurumu, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c83c8660a8bd8.18628716: [15 Aralık 2016].
- Anonim, 2018a, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, <https://lib.metu.edu.tr/tr/tarihce>: [28 Ekim 2018].
- Anonim, 2018b, Pinterest, <https://tr.pinterest.com/pin/458804280760957703/>, : [28 Mayıs 2018].
- Anonim, 2018c, Ne Sorarsan, <http://www.nesorarsan.com/istanbul-universitesi-nin-onemi-nedir/>: [08 Eylül 2018].
- Anonim, 2018d, Yükseköğretim Kurulu, <https://istatistik.yok.gov.tr/>: [07 Ekim 2018].
- Anonim, 2018e, Ege Üniversitesi, http://egehastane.ege.edu.tr/index.php?option=com_content&id=95&Itemid=193: [28 Ekim 2018].
- Anonim, 2018f, Google Haritalar, <https://www.google.com.tr/maps/place/>: [24 Ekim 2018].
- Anonim, 2019a, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İzmir- Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, <https://mpgm.csb.gov.tr/izmir-manisa-planlama-bolgesi-1-100.000-olcekli-cevre-duzeni-plani-i-82265>: [07 Ağustos 2019].
- Anonim, 2019b, T.C. Muğla Büyükşehir Belediyesi 1/25.000 Ölçekli Muğla Nazım İmar Planı ve Ekleri, <https://www.mugla.bel.tr/duyuru/125000-olcekli-mugla-nazim-imar-plani-ve-ekleri>: [06 Ağustos 2019].

- Anonim, 2019c, Google Haritalar, <https://www.google.com.tr/maps/place/>: [Temmuz 2019].
- Anonim, 2019d, "Medrese". Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. 5.Cilt.
- Anonymous, 1975, Planning Buildings And Facilities For Higher Education, The UNESCO Pres, ISBN 92-3-101266-5, Paris.
- Anonymous, 1994, Üniversite 2000: Les Raisons D'y Croire, *Techniques And Architecture*, 441, 34-38.
- Arap, S., 2007, Türkiye'de Üniversitelere İlişkin Politikalar ve Üniversitelerin Kuruluş Yeri Seçimi, Doktora Tezi, *İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Malatya.
- Arap, S., 2010, Türkiye Yeni Üniversitelere Kavuşurken; Türkiye'de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 65, 1-29.
- Bilgehan, H., Ertaş, İ. ve Akşit, B., 2005, Kuruluşundan Günümüze Ege Üniversitesi 1955-2005, *Ege Üniversitesi Yayını*, İzmir, C:1-2.
- Binbaşoğlu, C., 1988, Eğitim Yöneticiliği, 4. Basım, *Binbaşoğlu Yayınevi*, Ankara, 112.
- Birkan, G., 1972, Türkiye'de Yükseköğretim Yatırımları, *Mimarlık Dergisi*, (12), 49-57.
- Coombs, P. H., 1968, The World Educational Crisis, *Oxford University Press*, Newyork.
- Çınar, E., 1998, Üniversite Kampüs Planlaması ve Tasarımı Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Doğan, H. H., 2003, Açılış Konuşması Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi 1. Ulusal Çalıştayı. Malatya, 1-4.
- Dörtlemez, Ö., 1995, Yeni Açılan Üniversiteler, *İkinci Üniversite Kurultayı*, İstanbul, 125-135.
- Dura, C., 1994, Üniversite-Sanayi İşbirliği Üzerine Bir Deneme, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 49(3-4), 101-117.
- Ekinci, O., 2003, Üniversite Yerleşkelerinin Konumu, *Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi 1. Ulusal Çalıştayı*, Malatya, 39-48.
- Er, H., 1999, Osmanlı Devletinde Çağdaşlaşma ve Eğitim, *Rağbet Yayınevi*, İstanbul.

- Erçevik, B., 2008, Üniversitelerde Sosyal Mekan Kullanımlarının İncelenmesi: Kent Üniversitesi, Kent İçi ve Kent Dışı Kampüsler, Yüksek Lisans Tezi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Erkman, U., 1990, Büyüme ve Gelişme Sorunları Açısından Üniversite Kampüslerinde Planlama ve Tasarım Sorunları, *İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi*, İstanbul.
- Eyüboğlu, İ. Z., 1991, Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü, *Sosyal Yayınlar (2. Basım)*.
- Florax, R. J. G. M., 1987, The Regional Economic Role Of Universities: The Dark Side Of Universities, *Twente Univ., CHEPS, Netherlands*, 51-55.
- Frankel, C., 1969, The Influence Of Higher Education On Economic Development, *The report of economic and social conference board*.
- Geray, C., 2003, Toplumsal ilişkiler açısından üniversite yerleşkeleri, *Üniversite Yerleşke Planlaması Ve Çevre Düzenlemesi 1. Ulusal Çalıştayı*, Malatya.
- Gök, F., 1998, Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim Sistemi ve Üniversiteler, *İktisat Dergisi*, 383, 75-80.
- Görkemli, H. N., 2009, Selçuk Üniversitesi'nin Konya Kent Ekonomisine Etkileri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 169-186.
- Gültekin, N., Çelik, A. ve Nas, Z., 2008, Üniversitelerin Kuruldukları Kente Katkıları *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(24), 264-269.
- Günay, D. ve Günay, A., 2011, 1933'den Günümüze Yükseköğretimde Niceliksel Gelişmeler, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1, 1-22.
- Gürkaynak, M. R. ve Kasımoğlu, M., 2004, Türkiye'de Üniversite-Komşu Çevre Etkileşimi: İşbirliği İçin Bir Ön Çalışma, *Amme İdaresi Dergisi*, 3(37), 147-162.
- Gürüz, K., 1992, Batı Üniversitelerinin Tarihsel Gelişimi, Çağdaş Eğitim Çağdaş Üniversite, *T.C. Başbakanlık Basımevi*, Ankara.
- Gürüz, K., Şuhubi, A. M., Şengör, C., Türker, K. ve Yurtsever, E., 1994, Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji, *TÜSİAD Yayınları*, İstanbul, 6-107.
- Gürüz, K., 2001, Dünya ve Türkiye'de Yükseköğretim Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri, *ÖSYM Yayınları*, Ankara.
- Hatipoğlu, T., 2000, Türkiye Üniversite Tarihi, 2. Baskı, *Selvi Yayınları*, Ankara.
- Huet, B., 1976, Stagnant Waters, *L'architecture D'aujourd'hui*, 183, 1-63.
- Huggins, R. ve Cooke, P., 1997, The Economic Impact Of Cardiff University: Innovation, Learning And Job Generation, *GeoJournal*, 41(4), 325-337.

- Işık, Ş., 2008, Türkiye’de Üniversitelerin Kentleşme Üzerine Etkileri, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(10), 159-181.
- Kafadar, O., 2002, Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tartışmaları, *Modernleşme ve Batıcılık Dergisi*, 351-381.
- Karaaslan, M., 1993, Üniversite Kampüs Planlaması, Doktora Tezi, *Trakya Üniversitesi*, Edirne.
- Kaya, G., 2014, Adıyaman Üniversitesi’nin Kentsel Mekan ve Sosyal Çevre Üzerindeki Etkisi (Altınşehir Mahallesi’ndeki Haneler ve İşletmeler Üzerine Bir İnceleme), *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(16), 232-260.
- Kaynar, M. ve Parlak, İ., 2005, Her İle Bir Üniversite Türkiye’de Yükseköğretim Sisteminin Çöküşü, *Paragraf Yayınevi*, Ankara.
- Keleş, R., 1972, Yerleşme Kararları Açısından Büyük Kent Dışı Üniversiteler Sorunu, *Mimarlık Dergisi*, 12, 25-35.
- Kısakürek, M. A., 1976, Üniversitelerimizde Yenileşme-Programlar ve Öğretim Açısından, *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*, 54, 4.
- Korkut, G., 2011, Üniversite Yerleşkelerinin Kentsel Mekan Kurgularının Biçimlenmesinde Kentin Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Korkut, H., 2002, Sorgulanan Yüksek Öğretim, 2. Baskı, *Anı Yayıncılık*, Ankara.
- Koroğlu, D., 1988, Üniversite Yer Seçimi İçin Bir Model, Doktora Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi*, İstanbul.
- Kortan, E., 1981, Çağdaş Üniversite Kampüsleri Tasarımı, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını*, Ankara.
- Kuran, A., 1969, Anadolu Medreseleri, I. Cilt, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını*, Ankara.
- Muthesius, S., 2000, The Postwar University: Utopianist Campus And College, *Yale University Press*, ABD, ISBN 0-300-08717-9.
- Oktay, D., 2007, Üniversite Kent İlişkisi, *Yapı Dergisi*, 302, 42-47.
- Özaslan, İ., Korkmaz, E., Batırel Ö. F. ve Erkal, M., 1998, Yükseköğretim Kurumlarının Bölgelerarası Gelişme Farklılıkları Açısından Önemi ve İşlevleri, *İstanbul Ticaret Odası Yayını*, İstanbul.
- Özodaşık, M., 1999, Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Nesil Yetiştirme Çalışmaları: 1923-1950, *Çizgi Yayınevi*, Konya.

- Ricci, M., 1997, The Urban Role Of A New University: A Case Study Of Cheeti-Pescara, Abruzzo, Italy, *GeoJournal*, 41(4), 319-324.
- Sargın, S., 2007, Türkiye'de Üniversitelerin Gelişim Süreci ve Bölgesel Dağılımı *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 133-150.
- Sönmez, A., 1972, Üniversitenin Toplumdaki Yeri, *Mimarlık Dergisi*, 12, 41-43.
- Sönmezler, K., 1995, Üniversiteler, Yüksek Lisans Tezi, *Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Sönmezler, K., 2003, Modern Mimarının Kentsel Deney Alanı: Üniversite Tasarımı, Doktora Tezi, *Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U., 1982, Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Şen, İ., 1987, Üniversite Yerleşke Planlamasında Aktiviteler Cins ve Organizasyon, Yüksek Lisans Tezi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Şuben, R., 1980, Türkiye'de Yüksek Öğrenim Kurumlarının Dağılımı ve Planlarının Karşılaştırılması, Diploma Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi*, İstanbul.
- Tekeli, İ., 1972, Büyükkent Dışı Üniversitelerin Kuruluş Yeri Sorunları Üzerine, *Mimarlık Dergisi*, 12, 36-40.
- Tekeli, İ., 2003, Dünya'da ve Türkiye'de Üniversite Üzerine Konuşmanın Değişik Yolları, *Toplum ve Bilim Dergisi*, 97, 123-143.
- Timur, T., 2000, Toplumsal Değişme ve Üniversiteler, *İmge Kitabevi*, İstanbul.
- Toprak, M. A., 2012, Mekansal Planlama Politikaları ve Kentlerin Sosyo-Ekonomik Durumu Işığında Türkiye'de "Üniversiteleşme" Süreci, *Ege Coğrafya Dergisi*, 21(2), 1-23.
- Turcan, Y., 1996, Tarihsel Süreç İçinde Yükseköğretim Yapılarının Mekansal Analizi, Doktora Tezi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Trabzon.
- Turner, P. V., 1990, Campus: An American Planning Tradition, *The Architectural History Foundation/ MIT Press Series*.
- Türeyen, M. N., 2002, Yükseköğretim Kurumları-Yerleşkeler, *Tasarım Yayın Grubu*, İstanbul.
- Ulusoy, A., 2007, Kuruluşundan 17. Yüzyıla Kadar Osmanlı Medreselerinde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri, Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.

Yavuzçehre, P., 2016, Üniversitelerin Kentlerine Etkileri: Denizli Pamukkale Üniversitesi Örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 235-250.

Yenice, M. S., 2005, Kentsel Planlama Sürecinde Konya Kent Formunun Gelişimi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya.

EKLER**EK-1: 2018 Yılına Kadar Ülkemizde Kurulan Devlet Üniversiteleri**

Bu tablo Yükseköğretim Kurulu'nun, <https://istatistik.yok.gov.tr/> web sayfasında yayınlanan devlet üniversitelerine dair istatistiklerin yıl yıl incelenmesi ile yazar tarafından oluşturulmuş olup; 07.10.2018 tarihine kadar kurulmuş devlet üniversitelerini kapsamaktadır. Oluşturulan tabloda (*) ile işaretlenmiş olan üniversiteler için parantez içinde verilen bilgiler; YÖK'ün ve üniversitelerin resmi web sayfasındaki incelemelerden elde edilen, isim değişiklikleri ve bu değişikliklerin tarihlerini ifade etmektedir.

SAYI NO	ÜNİVERSİTE ADI	KURULUŞ YILI	KURULDUĞU İL
1	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	1933	İSTANBUL
2	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1944	İSTANBUL
3	ANKARA ÜNİVERSİTESİ	1946	ANKARA
4	KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1955	TRABZON
5	EGE ÜNİVERSİTESİ	1955	İZMİR-
6	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1956	ANKARA
7	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	1957	ERZURUM
8	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	1967	ANKARA
9	BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	1971	İSTANBUL
10	*DİYARBAKIR ÜNİVERSİTESİ (DICLE ÜNİVERSİTESİ)	1973 (1982)	DİYARBAKIR
11	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	1973	ADANA
12	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	1973	ESKİŞEHİR
13	*CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ (SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ)	1974 (2018)	SİVAS
14	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	1975	MALATYA
15	FIRAT ÜNİVERSİTESİ	1975	ELAZIĞ
16	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	1975	SAMSUN
17	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	1975	KONYA
18	*BURSA ÜNİVERSİTESİ (ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ-BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ)	1975 (1982-2018)	BURSA
19	*KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ (ERCİYES ÜNİVERSİTESİ)	1978 (1982)	KAYSERİ
20	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1982	İSTANBUL
21	MARMARA ÜNİVERSİTESİ	1982	İSTANBUL
22	*MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ (MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ)	1982 (2003)	İSTANBUL
23	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	1982	ANKARA
24	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	1982	İZMİR

25	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	1982	ANTALYA
26	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	1982	EDİRNE
27	*YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ (VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ)	1982 (2017)	VAN
28	GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	1987	GAZİANTEP
29	*ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ (BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ)	1992 (2018)	BOLU
30	*ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ (AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ)	1992 (2018)	AYDIN
31	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	1992	AFYONKARAHİSAR
32	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	1992	BALIKESİR
33	*ZONGULDAK KARAEMLAS ÜNİVERSİTESİ (BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ- ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ)	1992 (2012- 2018)	ZONGULDAK
34	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ	1992	ÇANAKKALE
35	*DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ (KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ)	1992 (2018)	KÜTAHYA
36	*GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ (TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ)	1992 (2018)	TOKAT
37	HARRAN ÜNİVERSİTESİ	1992	ŞANLIURFA
38	KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	1992	KARS-
39	KAHMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	1992	KAHRAMANMARAŞ
40	KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	1992	KIRIKKALE
41	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	1992	KOCAELİ
42	*CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ (MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ)	1992 (2016)	MANİSA
43	MERSİN ÜNİVERSİTESİ	1992	MERSİN
44	*MUĞLA ÜNİVERSİTESİ (MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ)	1992 (2012)	MUĞLA
45	*MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ (HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ)	1992 (2018)	HATAY
46	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	1992	DENİZLİ
47	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	1992	SAKARYA
48	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	1992	ISPARTA
49	*GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ (GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ)	1992 (2014)	KOCAELİ
50	*NİĞDE ÜNİVERSİTESİ (NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ)	1992 (2016)	NİĞDE
51	İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	1992	İZMİR
52	*OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ (ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ)	1993 (2005)	ESKİŞEHİR
53	GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	1994	İSTANBUL
54	*AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ (KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ)	2006 (2018)	KIRŞEHİR
55	KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	2006	KASTAMONU

56	DÜZCE ÜNİVERSİTESİ	2006	DÜZCE
57	* MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ (BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ)	2006 (2018)	BURDUR
58	UŞAK ÜNİVERSİTESİ	2006	UŞAK
59	* RİZE ÜNİVERSİTESİ (RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ)	2006 (2012)	RİZE
60	* NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ (TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ)	2006 (2018)	TEKİRDAĞ
61	*ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ (ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ)	2006 (2018)	ERZİNCAN
62	AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	2006	AKSARAY
63	GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	2006	GİRESUN
64	*BOZOK ÜNİVERSİTESİ (YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ)	2006 (2018)	YOZGAT
65	HİTİT ÜNİVERSİTESİ	2006	ÇORUM
66	ADYAMAN ÜNİVERSİTESİ	2006	ADYAMAN
67	ORDU ÜNİVERSİTESİ	2006	ORDU
68	AMASYA ÜNİVERSİTESİ	2006	AMASYA
69	* BİLECİK ÜNİVERSİTESİ (BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ)	2007 (2012)	BİLECİK
70	*AĞRI DAĞI ÜNİVERSİTESİ (AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ)	2007 (2008)	AĞRI
71	ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ	2007	ARTVİN
72	BATMAN ÜNİVERSİTESİ	2007	BATMAN
73	BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ	2007	BİNGÖL
74	BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	2007	BİTLİS
75	ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ	2007	ÇANKIRI
76	KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	2007	KARABÜK
77	KARAMANOĞLU MEHMET BEY ÜNİVERSİTESİ	2007	KARAMAN
78	KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ	2007	KIRKLARELİ
79	KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ	2007	KİLİS
80	MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	2007	MARDİN
81	MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ	2007	MUŞ
82	*NEVŞEHİR ÜNİVERSİTESİ (NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ)	2007 (2013)	NEVŞEHİR
83	OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ	2007	OSMANİYE
84	SİİRT ÜNİVERSİTESİ	2007	SİİRT
85	SİNOP ÜNİVERSİTESİ	2007	SİNOP
86	ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ	2008	ARDAHAN
87	BARTIN ÜNİVERSİTESİ	2008	BARTIN
88	BAYBURT ÜNİVERSİTESİ	2008	BAYBURT

89	GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ	2008	GÜMÜŞHANE
90	HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ	2008	HAKKARİ
91	IĞDIR ÜNİVERSİTESİ	2008	IĞDIR
92	ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ	2008	ŞIRNAK
93	*TUNCELİ ÜNİVERSİTESİ (MUNZUR ÜNİVERSİTESİ)	2008 (2016)	TUNCELİ
94	YALOVA ÜNİVERSİTESİ	2008	YALOVA
95	ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ	2010	KAYSERİ
96	BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2010	BURSA
97	ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2010	ERZURUM
98	İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ	2010	İSTANBUL
99	İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	2010	İZMİR
100	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	2010	KONYA
101	TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ	2010	İSTANBUL
102	*YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ (ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ)	2010 (2016)	ANKARA
103	ADANA BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	2011	ADANA
104	ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	2013	ANKARA
105	ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ	2015	ANTALYA
106	BANDIRMA 17 EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	2015	BALIKESİR
107	İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2015	HATAY
108	SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	2015	İSTANBUL
109	TÜRKİYE ULUSLARARASI İSLAM BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	2015	İSTANBUL
110	İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ	2016	İZMİR
111	İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ	2016	İZMİR
112	ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	2017	ANKARA
113	TÜRK-JAPON BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	2017	İSTANBUL
114	AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	2018	AFYONKARAHİSAR
115	ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ	2018	ANKARA
116	ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2018	ESKİŞEHİR
117	GAZİANTEP BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	2018	GAZİANTEP
118	ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	2018	ISPARTA
119	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ- CERRAHPAŞA	2018	İSTANBUL
120	KAHRAMANMARAŞ İSTİKLAL ÜNİVERSİTESİ	2018	KAHRAMANMARAŞ
121	KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ	2018	KAYSERİ
122	KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2018	KONYA

123	MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ	2018	MALATYA
124	SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	2018	SAKARYA
125	SAMSUN ÜNİVERSİTESİ	2018	SAMSUN
126	SIVAS BİLİM VE TEKNOLJİ ÜNİVERSİTESİ	2018	SIVAS
127	TARSUS ÜNİVERSİTESİ	2018	MERSİN
128	TRABZON ÜNİVERSİTESİ	2018	TRABZON
129	KÜTAHYA SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	2018	KÜTAHYA

EK-2: 2018 Yılına Kadar Ülkemizde Kurulan Vakıf Üniversiteleri

Bu tablo Yükseköğretim Kurulu'nun, <https://istatistik.yok.gov.tr/> web sayfasında yayınlanan vakıf üniversitelerine dair istatistiklerin yıl yıl incelenmesi ile yazar tarafından oluşturulmuş olup; 07.10.2018 tarihine kadar kurulmuş vakıf üniversitelerini kapsamaktadır. Oluşturulan tabloda (*) ile işaretlenmiş olan 15 üniversite, 23.07.2016 tarih ve 29779 sayılı Resmi Gazete de yayımlanan Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılmıştır. Bununla birlikte tabloda (**) ile işaretlenmiş olan üniversiteler için parantez içinde verilen bilgiler; YÖK'ün ve üniversitelerin resmi web sayfasındaki incelemelerden elde edilen, isim değişiklikleri ve bu değişikliklerin tarihlerini ifade etmektedir.

SAYI NO	ÜNİVERSİTE ADI	KURULUŞ YILI	KURULDUĞU İL
1	İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	1984	ANKARA
2	KOÇ ÜNİVERSİTESİ	1992	İSTANBUL
3	BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	1994	ANKARA
4	IŞIK ÜNİVERSİTESİ	1996	İSTANBUL
5	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ	1996	İSTANBUL
6	SABANCI ÜNİVERSİTESİ	1996	İSTANBUL
7	YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ	1996	İSTANBUL
8	*FATİH ÜNİVERSİTESİ	1996	İSTANBUL
9	ATILIM ÜNİVERSİTESİ	1997	ANKARA
10	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	1997	İSTANBUL
11	ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	1997	MERSİN
12	ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ	1997	ANKARA
13	DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ	1997	İSTANBUL
14	İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ	1997	İSTANBUL
15	KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	1997	İSTANBUL
16	MALTEPE ÜNİVERSİTESİ	1997	İSTANBUL
17	BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	1998	İSTANBUL
18	HALIÇ ÜNİVERSİTESİ	1998	İSTANBUL
19	**OKAN ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ)	1999 (2018)	İSTANBUL
20	UFUK ÜNİVERSİTESİ	1999	ANKARA
21	YAŞAR ÜNİVERSİTESİ	2001	İZMİR
22	İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ	2001	İZMİR
23	İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ	2001	İSTANBUL
24	TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ (TOBB) EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	2003	ANKARA
25	KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ	2005	NEVŞEHİR
26	İSTANBUL BİLİM ÜNİVERSİTESİ	2006	İSTANBUL

27	ACIBADEM MEHMET ALİ AYDINLAR ÜNİVERSİTESİ	2007	İSTANBUL
28	İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ	2007	İSTANBUL
29	İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	2007	İSTANBUL
30	*İZMİR ÜNİVERSİTESİ	2007	İZMİR
31	ÖZYEGİN ÜNİVERSİTESİ	2007	İSTANBUL
32	** İSTANBUL KEMERBURGAZ ÜNİVERSİTESİ (ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ)	2008 (2017)	İSTANBUL
33	*GEDİZ ÜNİVERSİTESİ	2008	İZMİR
34	HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ	2008	GAZİANTEP
35	İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	2008	İSTANBUL
36	*MELİKŞAH ÜNİVERSİTESİ	2008	KAYSERİ
37	PİRİ REİS ÜNİVERSİTESİ	2008	İSTANBUL
38	İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	2009	İSTANBUL
39	KONYA TİCARET ODASI (KTO) KARATAY ÜNİVERSİTESİ	2009	KONYA
40	*MEVLANA ÜNİVERSİTESİ	2009	KONYA
41	NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ	2009	İSTANBUL
42	NUH NACİ YAZGAN ÜNİVERSİTESİ	2009	KAYSERİ
43	TECHNOLOGY ENTERTAINMENT DESİNG-TEKNOLOJİ EĞLENCE VE TASARIM (TED) ÜNİVERSİTESİ	2009	ANKARA
44	TOROS ÜNİVERSİTESİ	2009	MERSİN
45	*TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ	2009	ANKARA
46	**YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ)	2009 (2016)	İSTANBUL
47	*ZİRVE ÜNİVERSİTESİ	2009	GAZİANTEP
48	** ULUSLARARASI ANTALYA ÜNİVERSİTESİ (ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ)	2010 (2012)	ANTALYA
49	AVRASYA ÜNİVERSİTESİ	2010	TRABZON
50	BEZM-İ ALEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ	2010	İSTANBUL
51	*CANİK BAŞARI ÜNİVERSİTESİ	2010	SAMSUN
52	FATİH SULTAN MEHMET ÜNİVERSİTESİ	2010	İSTANBUL
53	İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ	2010	İSTANBUL
54	İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ	2010	İSTANBUL
55	*SÜLEYMAN ŞAH ÜNİVERSİTESİ	2010	İSTANBUL
56	*ŞİFA ÜNİVERSİTESİ	2010	İZMİR
57	**ANKARA BİLGE ÜNİVERSİTESİ (YÜKSEK İHTİSAS ÜNİVERSİTESİ)	2011 (2013)	ANKARA
58	ALANYA HAMDULLAH EMİN PAŞA ÜNİVERSİTESİ	2011	ANTALYA

59	*ALTIN KOZA (İPEK) ÜNİVERSİTESİ	2011	ANKARA
60	*BURSA ORHANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	2011	BURSA
61	**GEDİK ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ)	2011 (2016)	İSTANBUL
62	İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ	2011	İSTANBUL
63	TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ	2011	ANKARA
64	ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ	2011	İSTANBUL
65	MODERN EĞİTİM FEN (MEF) ÜNİVERSİTESİ	2012	İSTANBUL
66	*MURAT HÜDAVENDİGAR ÜNİVERSİTESİ	2012	İSTANBUL
67	ANKA TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	2013	ANKARA
68	İSTANBUL ESENYURT ÜNİVERSİTESİ	2013	İSTANBUL
69	*KANUNİ ÜNİVERSİTESİ	2013	ADANA
70	KONYA GIDA VE TARIM ÜNİVERSİTESİ	2013	KONYA
71	SANKO ÜNİVERSİTESİ	2013	GAZİANTEP
72	*SELAHADDİN EYYUBİ ÜNİVERSİTESİ	2013	DİYARBAKIR
73	BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ	2014	İSTANBUL
74	ANTALYA AKEV ÜNİVERSİTESİ	2015	ANTALYA
75	İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ	2015	İSTANBUL
76	İSTANBUL RUMELİ ÜNİVERSİTESİ	2015	İSTANBUL
77	İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ	2015	İSTANBUL
78	BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ	2016	İSTANBUL
79	FENERBAHÇE ÜNİVERSİTESİ	2016	İSTANBUL
80	İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ	2016	İSTANBUL
81	İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ	2016	İSTANBUL
82	LOKMAN HEKİM ÜNİVERSİTESİ	2017	ANKARA
83	ORTADOĞU SANAYİ VE TİCARET MERKEZİ (OSTİM) TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2017	ANKARA
84	ANKARA MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	2018	ANKARA
85	İSTANBUL ATLAS ÜNİVERSİTESİ	2018	İSTANBUL
86	İZMİR TINAZTEPE ÜNİVERSİTESİ	2018	İZMİR
87	SEMERKAND BİLİM VE MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ	2018	İSTANBUL

EK-3: Araştırma Anket Formu Örneği**ARAŞTIRMA ANKETİ**

Bu anket Konya Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda yürütülen, “**Üniversite Yerleşkelerinin Yer Seçim Kararlarının ve Mekânsal Etkilerinin İncelenmesi**” başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında uygulanmaktadır. Bu çalışma ile ülkemizde üniversite yerleşkelerinin yer seçim kararlarını etkileyen ölçütlerin ve bu kararların mekana etkilerinin incelenmesi hedeflenmektedir. Çalışmaya verdiğiniz katkıdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Bu araştırma anketi ile elde edilmeye çalışılan veriler teknik bilgilerden ibarettir. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Tez Danışmanı Doç. Dr. Mehmet Çağlar Meşhur (E-posta: mcmeshur@yahoo.com, GSM: 0 532 330 6479) ya da yüksek lisans öğrencisi Tuğçe Yürekli (E-posta: tugce.yurekli.93@gmail.com, GSM: 0 507 034 71 05) ile iletişim kurabilirsiniz.

Tablonun Doldurulması İle İlgili Açıklayıcı Not: Üniversitenin birden fazla yerleşkesi var ise lütfen ana yerleşke niteliğindeki yerle ilgili bilgileri yazınız.	
Üniversitenin Adı	
Üniversite Yerleşkesinin Bulunduğu Mevkiinin Adı	
Üniversite Yerleşkesinin <u>Yer Seçimi Karar Tarihi</u> (Yıl olarak belirtilmesi yeterlidir)	
Üniversite Yerleşke Alanının Elde Edinim Biçimi (Bir tanesini işaretleyiniz)	<p>.....Maliye Hazinesi Arazisi Kısmen Kamulaştırma/Kısmen Maliye Hazinesi Tamamen Kamulaştırma Diğer : </p>
Üniversite Yerleşke Alanının Yer Seçim Nedeni (Kısaca belirtebilirsiniz: Şehre yakınlık, iklim koşulları, kamulaştırma maliyetinin azaltılması, vb.)	

EK-4: 2017 Yılı İtibari İle Mevcut Üniversite Yerleşkelerinin Kuruluş Yılı- Yer Seçim Yılı, Yer Seçim Nedeni, Arazi Elde Edinim Biçimi, Konumu ve Kent Merkezine Olan Uzaklığı

Yazar tarafından hazırlanan tabloda yer alan yer seçim yılı, yer seçim nedeni ve arazi elde edinim biçimi ile ilgili bilgiler üniversitelerin Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı'ndan ilgili kişiler ile ya da kamulaştırma işlemleri ile ilgilenen birimlerdeki ilgili kişiler ile telefon ve e-posta aracılığıyla yapılan anket çalışmalarından ve bazı kaynaklardan elde edilmiştir. Anket çalışması kapsamında belirlenen 110 devlet üniversitesinin tümüne ulaşılmaya çalışılmış ancak sadece tabloda bu başlıklar altında bilgileri sunulan üniversitelerden geri dönüş alınabilmiştir. KTÜ'den ise geri dönüş alınmış ancak verilerin işlenmesi esnasında bilgilere ulaşamamıştır. Tabloda bilgilerine ulaşılabilen üniversiteler sarı renkle gösterilmiş, üniversitelere ait ulaşılamayan bilgiler (*) ile gösterilmiştir. Konum ve kent merkezine olan uzaklık bilgileri Google Earth programı yardımıyla uydu görüntüleri incelenerek elde edilmiştir. Kent içinde konumlandığı belirlenen üniversite yerleşkelerinin kent merkezine uzaklık verisi hesaplanmamıştır. Tabloda konum başlığı altında sunulan bilgiler üniversite yerleşkelerinin ilk kuruluş yıllarındaki konumlarını değil günümüzdeki konumlarını belirtmektedir. Çalışma kapsamında birden fazla yerleşkesi bulunan üniversitelerin ana yerleşkeleri değerlendirmeye alınmıştır. 2017 yılı ve sonrasında kurulan üniversiteler ile Türkiye Uluslararası İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'nin kuruluş yerleri belirlenmediği veya kesinleşmediği için inceleme kapsamına alınmamıştır. Tabloda yer alan üniversiteler kuruluş tarihlerine göre sıralanmıştır. İsim değişikliği yaşayan üniversitelerin kuruluş yılları dikkate alınmıştır.

Üniversitelere ait tabloda belirtilemeyen bazı bilgiler aşağıda sunulmaktadır:

Ege Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi'nin yer seçim karar yılı, yer seçim nedeni ve arazi elde edinim biçimi ile ilgili bilgiler Bilgehan ve ark. (2005) ile Arap (2007)'dan elde edilmiştir.

İnönü Üniversitesi'nin arazinin seçilmesinin üzerinde dönemin belediye başkanının etkisi olduğuna yönelik yaygın bir kanı olduğu ifade edilmiştir.

Selçuk Üniversitesi yerleşkesinin yer seçim karar yılı ile ilgili bilgi Yenice (2005)'den elde edilmiş olup; üniversitenin Yapı İşleri Teknik Daire Başkanlığı'ndan alınan bilgiye göre arazilerin kamulaştırma işlemlerine 1981 yılında, Maliye Hazinesi'nden tahsis işlemlerine ise 1983 yılında başlanılmıştır.

1987 yılının Dokuz Eylül Üniversitesi ana yerleşkesinin (Tınaztepe) arazisinin kamulaştırılmaya başlandığı tarih olduğu belirtilmiştir.

Akdeniz Üniversitesi'nin günümüzdeki yerleşkesinin 30 hektarlık kısmının kamulaştırma kararının 1975 yılında hazırlanan bir rapor ile alındığını belirtilmiştir. Bununla birlikte daha sonraki süreçlerde günümüzde kullanılan yerleşkenin yer aldığı arazinin istimlak edildiği ifade edilmiştir.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi yerleşkesinin yer seçiminin üniversitenin kuruluş tarihinden (1992) önce yapıldığı ve alanın imar planında belirtildiği, böylece üniversite kurulduğunda gerekli büyüklüğe sahip arazi elde edilmesinde sorun yaşanan üniversite için merkez olabilecek tek alternatifin bu yer olduğu aktarılmıştır.

Kocaeli Üniversitesi yerleşkesinin 1999 yılında yaşanan deprem sonrasında orman arazisi üzerinde yer seçerek kurulduğu belirtilmiştir.

İzmir Demokrasi Üniversitesi'nin yer seçim karar yılı ve arazi elde edinim biçimi ile ilgili bilgiler üniversitenin resmi web sayfasından elde edilmiştir.

SAYI NO	ÜNİVERSİTE ADI / KURULDUĞU İL	KURULUŞ YILI / YER SEÇİM YILI	YER SEÇİM NEDENİ	ARAZİ ELDE EDİNİM BİÇİMİ	KONUMU	KENT MERKEZİNE OLAN UZAKLIĞI (KUŞUÇUŞU-KM)
1	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1933 / *	*	*	Kent İçi	*
2	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1944 / *	*	*	Kent İçi	*
3	ANKARA ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	1946 / *	*	*	Kent İçi	*
4	KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / TRABZON	1955 / *	*	*	Kent İçi	*
5	EGE ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	1955 / 1950'li yıllar	1.Mevcut alt yapının kullanılmak istenmesi (Orta Ziraat Okulu'nun olduğu yere kurulmuş) 2.İzmir için tren bağlantısı olması, İstanbul-Ankara karayolu kavşağında yer alması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent İçi	*
6	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	1956 / 1959	1.Merkeze yakınlık 2.Alanın bütüncül şekilde kamulaştırma işlemi yapılabilmeye elverişli olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	8 KM
7	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ / ERZURUM	1957 / 1956-1957 yılları arasında	1.Maliyetlerin azaltılması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Yakını	2 KM
8	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	1967 / *	*	Tamamen Kamulaştırma	Kent Yakını	12 KM
9	BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1971 / 1860	*	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent İçi	*
10	DİCLE ÜNİVERSİTESİ / DİYARBAKIR	1973 / *	*	Tamamen Kamulaştırma	Kent Dışı	3 KM

11	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ / ADANA	1973 / *	*	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Dışı	7 KM
12	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ / ESKİŞEHİR	1973 / *	*	*	Kent İçi	*
13	SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ / SİVAS	1974 / *	*	*	Kent Dışı	5 KM
14	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ / MALATYA	1975 / 1976 (Kamulaş- tırma kararının alındığı tarih)	1. Tarıma elverişli olmayan bir arazi olması 2. Yerel yönetimin etkisi	Tamamen Kamulaştırma	Kent Dışı	11 KM
15	FIRAT ÜNİVERSİTESİ / ELAZIĞ	1975 / 1967- 1974 arasında	1. Şehre yakınlık 2. Kamulaştırma maliyetinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	2 KM
16	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ / SAMSUN	1975 / *	*	*	Kent Yakını	14 KM
17	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ / KONYA	1975 / 1979	1. Alanın İstanbul yolu üzerinde olması 2. Bu yerde 1980'li yıllarda yapılmış bir yerleşke planının olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)	Kent Yakını	17 KM
18	BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ / BURSA	1975 / *	*	*	Kent Yakını	18 KM
19	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ / KAYSERİ	1978 / *	*	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi (Kamulaştırılan alan daha fazla)	Kent Yakını	5 KM
20	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1982 / *	*	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent İçi	*
21	MARMARA ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1982 / *	*	*	Kent İçi	*
22	MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1982 / *	*	*	Kent İçi	*
23	GAZİ ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	1982 / 1982	1. Mevcutta ki tarihi binaların kullanılmak istenmesi 2. Şehir merkezine yakınlık 3. Ulaşım	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent İçi	*

			kolaylığı			
24	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	1982 / 1987	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	9 KM
25	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ / ANTALYA	1982 / 1975	1.Alanın uygun büyüklükte olması 2.Erişilebilirlik	Tamamen Kamulaştırma	Kent İçi	*
26	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ / EDİRNE	1982 / *	*	*	Kent Dışı	6 KM
27	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ / VAN	1982 / *	*	*	Kent Dışı	10 KM
28	GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ / GAZİANTEP	1987 / *	1.Hazine Arazisi olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	7 KM
29	BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ / BOLU	1992 / 1985	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Dışı	8 KM
30	AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ / AYDIN	1992 / *	1.Alanın imar planında belirlenmiş olması	Tamamen Kamulaştırma	Kent Yakını	2 KM
31	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ / AFYONKARAHİSAR	1992 / *	*	*	Kent Dışı	7 KM
32	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ / BALIKESİR	1992 / 1985	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)	Kent Dışı	16 KM
33	ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ / ZONGULDAK	1992 / 1994	1. Tamamen hazineye ait parsellerden oluşması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent İçi	*
34	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ / ÇANAKKALE	1992 / 1993	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2.Yerleşkenin gelişebilirlik imkanı	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Yakını	4 KM
35	KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ / KÜTAHYA	1992 / *	*	*	Kent Dışı	10 KM
36	TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ / TOKAT	1992 / *	*	*	Kent Dışı	6 KM
37	HARRAN ÜNİVERSİTESİ / ŞANLIURFA	1992 / *	*	*	Kent Dışı	18 KM

38	KAFKAS ÜNİVERSİTESİ / KARS	1992 / 1992	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	3 KM
39	KAHMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ / KAHRANMARAŞ	1992 / 1993	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	9 KM
40	KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ / KIRIKKALE	1992 / *	*	*	Kent Dışı	7 KM
41	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ / KOCAELİ	1992 / *	1.Orman arazisi olması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Dışı	6 KM
42	MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ / MANİSA	1992 / *	*	*	Kent Dışı	13 KM
43	MERSİN ÜNİVERSİTESİ / MERSİN	1992 / *	1. Daha geniş bir alanın kent sınırları içinde başka yerde bulunamaması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	10 KM
44	MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ / MUĞLA	1992 / 1992	1. Şehir merkezine yakınlık 2. Altyapının uygunluğu 3.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Dışı	5 KM
45	HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ / HATAY	1992 / *	*	*	Kent Dışı	14 KM
46	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ / DENİZLİ	1992 / *	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2.Kamulaştırma ya müsait arazinin olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	3 KM
47	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ / SAKARYA	1992 / *	*	Tamamen Kamulaştırma	Kent Yakını	6 KM
48	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ / ISPARTA	1992 / *	1. Hazine arazisi olması, kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Dışı	7 KM
49	GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / KOCAELİ	1992/ *	*	*	Kent Yakını	6 KM
50	NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ / NİĞDE	1992 / 1992	*	Tamamen Kamulaştırma (Bağış-Hibe vb.)	Kent Dışı	6 KM

51	İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ / İZMİR	1992 / 1993	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)	Kent Dışı	11 KM
52	ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ / ESKİŞEHİR	1993 / 1974	1. Şehre yakınlık 2.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	4 KM
53	GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	1994 / *	*	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent İçi	*
54	KIRŞEHİR AHİ EVAN ÜNİVERSİTESİ / KIRŞEHİR	2006 / 2011	1.Şehre yakınlık	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Yakını	3 KM
55	KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ / KASTAMONU	2006 / *	*	*	Kent Yakını	5 KM
56	DÜZCE ÜNİVERSİTESİ / DÜZCE	2006 / 1997	1. Şehre yakınlık 2.Şehri genişletme isteği 3.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Dışı	7 KM
57	BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ / BURDUR	2006 / 2006	*	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi (Kamulaştırılan alan daha fazla)	Kent Dışı	6 KM
58	UŞAK ÜNİVERSİTESİ / UŞAK	2006 / *	*	*	Kent Dışı	7 KM
59	RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ / RİZE	2006 / 2000- 2006 yılları arasında	1. Şehre yakınlık 2.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	3 KM
60	TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ / TEKİRDAĞ	2006 / 1983	1.İlk kurulan Ziraat Fakültesi'ne yönelik olarak tarıma uygun bir alan olması	Tamamen Kamulaştırma	Kent Yakını	7 KM
61	ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ / ERZİNCAN	2006 / 2007	1.Maliye Hazinesi'ne ait olması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Dışı	11 KM
62	AKSARAY ÜNİVERSİTESİ / AKSARAY	2006 / *	*	*	Kent Dışı	6 KM
63	GİRESUN ÜNİVERSİTESİ / GİRESUN	2006 / 2007	1.Daha önce KTÜ'nün kullandığı	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye	Kent Yakını	6 KM

			arazinin kullanılmak istenmesi	Hazinesi		
64	YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ / YOZGAT	2006 / *	*	*	Kent Dışı	7 KM
65	HİTİT ÜNİVERSİTESİ / ÇORUM	2006 / 2015	1. Şehre yakınlık 2. Ulaşım kolaylığı 3. Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 4. Orman Varlığı	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Dışı	4 KM
66	ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ / ADİYAMAN	2006 / 2006	1. Farklı üniversitelere bağlı birimlerin yer aldığı alanın kullanılmak istenmesi	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Dışı	5 KM
67	ORDU ÜNİVERSİTESİ / ORDU	2006 / *	*	*	Kent Yakını	7 KM
68	AMASYA ÜNİVERSİTESİ / AMASYA	2006 / 2006	1. Şehre yakınlık	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Yakını	4 KM
69	BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ / BİLECİK	2007 / *	*	*	Kent Dışı	5 KM
70	AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ / AĞRI	2007 / *	*	*	Kent Yakını	5 KM
71	ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ / ARTVİN	2007 / 2007	1. Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Dışı	4 KM
72	BATMAN ÜNİVERSİTESİ / BATMAN	2007 / *	*	*	Kent Dışı	13 KM
73	BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ / BİNGÖL	2007 / *	*	*	Kent Yakını	2 KM
74	BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ / BİTLİS	2007 / 2009	1. Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2. Alanın uygun büyüklükte olması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Dışı	10 KM
75	ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ / ÇANKIRI	2007 / 2009	1. Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2. Alanın uygun büyüklükte olması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Dışı	3 KM

76	KARABÜK ÜNİVERSİTESİ / KARABÜK	2007 / *	*	*	Kent Yakını	5 KM
77	KARAMANOĞLU MEHMET BEY ÜNİVERSİTESİ / KARAMAN	2007 / *	1.Şehre yakınlık 2.Alanın büyüklük açısından tek uygun arazi olması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Yakını	4 KM
78	KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ/ KIRKLARELİ	2007 / 2009	1.Arazinin tarıma elverişsiz olması 2.Alan olarak geniş olması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Dışı	10 KM
79	KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ / KİLİS	2007 / *	*	*	Kent Yakını	2 KM
80	MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ / MARDİN	2007 / *	*	*	Kent Yakını	4 KM
81	MUŞ ALPARSALAN ÜNİVERSİTESİ / MUŞ	2007 / *	*	*	Kent Dışı	8 KM
82	NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ / NEVŞEHİR	2007 / 1987	1.Kamulaştırma malijetlerinin az oluşu, arazinin büyük kısmının hazine arazisi olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	6 KM
83	OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ / OSMANİYE	2007 / 2008	1. Şehre yakınlık 2.Kamulaştırma malijetlerinin azaltılması 3.Çevresinde yerleşkenin genişleyebilece- ği geniş araziler olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Dışı	5 KM
84	SİİRT ÜNİVERSİTESİ / SİİRT	2007 / *	*	*	Kent Dışı	10 KM
85	SİNOP ÜNİVERSİTESİ / SİNOP	2007 / 2013	1.Bütünlük arz eden yer seçeneğinin fazla olmaması ve bu yerin büyüklük açısından uygun olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)	Kent Dışı	6 KM
86	ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ / ARDAHAN	2008 / *	*	*	Kent Dışı	8 KM
87	BARTIN ÜNİVERSİTESİ/ BARTIN	2008 / 2009	1.Kamulaştırma malijetlerinin azaltılması 2. Yerleşke için bütünlük arz edecek büyüklükte bir	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Dışı	4 KM

			yer olması			
88	BAYBURT ÜNİVERSİTESİ / BAYBURT	2008 / 2011	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Dışı	3 KM
89	GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ / GÜMÜŞHANE	2008 / 2008	*	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Dışı	4 KM
90	HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ / HAKKARİ	2008 / 2010	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2. Şehre yakınlık	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent Yakını	3 KM
91	İĞDIR ÜNİVERSİTESİ / İĞDIR	2008 / 2009	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması 2.Kayalık zemin olması, atıksu için eğimli arazi olması 3.Şehrin gelişme tarafının ovalık alandan dağlık alana çekilmesini sağlamak	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Dışı	13 KM
92	ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ / ŞIRNAK	2008 / *	*	*	Kent Dışı	3 KM
93	MUNZUR ÜNİVERSİTESİ / TUNCELİ	2008 / 2008	1.Şehre yakınlık 2.Tek uygun alan olması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi (Hazine'den tahsisli alan daha fazla)	Kent Dışı	7 KM
94	YALOVA ÜNİVERSİTESİ / YALOVA	2008 / 2009	1.Şehre yakınlık 2. Ulaşılabilirlik 3.Hazine arazisi olması 4. Konumu	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Dışı	5 KM
95	ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ / KAYSERİ	2010 / *	*	*	Kent İçi	*
96	BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / BURSA	2010 / 2010 ve 2016 yılarında	1. Şehre yakınlık 2. Maliyetlerin azaltılması	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent İçi	*
97	ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / ERZURUM	2010 / 2011	1.Şehre yakınlık 2.Şehrin gelişme aksını kesecek nitelikte olmaması 3.Arazinin mülkiyetinin Hazine ve Kamuya ait	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Yakını	3 KM

			olması, mera vasfında ya da kamu kurum ve kuruluşlarına tahsisli olmasına rağmen kullanılmaması 4.Ulaşılabilir olması			
98	İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	2010 / 2010	1. Şehre yakınlık 2.Ulaşım kolaylığı	Tamamen Kamulaştırma	Kent İçi	*
99	İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	2010 / 2011	1.Hazine arazisi olması 2. Şehre ve toplu ulaşım ağlarına yakınlık 3. Bölgede başka devlet üniversitesinin olmaması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Yakını	3 KM
100	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ / KONYA	2010 / *	*	*	Kent Yakını	6 KM
101	TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	2010 / 2010	1.Yerleşke kurulabilecek en uygun Maliye Hazinesi arazisi olması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Yakını	2 KM
102	ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	2010 / *	*	*	Kent Dışı	14 KM
103	ADANA BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ / ADANA	2011 / 2014	1.Kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Dışı	3 KM
104	ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ / ANKARA	2013 / 2013	1.Şehir merkezine yakınlık 2.Ulaşılabilirlik	Kısmen Kamulaştırma/ Kısmen Maliye Hazinesi	Kent İçi	*
105	ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ / ALANYA	2015 / 1997	1.Hazine arazisi olması 2. Şehir merkezine yakınlık	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Dışı	8 KM
106	BANDIRMA 17 EYLÜL ÜNİVERSİTESİ / BANDIRMA	2015 / Süreç 1993'te başlamıştır.	1.Kentin gelişiminin bu yöne çekilmesi	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent Yakını	4 KM
107	İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / HATAY	2015 / 2015	1. Şehre yakınlık 2. Daha önceden Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi'nin	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent İçi	*

			Mühendislik Fakültesi'ne ait olan arazinin kullanılmak istenmesi			
108	SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ / İSTANBUL	2015 / *	*	*	Kent İçi	*
109	İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	2016 / *	*	*	Kent Dışı	10 KM
110	İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ / İZMİR	2016 / 2017	*	Maliye Hazinesi Arazisi	Kent İçi	*

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Tuğçe YÜREKLİ
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Kandıra-22.01.1993
Telefon : 0 (507) 034 71 05
Faks : -
E-Posta : tugce.yurekli.93@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı	İlçe/İl	Bitirme Yılı
Lise	: Merzifon Lisesi	Merzifon/Amasya	2009
Üniversite	: Selçuk Üniversitesi	Selçuklu/Konya	2015
Yüksek Lisans	: Konya Teknik Üniversitesi	Selçuklu/Konya	-
Doktora	: -		

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2017- Halen devam ediliyor.	Burhaniye Belediyesi -BALIKESİR	Şehir Plancısı

YABANCI DİLLER

İngilizce: Okuma: Orta, Yazma : Orta, Konuşma : Düşük

BELİRTMEK İSTEĞİNİZ DİĞER ÖZELLİKLER

NetCad, Adobe Photoshop, MS Office (İyi)
 ArcGis, SketchUp, AutoCad (Orta)
 İşletim Sistemleri: Windows 7, Windows 8

YAYINLAR

Yürekli, T. ve Meşhur, M.Ç., 2019, Üniversite Kampüs Alanlarının Yerseçimi Üzerine Bir İnceleme, 6. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi Özet Kitabı, Gaziantep, 75-76. (Yüksek lisans tezinden yapılmıştır.)